

Dossier

(n)ergens kind aan huis
Dak- en thuisloosheid
vanuit kindperspectief

Dossier

(n)ergens kind aan huis
Dak- en thuisloosheid
vanuit kindperspectief

Dak- en thuisloosheid vanuit kindperspectief

Elk jaar kunnen in Vlaanderen honderden kinderen en hun ouders niet meer thuis blijven wonen. Om allerlei redenen moeten ze hun huis verlaten. Ze gaan naar een vluchthuis, opvanghuis, doorgangswoning of de winteropvang. Of ze vinden tijdelijk onderdak bij vrienden of familie. Als dat niet lukt, moeten ze noodgedwongen een andere oplossing zoeken.

Achter de statistieken zitten complexe en vaak pijnlijke verhalen. Zoals dat van Ria, een alleenstaande moeder met vier kinderen, die in haar leven al 22 keer moest verhuizen. Of Maria, een alleenstaande moeder met één kind, die kort na haar achttiende verjaardag zwanger werd en daarna in drie verschillende opvangcentra verbleef.

Nulmeting

In dit dossier bekijkt het Kinderrechtencommissariaat dak- en thuisloosheid vanuit kinderrechtenperspectief. Het is voor het eerst dat wij het beleidsdomein wonen zo grondig bestuderen. Een belangrijke trigger was het in 2014 gepubliceerde onderzoek van Evy Meys en Koen Hermans, Nulmeting dak- en thuisloosheid. Een interessant rapport over de historie, de context en de toekomstperspectieven van mensen in dak- en thuisloosheid. Ze stelden vast dat bijna een op de drie minderjarig is. Eerst wilden we het kind in het rapport sterker zichtbaar maken door het als onderzoekseenheid naar voren te schuiven. Daarom gingen we met de goedkeuring van minister Vandeurzen, het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de twee onderzoekers aan de slag met de data van de nulmeting. Het betekende het begin van een parcours dat ons veel verder bracht dan eerst de bedoeling was.

Het kinderrechtenperspectief kent in dit dossier verschillende vertalingen. In het eerste luik staat de bestaande wet- en regelgeving centraal. We analyseren de bescherming tegen dak- en thuisloosheid als kinderrecht. Dat is nogal wat. Het gaat over het recht op zorg en bescherming, zoals de bescherming tegen onmiddellijke uithuiszetting. Maar ook over het recht op een passende levensstandaard of op een privéleven. Het eerste luik schetst de juridische contouren van het huidige dak- en thuislozenbeleid en verkent de doorsnedes tussen wonen, welzijn, Jongerenwelzijn en armoede. We gaan ook in op de verschillende vormen van opvang, begeleiding en ondersteuning.

Belevingsonderzoek

In het tweede luik belichten we de beleving van dak- en thuisloze ouders en kinderen. We praatten met 21 gezinnen en 3 jongeren die pas meerderjarig werden. De kinderen die we spraken, waren tussen 7 en 14 jaar. Het zijn verhalen waarin de ervaringen van kinderen een duidelijke plek krijgen. Als het over de speelmogelijkheden in het vluchthuis gaat bijvoorbeeld. Of over de abrupte overgang van de ene school naar de andere. Even vaak tonen de verhalen de verwevenheid tussen de ervaringen van de kinderen en van de ouders. Als het over angst gaat. Of over leven met veel regels en afspraken. Of over het verlangen om zo normaal mogelijk te leven.

Samen tonen het eerste en het tweede luik aan dat het recht van kinderen op bescherming tegen dak- en thuisloosheid nog veel versterking nodig heeft. Kinderen zijn en blijven te vaak een vergeten groep in het huidige beleid rond dak- en thuisloosheid.

Aanbevelingen

In het derde en laatste luik richten we ons dan ook tot het beleid. Over zeven thema's presenteren we aanbevelingen waarvan we heel uitdrukkelijk hopen dat de federale, Vlaamse en lokale overheden er volop mee aan de slag gaan.

Maar het dossier is er niet alleen voor beleidsverantwoordelijken. Het is voor iedereen. Voor leerkrachten en directies, voor jeugdhulpverleners, voor deurwaarders en vrederechters. Voorbij de beleidssuggesties nodigt het dossier uit open te staan voor de blik van het dak- en thuisloze kind. Niet uit sentiment, maar vanuit de dwingende vraag om de betekenis van die blik een plek te geven in ons dagelijkse handelen. Joeri, een van de kinderen in dit dossier, maakt dat treffend duidelijk: 'Het was turnen. We konden eindelijk eens bij het zesde gaan turnen en toen moest ik daar weg. Ja, ze kwamen me uit de klas halen.'

Het dossier (*n)ergens kind aan huis* erkent de vele soorten problemen van dak- en thuisloze kinderen en jongeren en hun gezin. Zoals de problemen van Shana. Ze vluchtte samen met haar moeder Aida naar een vluchthuis. Er was thuis te veel geweld. Of die van Thomas en Kelly die nu samen met hun moeder Ria in het huis wonen van Ria's nieuwe vriend. Hun huis werd ongeschikt verklaard en er zijn schulden en te weinig geld om iets anders te huren. En ook die van Zaid die nu samen met zijn drie broers, zijn zusje en zijn moe-

der Sarah in de gezinsopvang leeft omdat de eigenaar van de ene op de andere dag de huur opsloeg. De woonproblemen van kinderen zonder geldige papieren komen in het dossier minder uitdrukkelijk aan bod. Hun problemen reiken verder dan wat we in dit dossier kunnen behandelen. Zij hebben recht op een apart dossier.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
Oktober 2016

Een woord van dank. “(N)ergens kind aan huis” was nooit mogelijk geweest zonder de medewerking van heel wat mensen.

In de eerste plaats bedanken we alle ouders, kinderen en jongeren die meededen aan het belevingsonderzoek. Ze deelden met ons hun grootste zorgen en wensen. Met een lach en een traan vertelden ze over hun woonproblemen en de vele gebeurtenissen die tot dak- en thuisloosheid leidden.

Ook gaat onze dank uit naar de vele organisaties die ons geholpen hebben in onze zoektocht naar ouders, kinderen en jongeren die wilden meedoen aan het belevingsonderzoek. Dankzij de medewerking van CAW's, OCMW's, woonbegeleidingsdiensten, straathoekwerkers, leden van het netwerk tegen armoede, woondiensten, de werkgeversfederatie van sociaal ondernemen (SOM), de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk konden we dit dossier realiseren.

We danken ook de juridische dienst van de POD Maatschappelijke Integratie en Diederik Vermeir van het Steunpunt Wonen voor hun bijdrage in het eerste luik. Dankzij hun bijdrage, check en dubbelcheck konden we de rechtspositie van minderjarigen in relevante wet- en regelgeving uitlichten.

Ten slotte danken we de deelnemers aan ons rondetafelgesprek over dak- en thuisloosheid vanuit kindperspectief: Joris Deleenheer (VVSG), Koen Devroey (departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin), Ellen De Leener (Samenlevingsopbouw), Josée Goris (POD Maatschappelijke Integratie), Annemarie Hanselaer (Vlaamse Ombudsdienst), Bernard Hubeau (Universiteit Antwerpen), Thomas Maesele (OCMW Gent), Jan Nolf (ere-vrederechter), Lieve Polfliet (CAW Oost-Brabant), Joris Sabo (Jeugd en Stad Brussel), Geraldine Serras (OCMW Gent), Stefaan Van Mulders (Jongerenwelzijn), Ronald Van Paassen (agentschap Wonen-Vlaanderen), Diederik Vermeir (Steunpunt Wonen) en Joy Verstichele (Vlaams Huurdersplatform vzw).

Inhoud

Deel 1: Dak- en thuisloosheid: wettelijke context	10
1. Bescherming tegen dak- en thuisloosheid is een kinderrecht	12
1.1 Kinderrecht	12
Recht op zorg en bescherming	13
Recht op passende levensstandaard	13
Recht op privéleven	13
1.2 Mensenrecht	14
Recht op gepaste huisvesting	14
Recht op bescherming tegen dak- en thuisloosheid	15
Internationale rechtspraak biedt bescherming	15
2. Bescherming tegen dak- en thuisloosheid in eigen land	16
2.1 Verschillende overheden spelen een rol	16
2.2 Verspreide aandacht voor dak- en thuisloosheid	16
2.3 Minderjarig: handelingsonbekwaam én drager van rechten	17
3. Recht op maatschappelijke dienstverlening en integratie	18
3.1 Maatschappelijke dienstverlening	19
Toegang via de ouder	19
Directe toegang voor minderjarigen	20
Wat als het gezin of de minderjarige geen geldige papieren heeft?	20
3.2 Recht op maatschappelijke integratie	20
Toegang via de ouder	21
Directe toegang voor selecte groep minderjarigen	21
3.3 Recht op een installatiepremie	21
Toegang via de ouder	22
Directe toegang voor - selecte groep - minderjarigen	22
3.4 Recht op een referentieadres	22
Toegang via de ouder	22
Directe toegang voor minderjarigen	22
4. Recht op bescherming tegen onmiddellijke uithuiszetting	23
4.1 Bescherming in de huurwet	23
Bijzondere positie minderjarige	23
Tussenkomst van vrederechter nodig	24
Wettelijke opzeggingsvoorwaarden	24
Bescherming bij overlijden van huurder of verhuurder	24
Bescherming bij verkoop van de huurwoning	24
Buitengewone omstandigheden	24
4.2 Bescherming bij een vordering tot uithuiszetting	26
Bijzondere positie minderjarige	26
OCMW wordt op de hoogte gebracht	26
Vrederechter blijft zoeken naar verzoening	26
Uitstel om uitzonderlijk ernstige omstandigheden	26
5. Bescherming bij overbewoning, onbewoonbaar- of ongeschiktverklaring	27
6. Gedeeltelijke bescherming tegen schuldeisers	28
Bescherming van goederen en kindergoederen	28
Bescherming van sommige inkomens en kinderbijslag	29
Beschermd tegen schuldeisers van huurachterstand?	29
7. Recht op woonbegeleiding en opvang	30
7.1 Centra voor Algemeen Welzijnswerk	31
Begeleiding bij zelfstandig wonen	32
Opvang bij crisissituatie en dak- en thuisloosheid	32
Maatschappelijke dienstverlening en integratie tijdens opvang	32

7.2	Lokale besturen en OCMW's	33
7.3	Woonbegeleidingsprojecten	35
	Projecten Wonen-Welzijn	35
	Preventieve woonbegeleiding	35
	Housing-Firstprojecten	35
7.4	Recht op toegankelijke jeugdhulp	36
	Contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen	36
	Crisisopvang voor jongeren	36
	Opvangproject voor weglopers	36
7.5	Recht op toegang tot een sociale huurwoning	38
	Toewijzingsregels voor een woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij	38
	Prioriteitsregels voor een woning bij een sociaal verhuurkantoor	39
	Preventieve begeleiding en bescherming tegen onmiddellijke uithuiszetting bij sociale huur	41
7.6	Recht op financiële ondersteuning bij private huur	42
	Recht op Vlaamse huursubsidie en huurpremie	42
	Huursubsidie en huurpremie voor alleenstaande minderjarigen	44
	Huurgarantie voor verhuurder bij huurachterstand	45

Deel 2: Hoe beleven ouders en kinderen dak- en thuisloosheid? **46**

1.	Belevingsonderzoek bij ouders, kinderen en jongeren: hoe en wat?	48
1.1	Zoektocht naar ouders, kinderen en jongeren	48
1.2	Kinderrechtenverdrag leidraad in gesprekken	48
1.3	43 ouders, kinderen en jongeren werkten mee	48
1.4	Grote variatie aan woon- en opvangvormen	48
	Van studio tot gemeenschappelijk huis	49
	Van gloednieuwe tot verouderde gebouwen	49
	Dagprijzen variëren volgens de opvangvorm	49
2.	Infografieken: de kinderen van de nulmeting	50
2.1	Informatie over cliënten in dak- en thuisloosheid	50
2.2	Kind als onderzoekseenheid	50
3.	De ouders, kinderen en jongeren achter de verhalen	52
4.	Wat is er gebeurd? Waarom dak- en thuisloos?	56
4.1	Armoede en schulden	56
4.2	Werkloosheid	56
4.3	Problemen met de eigenaar	56
4.4	Problemen met de woning	58
4.5	Uithuiszetting	58
4.6	Intrafamiliaal geweld	59
4.7	Familieconflicten	60
4.8	Immigratie	60
4.9	Net meerderjarig en ontslagen uit een instelling	60
5.	Waar vinden ouders en kinderen onderdak of opvang?	
	Kunnen ze ergens terecht?	61
5.1	Niet weten waar je terecht kunt	61
5.2	Onderdak en hulp van familie, vrienden en kennissen	61
5.3	Lang wachten op de juiste plek	63
5.4	Opvang ver van huis	63

Inhoud

6.	Recht op opvang die als thuis voelt	64
6.1	Zo normaal mogelijk leven	64
6.2	Verouderde gebouwen, kleine kamers	64
6.3	Gebrek aan privacy	65
6.4	Individuele of collectieve opvang	65
6.5	Regels en afspraken	66
6.6	Spanningen tussen bewoners	66
6.7	Ruimte voor kinderen	66
6.8	Kindvriendelijke openingstijden?	67
6.9	Tieners missen een eigen plek	67
6.10	Liefst opvang van korte duur	69
7.	Recht op gezinsleven en contact met de ouder	70
7.1	Niet geschikt voor kinderen	71
7.2	Woonsituatie verzwijgen	71
7.3	Kinderen blijven bij ouder met woonst	72
7.4	Gezinsleven stimuleren	72
7.5	Contact met de andere ouder	73
7.6	Neutrale bezoekruimte	74
7.7	Contact met rest van de familie	75
7.8	Jongerenwelzijn kijkt mee	75
8.	Recht op bescherming tegen geweld	77
8.1	Slachtoffers van geweld	77
8.2	Je veilig voelen in de opvang	78
8.3	Is een vluchthuis echt een vluchthuis?	78
9.	Recht op onderwijs	79
9.1	Waar de opvang is, is de school	79
9.2	Vaak veranderen van school	79
9.3	Telkens opnieuw beginnen	80
9.4	Computer nodig voor schoolwerk	80
9.5	Houvast dankzij school	81
9.6	Problemen op school	81
10.	Recht op vrije tijd	83
10.1	Spelen is een basisbehoefte	83
10.2	Speel- en knutselruimtes	83
10.3	Activiteiten vinden of houden	84
10.4	Geen vriendjes op bezoek	85
10.5	Familie-uitjes dankzij OCMW-hulp	86
10.6	Extraatjes voor verjaardagen	86
10.7	Niet overal gratis internet	86

11. Recht op een passende levensstandaard en sociale zekerheid	88
11.1 Inkomensondersteuning	88
11.2 Te weinig of maar net genoeg zakgeld	90
11.3 Schulden blijven doortellen	90
11.4 Schulden beperken de mogelijkheden	91
11.5 Deurwaarders worden buiten gehouden	91
11.6 Schuldbemiddelaars als doorn in het oog	91
11.7 Schulden houden ouder, jongere en kind in de opvang	92
12. Recht op gezondheidszorg	93
12.1 Stress maakt ongezond	93
12.2 Schulden maken om dokters te betalen	93
12.3 OCMW komt tussenbeide in medische kosten	93
12.4 Gebrek aan informatie	94
12.5 Gezondheid van de kinderen komt voor die van de ouders	94
13. Recht op ondersteuning en begeleiding	95
13.1 Budgetbegeleiding	95
13.2 Opvoedingsondersteuning	95
13.3 Woonbegeleiding	96
13.4 Psychologische begeleiding	96
13.5 Persoonlijke begeleiders die het verschil maken	97
14. Recht op inspraak	98
14.1 Greep houden op je eigen leven	98
14.2 Eigen geld niet mogen beheren	98
14.3 Bewonersvergaderingen	99
14.4 Genegeerd door instanties	99
15. Recht op gepaste huisvesting	100
15.1 Huren op de private markt is moeilijk	101
15.2 Ondoorzichtige wachtlijsten voor de sociale huurmarkt	102
15.3 De huisbaas wil geen OCMW of kleurling	102
16. Wensen voor de toekomst	104
16.1 Dak boven het hoofd	104
16.2 Rust en vrede in het gezin	105
16.3 Toekomst voor en met de kinderen	106
16.4 Werk	106
16.5 Een overheid die luistert	106

Inhoud

Deel 3: Beleidsstappen voor dak- en thuislozenbeleid met oog voor kinderen	108
1. Maak dak- en thuisloze kinderen zichtbaar	110
1.1. Amper zichtbaar in regelgeving en beleidsplannen	110
In de schaduw van de volwassenenwereld	110
Jeugdzorg als alternatief	110
1.2. Verscholen realiteiten en botsende regelgeving	110
Getuigenissen leggen derde realiteit bloot	110
Minderjarigen botsen op grenzen van regelgeving	111
1.3. Beleidsstappen voor meer zichtbaarheid	111
Aandacht voor dak- en thuisloze kinderen in beleidsplannen	111
Statistieken nodig over dak- en thuisloze kinderen	112
2. Versterk woonrecht van kinderen	114
2.1. Woonzekerheid: begin van ontwikkelingszekerheid	114
2.2. Recht op wonen: ankerpunt voor veel kinderrechten	114
2.3. Dak- en thuisloze kinderen zijn vierdubbel kwetsbaar	114
2.4. Beleidsstappen richting rechtszekerheid	114
Ratificeer artikel 31 en neem het op in Vlaamse regelgeving	115
Een woonrechtcommissaris die toeziet	115
Erken rechten van kinderen in huurregelgeving	115
Versterk de positie van kinderen bij uithuiszetting	116
Voer de verzoeningsprocedure bij huurgeschil opnieuw in	117
3. Werk samen	119
3.1. Verdeelde en verspreide aandacht voor dak- en thuisloosheid	119
Samenwerkingsakkoord over dak- en thuisloosheid	119
Vlaanderen bouwt aan globale aanpak tegen dak- en thuisloosheid	119
Getuigenissen ondersteunen belang van samenwerking	119
3.2. Beleidsstappen naar samenwerking	120
Kindperspectief vraagt om doorgedreven samenwerking	120
Kom beloftes in samenwerkingsakkoord na	120
4. Zorg voor sterk lokaal woon- en welzijnsbeleid	122
4.1. Kindperspectief vraagt om sterk lokaal woon- en welzijnsbeleid	122
Vluchteling in eigen land	122
Wat met lokale binding?	122
Loket nodig voor vragen	122
4.2. Lokale besturen kunnen verschil maken	122
Troeven van lokaal woonbeleid	122
Instrumenten van lokaal sociaal beleid	123
4.3. Beleidsstappen naar een sterker lokaal dak- en thuislozenbeleid	124
Lokale besturen moeten op goede samenwerking met andere bestuursniveaus kunnen rekenen	124
Zet lokale besturen mee aan tafel	124
Ondersteun lokale besturen financieel in hun dak- en thuislozenbeleid	124
Vermijd grote verschillen tussen lokale besturen in de aanpak van dak- en thuislozenbeleid	124
Lanceer experimentele en vernieuwende projecten in kleine gemeenten	125
Lokale besturen moeten hun Vlaamse troeven meer benutten	125
'Lokale binding': zet het in als inclusie-instrument	126

5. Werk aan oorzaken van dak- en thuisloosheid bij kinderen	128
5.1. Armoede	128
Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken	128
5.2. Schulden	129
Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken	129
5.3. Problemen met woning en wanpraktijken op huurmarkt	130
Onbewoonbaar of ongeschikt verklaard	130
Uit huis gezet ook als het recht aan je kant staat	130
Captive renters	131
Eén op de vijf slachtoffers van krotverhuur is minderjarig	131
Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken	131
5.4. Uithuiszetting	132
Bij een kwart van de vorderingen zijn kinderen betrokken	132
Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken	132
5.5. Jong of jongvolwassen: extra kwetsbaar	134
Jeugdbescherming valt weg bij overgang van minder- naar meerderjarigheid	134
Ook minderjarige kinderen komen alleen te staan	134
Integrale jeugdhulp biedt hulp en onderdak	134
Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken	134
5.6. Intrafamiliaal geweld	136
Veel actoren strijden tegen intrafamiliaal geweld	136
Vlaanderen zet in op 1712, begeleiding, opvang en Family Justice Centers	136
Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken	137
6. Kindvriendelijke opvang: wat is er nodig?	139
6.1. Kindvriendelijke opvang ≠ opvang van lange duur	139
6.2. Zoeken naar balans tussen collectieve opvang, gezinsleven en privacy	139
6.3. Nacht- en winteropvang niet geschikt voor kinderen	139
6.4. Ruimte voor kinderen, iets minder voor tieners	140
6.5. Opvangkosten van kind wegen door	140
6.6. Niet overal internet	140
6.7. Beleidsstappen naar kindvriendelijke opvang	140
Van opvanggerichte naar woongerichte oplossing	140
Housing-Firstprojecten ook voor alleenstaande ouder met complexe problematiek?	141
Opvang die recht op gezinsleven en privacy maximaliseert	141
Zoek naar alternatieve nacht- en winteropvang voor gezinnen en minderjarigen	141
Valideer ervaring in een kinderscan	141
Vermijd schulden door verblijf in thuislozenzorg	142
Gratis internet	142
7. Maak snelle uitstroom mogelijk	144
7.1. Moeilijke uitstroom ondanks versnelde toegang op sociale huurmarkt	144
Drempels op de huurmarkt	144
Versnelde toewijzing en beleidsinitiatieven	144
7.2. Beleidsstappen naar snelle uitstroom	144
Pak discriminatie op private huurmarkt aan	144
Zet in op financiële tussenkomst in de huur	145
Zijn 50.000 sociale wooneenheden genoeg?	146
Breid slagkracht van sociale verhuurkantoren uit	146
Schep klaarheid in de wachtlijsten	147
Gevraagd: sociale woning met verschillende slaapkamers voor dakloos gezin	147
Stimuleer alternatieve woonvormen	147

Deel

1

Dak- en thuisloosheid: wettelijke context

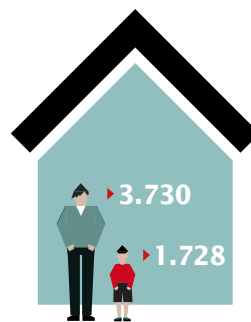

1. Bescherming tegen dak- en thuisloosheid is een kinderrecht

1.1 Kinderrecht

Kinderen hebben recht op bescherming tegen dak- en thuisloosheid. Ze hebben recht op bescherming en zorg. Hun levensstandaard moet ze in staat stellen om zich voluit te ontwikkelen. Hun privéleven en woning moet beschermd worden tegen aantasting en inmenging.

In Vlaanderen zijn er
3.730 dak- en thuisloze cliënten
in de thuislozenzorg,
met alles samen 1.728 kinderen.

► Meys E. en Hermans K., *Nulmeting dak- en thuisloosheid*, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2014, p. 147.

Recht op zorg en bescherming

Artikel 3 van het kinderrechtenverdrag

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn.

De overheid moet zorg dragen voor het recht op zorg en bescherming. Uit respect voor de rechten en plichten van ouders moet de overheid gepaste wettelijke en bestuurlijke maatregelen nemen om dat recht te verzekeren. De overheid moet kwaliteitsvolle diensten en voorzieningen waarborgen om het recht op zorg en bescherming te garanderen.

Recht op passende levensstandaard

Artikel 27 van het kinderrechtenverdrag

Ieder kind heeft recht op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

Kinderen moeten zich volop kunnen ontwikkelen. Hun levensstandaard moet dat mogelijk maken. In de eerste plaats zijn ouders verantwoordelijk voor een toereikende levensstandaard. Als ze daar niet in slagen, moeten ze kunnen rekenen op een overheid die ouder en kind ondersteunt en het nodige doet om te zorgen voor eten, kleren, materiële bijstand, ondersteuning en huisvesting.

Recht op privéleven

Artikel 16 van het kinderrechtenverdrag

Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning.

Kinderen hebben ook recht op bescherming tegen onrechtmatige inmenging en aantasting van hun privéleven en woning. De overheid moet wettelijke maatregelen nemen om die bescherming te garanderen.

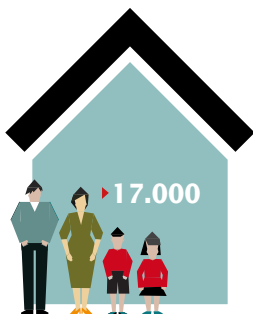

1.2

Mensenrecht

Niet alleen het kinderrechtenverdrag vraagt respect voor het recht op wonen van kinderen. Ook veel mensenrechtenverdragen beschermen kinderen tegen dak- en thuisloosheid.

17.000: het geschatte aantal daklozen in België.

- ▶ POD Maatschappelijke Integratie, *Jaarverslag 2015. De maatschappij van morgen ontdekken*, POD Maatschappelijke Integratie, 2015, p. 14.

Recht op gepaste huisvesting

Artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

Een ieder heeft recht op een levensstandaard die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder inbegrepen (...) huisvesting (...).

De Verenigde Naties noemen deze voorwaarden voor gepaste huisvesting:

- Juridische garanties voor woonzekerheid en bescherming tegen opgedrongen uithuiszetting of dreigingen
- Sanitair, verwarming en elektriciteit
- Betaalbaarheid
- Genoeg veilige en gezonde woonruimte
- Toegankelijkheid voor maatschappelijk kwetsbare groepen
- Bereikbaarheid van werk en maatschappelijke voorzieningen
- Respect voor de culturele identiteit.¹

¹ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *The right to Adequate Housing*, 2009.

Recht op bescherming tegen dak- en thuisloosheid

Artikel 31 van het Herziene Europees Sociaal Handvest beschermt het recht op huisvesting. België ratificeerde dat artikel niet.

Ondanks het gemaakte voorbehoud blijft de bescherming van artikelen 16 en 30 van het Herziene Europees Sociaal Handvest een rol spelen. Die garanderen het recht op gezinsleven en op sociale, wettelijke en economische bescherming.

Overheden moeten daadwerkelijke toegang bevorderen tot huisvesting, en sociale en medische bijstand bieden aan personen en gezinsleden die in armoede leven of dreigen te leven. De overheid moet maatregelen nemen om dakloosheid te voorkomen en te beperken. Ze moet huisvesting betaalbaar houden voor mensen die niet genoeg geld hebben. Ze moet de toegang tot geschikte huisvesting bevorderen.

Internationale rechtspraak biedt bescherming

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden erkent geen autonoom recht op huisvesting. Wel beschermt het belangrijke aspecten ervan via de Europese rechtspraak en de koppeling van de huisvesting aan het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM)² en het recht op eerbiediging van het privé-, familie-, en gezinsleven (artikel 8 EVRM).^{3,4}

² Het recht op toegang tot de rechter houdt volgens het EHRM onder andere in dat bij gedwongen uithuiszettingen vooraf altijd een tussenkomst door de rechter nodig is (EHRM 13 mei 2008, nr. 19.008/04, McCann t. Verenigd Koninkrijk).

³ Aan artikel 8 van het EVRM zijn volgens het EHRM verplichtingen voor de overheid verbonden, waaronder voorzien in opvang in uitzonderlijke omstandigheden (zie bijvoorbeeld EHRM 24 april 2012, nr. 25446/06, Yordanova e.a. t. Bulgarije en EHRM 17 oktober 2013, nr. 27013/047, Winterstein e.a. t. Frankrijk).

⁴ Vandromme T., *De sociale huur als instrument ter verwezenlijking van het grondrecht op wonen*, Brussel, Wonen-Vlaanderen, 2015, p. 12-14.

2. Bescherming tegen dak- en thuisloosheid in eigen land

2.1 Verschillende overheden spelen een rol

Verschillende overheden in België beschermen mensen tegen dak- en thuisloosheid of tegen dreigende dak- en thuisloosheid.⁵ De federale en Vlaamse overheid ontwikkelden elk een beleid voor het recht op wonen van kinderen en hun gezinnen.

Artikel 23, 3^e van de Belgische grondwet garandeert het recht op wonen, als onderdeel van het recht op een menswaardig leven. In de federale staatsstructuur moet elke regelgever de grondrechten realiseren in zijn eigen bevoegdheidsdomein.

De federale overheid is verantwoordelijk voor het recht op maatschappelijke dienstverlening en het recht op maatschappelijke integratie. Ze moet iedereen een menswaardig bestaan garanderen, ook dak- en thuisloze mensen.

Vlaanderen heeft belangrijke bevoegdheden voor huisvesting en armoedebestrijding. Het recht op wonen ligt decretaal vast in de Vlaamse wooncode.

Artikel 3 van de Vlaamse Wooncode

Iedereen heeft recht op menswaardig wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd.

Als gezinnen, kinderen en volwassenen dak- en thuisloos zijn of dreigen te worden, kunnen ze terecht bij een ruim Vlaams sociaal welzijns- en hulpverleningsaanbod.

Ook de lokale overheid speelt een rol. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor al wat van 'gemeentelijk belang' is. Dat betekent dat een gemeente in theorie alles kan doen waarvan ze vindt dat het tot haar belang behoort, gaande van opvang garanderen tot onderwijs organiseren, op voorwaarde dat de gemeente hogere rechtsnormen respecteert.⁶ Daarnaast voeren gemeenten taken uit die de federale of Vlaamse overheid oplegen, de 'medebewindstaken'.

2.2 Verspreide aandacht voor dak- en thuisloosheid

Mensen en gezinnen die dak- en thuisloos zijn of dreigen te worden, vinden verspreid in de regelgeving impliciet of expliciet bescherming tegen dak- en thuisloosheid.

Dak- en thuisloze mensen kunnen terugvallen op begeleiding, ondersteuning en hulpverlening die bedoeld zijn voor iedereen in nood. Daarnaast is er regelgeving die uitdrukkelijk bedoeld is voor dak- en thuisloze mensen.

Zo vermeldt de Vlaamse wooncode dakloosheid als reden om tijdelijk af te wijken van de elementaire veiligheids-, gezondheids- en woonkwaliteitsvereisten.⁷

Het Kaderbesluit Sociale Huur opent met een definitie van 'dakloze' en garandeert dan versnelde of prioritaire toewijzingsregels voor een sociale huurwoning.⁸

Artikel 1, 8^e van het Kaderbesluit Sociale Huur definieert dakloze

Dakloze: de persoon die niet over een eigen woongelegenheid beschikt, die niet de middelen heeft om daar op eigen kracht voor te zorgen en daardoor geen verblijfplaats heeft, of tijdelijk in een tehuis verblijft, in afwachting dat hem een eigen woongelegenheid ter beschikking wordt gesteld.

De OCMW-wet en de wet over het recht op maatschappelijke integratie komen in verschillende artikelen tegemoet aan de kwetsbare situatie van dak- en thuisloze mensen. Anderzijds definiëren beide wetten amper het begrip 'dakloze'. Ze spreken wel over de 'hoedanigheid van dakloosheid verliezen door een woonst te betrekken die als hoofdverblijfplaats dient'.⁹

5 Samenwerkingsakkoord van 12 mei 2014 inzake dak- en thuisloosheid.

6 Als de federale of Vlaamse overheid een aangelegenheid regelen, zijn de gemeenten aan die regeling gebonden bij de uitoefening van de eigen bevoegdheden over dezelfde aangelegenheid. http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gemeenten/bevoegdheden/.

7 Artikel 5 § 3 Decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode (hierna: Vlaamse Wooncode).

8 Artikelen 18-24 Besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2007 tot reglementering van het sociale huurstelsel ter uitvoering van titel VII van de Vlaamse Wooncode (hierna: Kaderbesluit Sociale Huur).

9 Artikel 14 § 3 Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie (hierna: RMI-wet).

10 Artikel 1742 Burgerlijk Wetboek bepaalt dat het overlijden van (een van) de huurder(s) of verhuurder(s) de huurovereenkomst niet beëindigt, behalve als contractueel anders overeengekomen wordt.

2.3

Minderjarig: handelings- onbekwaam én drager van rechten

Minderjarigen zijn principieel juridisch handelingsonbekwaam. Ze zijn drager van rechten maar kunnen die niet zelfstandig uitoefenen. Ze kunnen in principe zelf geen rechtshandelingen stellen.

Zolang ze geen 18 jaar zijn, kunnen ze in principe niet in eigen naam hun rechten uitoefenen, zoals een contract afsluiten, een proces instellen of geld beheren. Ze moeten zich laten vertegenwoordigen, bijvoorbeeld door een ouder.

Wil dat zeggen dat kinderen en jongeren hun recht op bescherming tegen dak- en thuisloosheid niet zelfstandig kunnen uitoefenen en afdwingen als dat nodig is?

Kinderen die dak- en thuisloos zijn of dreigen te worden, duiken in de regelgeving op als handelingsonbekwaam én als drager van rechten.

Ze komen doorgaans aan bod als 'persoon ten laste', als 'kind van' of als 'gezinlid'. Ze zijn niet uitdrukkelijk zichtbaar in de term 'dakloze'. Ze hebben toegang tot voorzieningen en ondersteuning als 'deel van het gezin'.

Ook hier zijn uitzonderingen, net als in andere beleidsdomeinen. En is er regelgeving die kinderen en jongeren als bekwaam aanziet om rechtshandelingen te stellen, op voorwaarde dat ze genoeg onderscheidingsvermogen of een bepaalde leeftijd of begeleiding en bijstand hebben.

Bijvoorbeeld:

- Minderjarigen hebben recht op maatschappelijke dienstverlening. Er zijn geen leeftijdsvoorwaarden. Minderjarigen kunnen in eigen naam aanspraak maken op hulpverlening van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW).
- Meerderjarigheid is een van de toelatingsvoorwaarden voor een sociale huurwoning, behalve als het gaat om ontvoogde minderjarigen of minderjarigen die begeleid zelfstandig wonen.
- Als een ouder sterft, kunnen minderjarige erfgenamen in principe de lopende private huurovereenkomst verderzetten.¹⁰

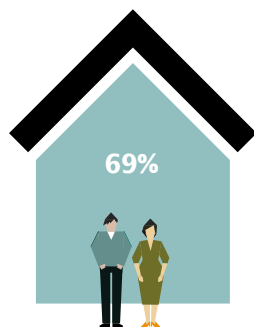

3. Recht op maatschappelijke dienstverlening en integratie

Mensen die dak- en thuisloos zijn of dreigen te worden, hebben recht op bescherming tegen dak- en thuisloosheid. Ze hebben recht op maatschappelijke dienstverlening en maatschappelijke integratie. De overheid moet zorgen voor een brede waaier van sociale steunmaatregelen, aangeboden door het OCMW. De voorzitter van het OCMW moet dringende¹¹ aangepaste hulp toekennen aan mensen die dakloos zijn of dreigen te worden, zodat ze een menswaardig leven kunnen leiden.¹²

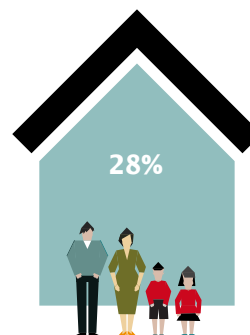
Ook minderjarigen die thuis- en dakloos zijn, kunnen samen met hun ouder of in eigen persoon aanspraak maken op geschikte maatschappelijke dienstverlening als ze voldoen aan de voorwaarden. Hun directe toegang tot maatschappelijke integratie is veel kleiner.

68,5% van de Vlaamse OCMW's zegt dat het aantal dak- en thuislozen toeneemt.

► De Boyser K., Linchet S. en Van Dijck L., *Onderzoek naar de OCMW-hulpverlening aan dak- en thuislozen*, 2010, POD Maatschappelijke Integratie, p 76.

27,6% van de Vlaamse OCMW's treffen meer dak- en thuisloze gezinnen met kinderen aan dan vroeger.

► De Boyser K., Linchet S. en Van Dijck L., *Onderzoek naar de OCMW-hulpverlening aan dak- en thuislozen*, 2010, POD Maatschappelijke Integratie, p. 55.

¹¹ Artikel 28 organieke OCMW-wet van 8 juli 1976 (hierna: OCMW-wet). Artikel 58 § 3 van het OCMW-decreet van 19 december 2008.

¹² Artikel 1 OCMW-wet.

3.1

Maatschappelijke dienstverlening

Maatschappelijke dienstverlening kan veel vormen aannemen. Het kan een equivalent van een leefloon zijn, financiële hulp zoals voorschotten, schooltoelagen, vrijetijdstoelagen, tussenkomst in medische kosten, huurwaarborg, huurtoelage, vervoerstoelage. Het kan hulp in natura zijn: huisvesting, verwarming, een noodwoning. Het kan woon- of budgetbegeleiding zijn. Het kan een referentieadres bij een OCMW zijn of nog andere vormen van hulp zoals voogdij,¹³ aansluiting bij een verzekeringsinstelling, medische of psychologische hulp, huurwaarborg, hulp bij schulden. Maatschappelijke dienstverlening kan maatschappelijke integratie ook aanvullen.

Het OCMW brengt via sociaal onderzoek de behoefte aan hulp van de minderjarige en zijn gezin in kaart en kent de meest gepaste hulp toe als de voorwaarden vervuld zijn.¹⁴ Die voorwaarden zijn: je bent behoeftig en er is geen enkele andere vorm van hulp mogelijk.

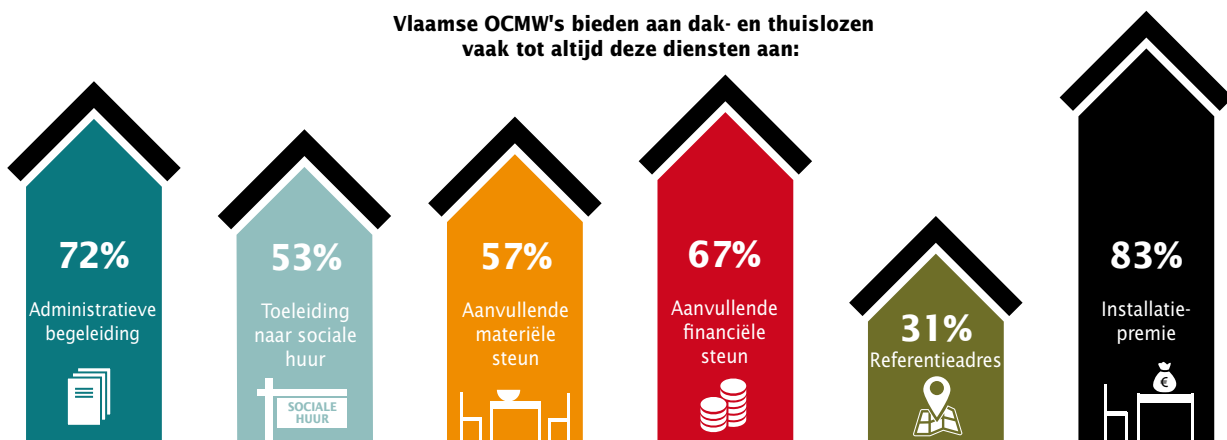
Toegang via de ouder

Voor ouder en kind die samen dak- en thuisloos zijn, zoekt het OCMW een oplossing voor het hele gezin.

Concreet is dit wat het OCMW onder bepaalde voorwaarden moet doen:¹⁵

- Een sociaal onderzoek uitvoeren om de behoeftigheid van de dakloze in kaart te brengen
- Advies geven en de nodige stappen zetten waardoor de dakloze aanspraak kan maken op zijn sociale rechten
- Een sociale, curatieve of preventieve inrichting of dienst opzetten die situaties van dakloosheid voorkomt
- De dakloze materiële steun toekennen in de meest geschikte vorm
- Dakloze mensen, of mensen die het dreigen te worden educatief en psychosociaal begeleiden om hun moeilijkheden te overwinnen
- Zorgen dat de dakloze aangesloten is bij een mutualiteit of bij de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
- De dakloze dringende medische hulp garanderen¹⁶
- Samenwerken met of een beroep doen op andere organisaties om situaties van dakloosheid te vermijden¹⁷
- Een huurwaarborg toekennen¹⁸
- Mensen in een uitzettingsprocedure op een zo gepast mogelijke manier helpen.¹⁹

Vlaamse OCMW's bieden aan dak- en thuislozen vaak tot altijd deze diensten aan:

► De Boyser K., Linchet S. en Van Dijk L, *Onderzoek naar de OCMW-hulpverlening aan dak- en thuislozen*, 2010, POD Maatschappelijke Integratie, p. 116.

¹³ Artikel 63 tot 68 OCMW-wet.

¹⁴ Artikel 60, § 1 en 3 OCMW-wet.

¹⁵ Artikel 60, § 1 tot en met § 7 OCMW-wet.

¹⁶ Artikel 57, § 2 OCMW-wet.

¹⁷ Artikel 61 OCMW-wet.

¹⁸ Artikel 103 Wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen

¹⁹ Artikel 3, § 3 Wet van 30 november 1998 tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de rechtspleging inzake de huur van goederen, en Wet van 30 december 1975 betreffende de goederen, buiten particuliere eigendommen gevonden of op de openbare weg geplaatst ter uitvoering van vonnissen van uitzetting (hierna: Wet tot humanisering van de uithuiszetting).

Directe toegang voor minderjarigen

Voor het recht op maatschappelijke dienstverlening gelden geen leeftijdsvoorwaarden. Een minderjarige kan aanspraak maken op geschikte maatschappelijke dienstverlening als hij voldoet aan de voorwaarden.

Is de minderjarige dakloos omdat hij van thuis weg- liep? Dan kan het OCMW in een sociaal onderzoek nagaan wat de best geschikte vorm van maatschappelijke dienstverlening is. Bijvoorbeeld: op zoek gaan naar zijn thuis, ouder en kind proberen te verzoenen of de minderjarige doorverwijzen naar de jeugdhulpverlening. Het OCMW gaat na of het gezin financiële problemen heeft en zoekt een oplossing. Of het OCMW neemt in een verontrustende opvoedingssituatie contact op met de bevoegde diensten.

Dakloze minderjarigen die er helemaal alleen voor staan en niemand hebben die over hen het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft, worden toevertrouwd aan het OCMW. De OCMW-raad stelt onder zijn leden een voogd en toezienend voogd aan en gaat op zoek naar de beste oplossing, zoals de minderjarige in contact brengen met Jongerenwelzijn. De voogdij blijft duren tot er een oplossing is voor de minderjarige.²⁰

Wat als het gezin of de minderjarige geen geldige papieren heeft?

In principe kan iedereen aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening. Toch zijn enkele groepen mensen helemaal of gedeeltelijk uitgesloten. Bijvoorbeeld gezinnen die zonder geldige papieren in ons land verblijven.²¹

Mensen zonder geldige papieren kunnen niet bij het OCMW terecht voor financiële steun, huisvesting of andere vormen van maatschappelijke dienstverlening. Ze hebben alleen recht op dringende medische hulp.

Als in uitzonderlijke omstandigheden de medische zorg niet uitgesteld kan worden, kunnen mensen direct naar het ziekenhuis of dokter gaan.

Als de minderjarige samen met zijn ouders zonder geldige papieren in België verblijft en het gezin dakloos is, dan moet het OCMW wel vaststellen of de ouders in staat zijn om hun onderhoudsplicht na te komen.²² Lukt dat niet, dan kunnen ze rekenen op de materiële hulp van een federaal opvangcentrum²³: huisvesting in gemeenschapsverband, eten, sociale en medische begeleiding, hulp bij vrijwillige terugkeer en onderwijs.²⁴ Weigeren ze de hulp, dan hebben ze alleen recht op dringende medische hulp.

Een 'niet-begeleide minderjarige vreemdeling' heeft recht op maatschappelijke dienstverlening, inclusief medische hulp.²⁵ De Dienst Voogdij van de FOD Justitie wijst de minderjarige een voogd toe.

3.2 Recht op maatschappelijke integratie

Op verschillende manieren en onder bepaalde voorwaarden steunt het OCMW dak- en thuisloze mensen bij hun maatschappelijke integratie:

- Door een leefloon aan te bieden. Dakloze alleenstaande mensen hebben een hoger leefloon dan mensen die niet dakloos zijn.
- Door een geïndividualiseerd project maatschappelijke integratie met de dakloze.²⁶
- Door een arbeidscontract aan te bieden.

20 Dat kan zijn: aanstelling van een voogd door de jeugdrechter (bijvoorbeeld een familielid, vrienden van de ouder) en plaatsing van het kind in een pleeggezin, pleegvoogdij (een gezin vangt een kind op en legt dat vast in een akte bij de notaris. Het opvanggezin kan dan voor het kind zorgen maar het ouderlijk gezag blijft bij de ouders), adoptie, erkenning van het kind.

21 POD Maatschappelijke Integratie, *Wegwijs in maatschappelijke dienstverlening*, juli 2015.

22 Artikel 57, § 2, eerste lid, 2° OCMW-wet.

23 Artikel 57, § 2, eerste lid, 2° OCMW-wet. Zie ook artikel 60 Wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde categorieën van vreemdelingen.

24 Artikel 4, tweede lid van het Koninklijk Besluit van 24 juni 2004 tot bepaling van de voorwaarden en modaliteiten voor het verlenen van materiële hulp aan een minderjarige vreemdeling die met zijn ouders illegaal in het Rijk verblijft.

25 De meeste niet-begeleide minderjarigen verblijven in een collectieve opvangstructuur van bijvoorbeeld Fedasil maar ze kunnen ook in een individuele woning van een OCMW (lokaal opvanginitiatief) verblijven. www.fedasil.be.

26 Artikel 2 RMI-wet.

Toegang via de ouder

Kinderen die samen met hun ouder dak- en thuisloos zijn, kunnen terugvallen op het leefloon van de ouder.²⁷

De ouder moet wel voldoen aan deze toekenningsvoorwaarden:

- Geen inkomen hebben of een inkomen hebben dat lager is dan het leefloon
- Gewoonlijk en werkelijk in België verblijven
- Belg, staatloos, erkend vluchteling of als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister. Gezinnen die zonder geldige papieren in België verblijven, krijgen geen leefloon.

Het leefloon van de ouder die samenwoont met een gezin ten laste is 1.133,85 euro,²⁸ ongeacht het aantal kinderen of de vraag of het gezin dakloos is of niet. Daarbovenop komt de kinderbijslag.

Directe toegang voor selecte groep minderjarigen

Hebben minderjarigen recht op maatschappelijke integratie? Krijgen ze een eigen leefloon?

Dakloze minderjarigen hebben normaal geen recht op maatschappelijke integratie: daarvoor moet je minstens 18 jaar zijn.²⁹

Is de minderjarige zwanger, ontvoegd door huwelijk of heeft ze zelf kinderen? Dan heeft ze wel recht op maatschappelijke integratie.³⁰

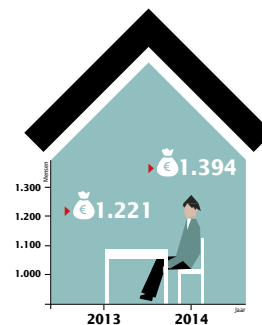
3.3

Recht op een installatiepremie

Dak- en thuisloze mensen kunnen rekenen op een installatiepremie.

Eén keer in het leven kent het OCMW een installatiepremie toe vanuit het recht op maatschappelijke dienstverlening³¹ of vanuit het recht op maatschappelijke integratie³² aan dakloze mensen als ze weer een eigen hoofdverblijfplaats hebben en dus niet langer dakloos zijn.

1.394 mensen in Vlaanderen kregen in 2014 een installatiepremie. In 2013 waren dat er 1.221.

► Vlaamse Woonraad, *Dak- en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04, 24 maart 2016, p. 29.

27 Of een andere volwassene voor wie ze ten laste zijn.

28 Leefloonbedrag vanaf 1 april 2016.

29 Artikel 3, 2° RMI-wet.

30 Artikel 7 RMI-wet.

31 Artikel 57bis OCMW-wet. Koninklijk Besluit van 21 september 2004 tot toekenning van een installatiepremie door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn aan bepaalde personen die hun hoedanigheid van dakloze verliezen.

32 Artikel 14 RMI-wet.

Toegang via de ouder

Minderjarigen kunnen terugvallen op de installatiepremie van de ouder.

Om als ouder aanspraak te maken op de installatiepremie vanuit het recht op maatschappelijke integratie, moet je recht hebben op een leefloon, en mag je nog nooit een installatiepremie gekregen hebben. Je verliest dan je hoedanigheid van dakloze door een woonst te betrekken die als hoofdverblijfplaats dient. De premie is een verhoogd leefloon en bedraagt 1.133,85 euro,³³ het equivalent van het leefloon van de ouder. Het is een vast bedrag en varieert niet volgens het aantal kinderen ten laste.

Voor de installatiepremie vanuit het recht op maatschappelijke dienstverlening gelden deze voorwaarden:

- Je moet een woning vanuit dakloosheid als hoofdverblijfplaats betrekken.
- Het moet de eerste keer zijn dat je een installatiepremie krijgt.
- Je hebt een inkomen dankzij de sociale zekerheid of de sociale bijstand of je hebt een inkomen dat lager is dan het fictief categoriebedrag leefloon, verhoogd met 10%.

Directe toegang voor - selecte groep - minderjarigen

Dakloze minderjarigen hebben geen recht op de installatiepremie vanuit maatschappelijke integratie. Ze hebben geen recht op een verhoogd leefloon. Om er recht op te hebben moet je meerderjarig zijn. Is de minderjarige zwanger, ontvoegd door huwelijk of heeft ze zelf kinderen? Dan heeft ze er wel recht op.

Dakloze minderjarigen die voldoen aan de voorwaarden voor een installatiepremie vanuit het recht op maatschappelijke dienstverlening, kunnen daar aanspraak op maken. Ook als de ouder al eerder een installatiepremie kreeg.

3.4

Recht op een referentieadres

Dakloze mensen kunnen zich laten registreren in een gemeente, ook al hebben ze er geen vaste verblijfplaats.³⁴ Dankzij dat referentieadres – bij een privé- of rechtspersoon zoals het OCMW – kunnen ze toch nog werkloosheidsuitkeringen, kinderbijslag of tegemoetkomingen voor mensen met een beperking of pensioen krijgen.

Toegang via de ouder

Het sociaal onderzoek bepaalt welke vorm van maatschappelijke dienstverlening het meest gepast is. Dat kan zijn: een referentieadres toekennen aan ouders en kinderen die dak- en thuisloos zijn.

Voorwaarden voor een referentieadres zijn:

- Geen verblijfplaats hebben of niet meer hebben door gebrek aan bestaansmiddelen
- Een leefloon of maatschappelijke dienstverlening ontvangen
- Geschrappt zijn op je vorige woonplaats.

Directe toegang voor minderjarigen

Voor een referentieadres zijn er geen leeftijdsvoorwaarden.³⁵ Minderjarigen die geen wettelijke vertegenwoordiger hebben, hebben recht op een referentieadres als het overeenstemt met de regeling voor voogdij en ontvoogding.

³³ Leefloon op maandbasis op 1 april 2016.

³⁴ Artikel 1, § 2 Wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen.

³⁵ Adriaens D., *Praktisch handboek voor OCMW-recht*, 2010, p. 599.

4. Recht op bescherming tegen onmiddellijke uithuiszetting

4.1

Bescherming in de huurwet

Ouders en kinderen kunnen niet van de ene op de andere dag uit hun huurwoning gezet worden en dak- en thuisloos worden. Daarvoor moeten voorwaarden en termijnen gerespecteerd worden of is er een tussenkomst van de vrederechter nodig.

Bijzondere positie minderjarige

Ook minderjarige huurders kunnen rekenen op wettelijke termijnen en voorwaarden die hen beschermen tegen onmiddellijke uithuiszetting.

Willen minderjarigen hun belangen bij de vrederechter verdedigen, dan moeten ze zich wel laten vertegenwoordigen door een ouder of voogd. Want ze zijn in principe handelings- en procesonbekwaam. Ze kunnen niet zelf een procedure opstarten.

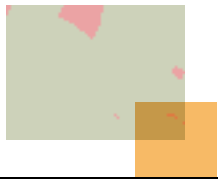
In 2014 werden er in Vlaanderen 12.958 procedures tot uithuiszetting opgestart. Bij één op de vier vorderingen zijn kinderen rechtstreeks betrokken.

- ▶ VVSG. Persbericht, 29-10-2015. *OCMW's vrezen sociaal fiasco in 2016*. www.vvsg.be
- ▶ Meys E. en Hermans K., *Nulmeting dak- en thuisloosheid*, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2014, p. 139.

Kan een minderjarige huurder zijn?

Minderjarigen zijn in principe handelingsonbekwaam om een huurcontract te tekenen. Als ze toch een huurovereenkomst ondertekenen, betekent dat niet dat het contract automatisch nietig is. Als het gaat om een jongere met genoeg onderscheidingsvermogen, kan de voogd of de wettelijke vertegenwoordiger wel naar de rechter stappen. Pas als de voogd of de vertegenwoordiger kan bewijzen dat de rechtshandeling de jongere benadeelt, kan de rechter ingaan op een vraag tot nietigverklaring.

Tussenkomst van vrederechter nodig

De huurwetgeving legt voorwaarden op vóór een huurovereenkomst ontbonden kan worden. Is er een huurgeschied tussen huurder en verhuurder? Dreigt een gezin thuis- en dakloos te worden omdat de verhuurder of zichzelf de huurovereenkomst niet nakomen? Dan moet een vrederechter tussenbeide komen.³⁶

Wettelijke opzeggingsvoorwaarden

Verhuurders en gezinnen die een woning huren, moeten wettelijke opzeggingsvoorwaarden en -termijnen respecteren. Die variëren naar gelang van het soort huurcontract.³⁷

Bijvoorbeeld: Bij een standaard woninghuurovereenkomst³⁸ moet de verhuurder minstens zes maanden vooraf opzeggen. Bovendien kan de verhuurder maar opzeggen op bepaalde tijdstippen of om bepaalde redenen.³⁹

Bescherming bij overlijden van huurder of verhuurder

Het overlijden van de huurder of verhuurder stelt geen einde aan een huurovereenkomst. Erfgenamen kunnen de lopende huurovereenkomst verderzetten.⁴⁰

Huren ze een woning en zijn ze getrouwd of wettelijk samenwonend? Dan hoort de woning aan beide partners toe.⁴¹ De echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner van de overleden huurder krijgt voorrang op alle andere erfgenamen om in de woning te blijven wonen.⁴²

Zijn de huurders niet getrouwd of niet wettelijk samenwonend? Dan kan de partner in de woning blijven wonen als hij of zij de huurovereenkomst mee ondertekende. Anders kunnen de erfgenamen de huurovereenkomst voortzetten.

Kan de minderjarige als erfgenaam de huurovereenkomst verderzetten?

Bij het overlijden van de ouders kunnen minderjarige erfgenamen in principe de lopende private huurovereenkomst verderzetten. De eigenaar moet dan de wettelijke procedures respecteren als hij de huurovereenkomst wil opzeggen. Bij een sociale huurwoning krijgt het kind minder bescherming als ouders overlijden.

Bescherming bij verkoop van de huurwoning

Bij verkoop van de woning kan het gezin dat de woning huurt rekenen op de voortzetting van de huurovereenkomst. Voorwaarden zijn wel dat de huurovereenkomst een vaste datum heeft of dat de huurder de woning minstens zes maanden betreft.⁴³ Anders kan de nieuwe eigenaar de huurder laten uitzetten.⁴⁴

Buitengewone omstandigheden

Daarnaast kan de huurder in buitengewone omstandigheden altijd vragen om de huurovereenkomst te verlengen, ten laatste één maand voor het einde ervan.⁴⁵

36 Artikel 1762bis Burgerlijk Wetboek.

37 De Boeck A. en Van Ransbeeck R., 'De duur van de woninghuurovereenkomst, de beëindiging door opzegging en de verlenging wegens buitengewone omstandigheden' in Van Oevelen A., *Woninghuur*, Brugge, Die Keure, 2009, p. 107-177.

38 Een 'standaard woninghuurovereenkomst' is een overeenkomst voor negen jaar.

39 Zie bijvoorbeeld: artikel 3, § 2 tot en met § 4 van de Wet van 20 februari 1991 tot uitbreiding van de bescherming van de gezinswoning (hierna: Woninghuurwet).

40 Artikel 1742 Burgerlijk Wetboek.

41 Artikelen 215 en 1477, § 2 Burgerlijk Wetboek.

42 Artikelen 745bis, § 3 en 745octies, § 1, lid 2, Burgerlijk Wetboek. Barbaix R. en Aydogan A., 'De bescherming van de huisvesting in de gehuurde gezinswoning tijdens en na de tweerelatie' in Dambre M., Hubeau B. en Stijns S., *Handboek Algemeen Huurrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, p. 90-120.

Wat zijn buitengewone omstandigheden?

Dat zijn omstandigheden die voor een bepaalde periode het vooruitzicht op een verhuizing of het zoeken naar een woning kunnen bemoeilijken. Enerzijds gaat het om dringende toestanden die niet te voorzien zijn of plots opduiken, anderzijds om moeilijke omstandigheden die alleen kunnen verbeteren door het tijdelijk behoud van de huurder in de woning.⁴⁶

Gaat de verhuurder akkoord, dan bepaalt hij samen met de huurder de duur van de verlenging. Gaat de verhuurder niet akkoord, dan beslist de rechter.

De rechter kan de duur met een 'bepaalde' duur verlengen. Een verlenging 'totdat de huurder een andere woning heeft gevonden' kan niet. Bij nieuwe buitengewone omstandigheden kan de rechter een tweede vernieuwing toestaan.

43 Artikel 9 Woninghuurwet.

44 Van Oevelen A., 'De gevolgen van de vervreemding van het verhuurde goed op de lopende woninghuurovereenkomst' in Van Oevelen A., *Woninghuur*. Brugge. Die Keure. 2009. p. 291-297.

45 Artikel 11 Woninghuurwet. De Boeck A. en Van Ransbeeck R., 'De duur van de woninghuurovereenkomst, de beëindiging door opzegging en de verlenging wegens buitengewone omstandigheden' in Van Oevelen A., *Woninghuur*. Brugge. Die Keure. 2009. p. 107 – 177.

46 Federale overheidsdienst Justitie, *De huurwet*, 14de editie maart 2013, p. 31.

4.2

Bescherming bij een vordering tot uithuiszetting

Een uithuiszetting van een gezin, ouder en kind kan alleen na tussenkomst van de vrederechter en als de specifieke procedure tot uithuiszetting gevolgd wordt.⁴⁷

Bijzondere positie minderjarige

Ook minderjarige huurders kunnen rekenen op de vereiste tussenkomst van de vrederechter en op de specifieke procedures die bij een uithuiszetting gevolgd moeten worden. Willen ze hun belangen bij de vrederechter verdedigen, dan moeten ze zich laten vertegenwoordigen door een ouder of voogd.

OCMW wordt op de hoogte gebracht

De procedure voor een uithuiszetting begint door een vordering tot uithuiszetting, ingesteld door een verzoekschrift, een dagvaarding of een vrijwillige verschijning. Het OCMW wordt op hoogte gebracht en moet hulp bieden 'op de meest aangewezen wijze, binnen zijn wettelijke opdracht'.⁴⁸

Vrederechter blijft zoeken naar verzoening

Bij een huurgeschil moet de vrederechter in het begin van elke procedure ten gronde nagaan of verzoening mogelijk is.⁴⁹ De wet verplicht hem daartoe.⁵⁰

Komt de huurder niet opdagen op de inleidingszitting, dan volgt er een procedure bij verstek. Komen huurder en verhuurder wel opdagen, dan probeert de vrederechter de twee partijen te verzoenen. Lukt dat niet, dan gaat hij na of de uithuiszetting betwist wordt. Als er geen betwisting is, kan de vrederechter een uitspraak doen. Als er wel een betwisting is, krijgen de twee partijen tijd om argumenten te formuleren en wordt een volgende zitting gepland.

Op de nieuwe zitting kan de vrederechter opnieuw de uithuiszetting uitspreken of een alternatief voorstellen. Bijvoorbeeld: de huurder stelt een redelijk afbetalingsplan voor of de vrederechter legt een afbetalingsplan op dat hij dan later op verschillende nieuwe zittingen evalueert.

Uitstel om uitzonderlijk ernstige omstandigheden

Als de vrederechter een uithuiszetting uitspreekt, moet de verhuurder het vonnis door een deurwaarder laten betekenen. Pas één maand na de betekening kan hij de huurder uit zijn huis zetten.

Uitzonderlijk kan die periode verkort of verlengd worden. Bijvoorbeeld: als de verhuurder bewijst dat het goed verlaten is, als de partijen een andere termijn overeenkomen of als er sprake is van uitzonderlijk ernstige omstandigheden. In dat geval kan de vrederechter rekening houden met de mogelijkheid van de huurder om opnieuw gehuisvest te worden op een manier die geen afbreuk doet aan de eenheid, de financiële middelen en de behoeften van het gezin, zeker in de winter.⁵¹

De deurwaarder moet vijf werkdagen voor de geplande uithuiszetting de huurder waarschuwen over het tijdstip van de effectieve uithuiszetting. Op de dag van de uithuiszetting zijn de deurwaarder en de politie aanwezig. Gemeentelijke diensten zetten de inboedel op straat of slaan hem zes maanden op in een depot, op kosten van de huurder.⁵²

47 Verstraete J. en De Decker P., *De gerechtelijke uithuiszetting nog steeds in het duister*, in *Woonnood in Vlaanderen. Feiten/Mythen/Voorstellen*, Garant, 2015, p. 247-262. Bernard N., *Uithuiszettingen*, Brugge, Die Keure, 2011.

48 Artikel 1344ter, § 5 Gerechtelijk Wetboek.

49 Artikel 1344septies Gerechtelijk Wetboek.

50 In de periode 2002-2008 was het zelfs verplicht om vóór elke procedure ten gronde de tegenpartij op te roepen in verzoening. In tegenstelling tot de huidige verplichting van artikel 1344septies Gerechtelijk Wetboek ging het om een afzonderlijke verzoeningspoging vooraf. Vandaag volstaat het dat de vrederechter in het begin van de procedure ten gronde nagaat of verzoening tussen de partijen mogelijk is.

51 Artikel 1344quater Gerechtelijk Wetboek.

52 Artikel 1344quinquies Gerechtelijk Wetboek.

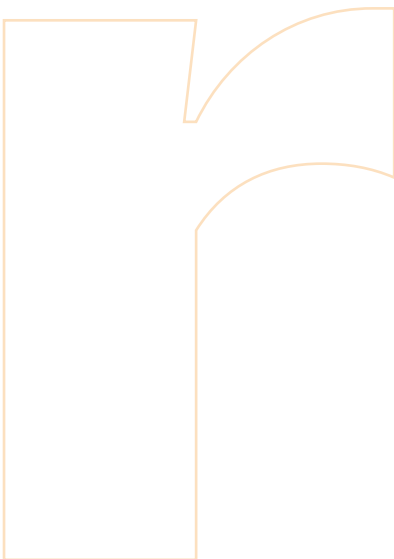
5. Bescherming bij overbewoning, onbewoonbaar- of ongeschiktverklaring

Iedereen heeft recht op menswaardig wonen. Daarom bevordert Vlaanderen niet alleen betaalbare maar ook kwaliteitsvolle woningen. Met normen probeert Vlaanderen te waken over minimale woonkwaliteit. Die normen gelden zowel voor eigendoms- als voor huurwoningen.

Voldoet een woning helemaal niet aan de kwaliteitsnormen? Dan wordt ze onbewoonbaar, ongeschikt of overbewoond verklaard en moeten de mensen eruit.⁵³

De burgemeester heeft de inspanningsverplichting om de bewoners te herhuisvesten. Hij kan een beroep doen op hulpmiddelen, zoals voorrang bij toegang tot een sociale huurwoning, samenwerking met sociale woonactoren en het OCMW of het oprichten van transitwoningen.

Daarnaast bestaat sinds september 2007 de mogelijkheid om de kosten van de herhuisvesting te verhalen op de eigenaar van de ongeschikte of onbewoonbare woning.⁵⁴

53 <https://www.wonenvlaanderen.be/woningkwaliteitsbewaking/opdracht-herhuisvesting-van-bewoners-van-slechte-woningen>.
54 Artikel 17bis Vlaamse Wooncode.

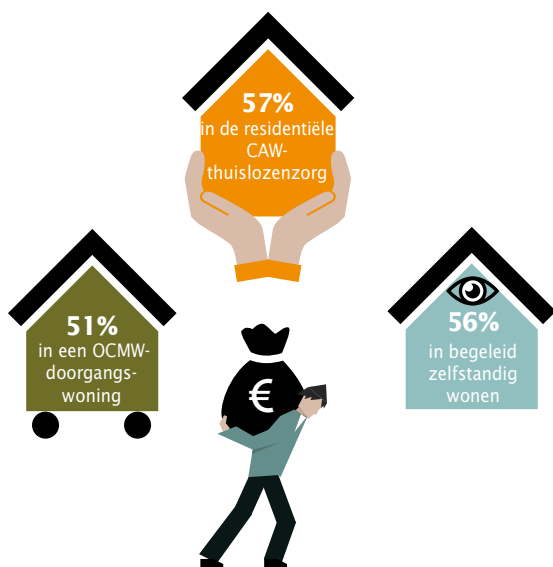
6. Gedeeltelijke bescherming tegen schuldeisers

Gezinnen met schulden kunnen vragen om een collectieve schuldenregeling, ook als ze dak- en thuisloos zijn of dreigen te worden. Bedoeling is: een gerechtelijke procedure opstarten om de schulden af te betalen, om menswaardig te kunnen blijven leven en om bescherming te krijgen tegen schuldeisers.

Er wordt een afbetalingsplan - minnelijke of een gerechtelijke aanzuiveringsregeling - opgemaakt. Daarbij houdt de vrederechter rekening met de noden van de schuldenaar en zijn gezin om menswaardig te kunnen leven.

- De schuldenaar en zijn gezin moet kunnen terugvalen op leefgeld dat niet lager is dan het minimum-leefloon plus de gezinsbijslagen.⁵⁵
- Om de schulden af te betalen, kan geen beslag gelegd worden op sommige goederen en inkomens van de schuldenaar.
- Bij de bepaling van het afbetalingsplan houdt de rechter rekening met onder andere de huurgelden⁵⁶ die nodig zijn om menswaardig te leven.

Percentage cliënten in dak- en thuislooszorg die kampen met schuldenlast.

- Meys E. en Hermans K., *Nulmeting dak- en thuisloosheid*, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2014, p. 81, 99, 120.

Achter één op de vier schuldbemiddelingsdossiers in Vlaanderen schuilen kinderen.

- Ledegen H., *Huishoudens in schuldbemiddeling: profielen en regionale verschillen*, Vlaams Centrum Schuldenlast, 2013, p.2.

Bescherming van goederen en kindergoederen

De artikelen 1408 tot 1412 van het Gerechtelijk Wetboek zorgen ervoor dat gezinnen bij een beslaglegging kunnen blijven rekenen op levensnoodzakelijke goederen: een bed, beddengoed, kleren, wasmachine of strijkijzer mogen niet in beslag genomen worden.

Daarnaast kunnen kinderen rekenen op bescherming van 'de voorwerpen die bestemd zijn om te worden gebruikt door de kinderen ten laste die onder hetzelfde dak wonen',⁵⁷ en 'de boeken en overige voorwerpen, nodig voor de voortzetting van studies of voor de beroepsopleiding van de beslagene of van de kinderen te zijnen laste die onder hetzelfde dak wonen'.⁵⁸

Bij problemen rond de toepassing van dit recht kunnen ouders terecht bij een beslagrechter. Die gaat na of de betwisting terecht is of niet.⁵⁹

55 Artikel 1675/9 Gerechtelijk Wetboek.

56 Artikel 1675/12 Gerechtelijk Wetboek De Grootte B., 'Normaal vermogensbeheer en betaling van huursommen' in De Greve K., Forrier, A. en Hubeau B., *Wet & Duiding Huur*, Gent, Larcier, 2014, p. 534.

57 Artikel 1408, § 1, 1' Gerechtelijk Wetboek.

58 Artikel 1408, § 1, 2' Gerechtelijk Wetboek.

59 Artikel 1408 Gerechtelijk Wetboek.

Bescherming van sommige inkomens en kinderbijslag

Ook sommige inkomens of uitkeringen zijn beschermd tegen inbeslagname, zoals tegemoetkomingen aan personen met een beperking, schadevergoeding bij arbeidsongevallen, bestaansminimum of maatschappelijke dienstverlening.⁶⁰

Gezinsbijslagen zoals kinderbijslag mogen niet in beslag genomen worden.⁶¹ Bij inbeslagname van bijvoorbeeld het loon van de ouders wordt het onbeslagbare gedeelte opgetrokken met 50 euro per kind ten laste.⁶²

Beschermd tegen schuldeisers van huurachterstand?

Een collectieve schuldenregeling biedt geen volledige bescherming tegen een uithuiszetting.

Tijdens een collectieve schuldenregeling kan de verhuurder de huurder niet aanmanen om huurachterstallen te betalen. De verhuurder kan wel vragen de huurovereenkomst te ontbinden, waardoor de huurder zijn woning verliest.⁶³

De rechter kan voorwaarden opleggen om toegelaten te worden tot de collectieve schuldenregeling, zoals een verhuizing naar een goedkopere huurwoning.⁶⁴

Als de huurder de voorziene huurgelden niet gebruikt om de huur te betalen, kan een herroeping van de collectieve schuldenregeling volgen.⁶⁵

60 Artikel 1410 § 2 Gerechtelijk Wetboek.

61 Artikel 1410 § 2 Gerechtelijk Wetboek.

62 Artikel 1409, § 1 Gerechtelijk Wetboek.

63 Heysse B., Huur en collectieve schuldenregeling, in De Keersmaeker T. en Van Putten W., *Praktijkids Huur*, Mechelen, Kluwer, 2011. IV.5-1-IV.5.5, 5 en Rb. Brussel 13 december 2007, RW 2008-09, 676.

64 <http://www.eerstehulpbijschulden.be/schulden-wat-nu/hulp-nodig/collectieve-schuldenregeling-geraadpleegd-op-20-juni-2016>.

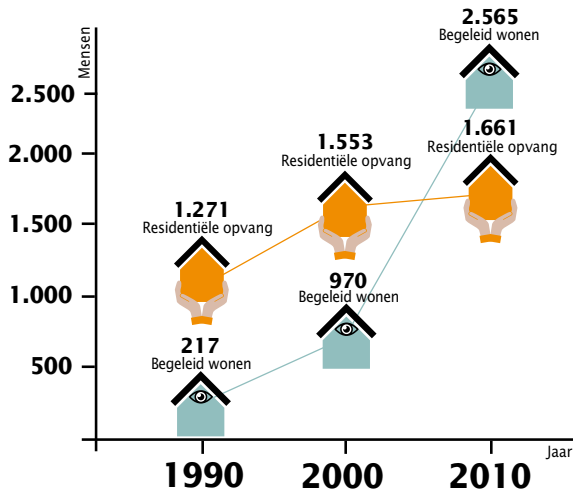
65 Arbh. Bergen 16 februari 2010, *JLMB*, 2011, 1193.

7. Recht op woonbegeleiding en opvang

Dak- en thuisloze ouders en hun kinderen hebben recht op begeleiding, hulp en opvang. Ze kunnen een beroep doen op de Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW's) voor begeleiding en opvang. Lokale besturen en OCMW's organiseren nacht- en winteropvang. Er is tijdelijke opvang in doorgangswoningen. Kinderen, jongeren en ouders kunnen terugvallen op de rechtstreekse en onrechtstreekse hulp van de integrale jeugdhulp.

Capaciteit residentiële opvang en woonbegeleiding bij de CAW's.

► Housing First Belgium, *De opstart van het Housing First Belgium experiment*, september 2013-februari 2014, www.housingfirstbelgium.be. p.32.

7.1

Centra voor Algemeen Welzijnswerk

Hebben ouders en kinderen problemen op verschillende levensgebieden zoals dak- en thuisloosheid, bestaansonzekerheid, psychische problemen en het ontbreken van een sociaal netwerk? Of zijn ze slachtoffer van een gebeurtenis in hun persoonlijke levenssfeer zoals gezins- en relatiebreuk? Dan kunnen ze samen met hun kinderen terugvallen op de Centra voor Algemeen Welzijnswerk.⁶⁶

Al dan niet samen met andere relevante openbare en private voorzieningen werken de CAW's verschillende initiatieven uit.⁶⁷

Ouders kunnen bij het CAW terecht voor schuld- en budgethulpverlening als ze een effectieve of dreigende schuldenlast hebben.⁶⁸

Gezinnen en jongeren die niet in staat zijn om zelfstandig te wonen, worden toegeleid naar gespecialiseerde diensten.⁶⁹

Dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren met woonproblemen kunnen terecht bij een gevarieerd residentieel, ambulante en mobiel aanbod.⁷⁰

Ze vinden hulp bij het CAW als ze in een crisissituatie zitten, bijvoorbeeld in de vorm van begeleiding en crisisopvang in een crisisopvangcentrum.

⁶⁶ Artikel 11, 20' Besluit van de Vlaamse Regering van 21 juni 2013 betreffende het algemeen welzijnswerk

⁶⁷ Artikel 15 Decreet van 8 mei 2009 betreffende het algemeen welzijnswerk

⁶⁸ Artikel 11, 22' Besluit van de Vlaamse Regering van 21 juni 2013 betreffende het algemeen welzijnswerk

⁶⁹ Artikel 11, 21' van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 juni 2013 betreffende het algemeen welzijnswerk

⁷⁰ Bijvoorbeeld: nachtopvang, inloopcentra, crisisopvang, residentiële begeleiding, zorgwonen, begeleid wonen, preventieve woonbegeleiding, begeleid zelfstandig wonen.

Begeleiding bij zelfstandig wonen

Begeleid wonen voor ouder en kind

Gezinnen die hulp nodig hebben om zelfstandig te wonen op de private of sociale huurmarkt, kunnen kiezen voor begeleid wonen. De begeleiding heeft aandacht voor psychische, relationele, financiële, materiële en sociale problemen.

Begeleid zelfstandig wonen voor jongeren

Jongeren tussen 17 en 25 jaar, die alleen komen te staan, hebben rechtstreeks toegang tot het aanbod van begeleid zelfstandig wonen van het CAW. Ze krijgen hulp bij alle praktische aspecten van alleen wonen. Ze krijgen hulp om te zoeken naar een woning, een opleiding of werk, om zich in te schrijven bij het OCMW en de werkloosheidsdienst. Ze krijgen administratieve begeleiding bij de bank. Ze leren omgaan met geld en papieren. Ze leren huishoudelijke taken aan. Ze worden ondersteund om hun vrije tijd in te vullen en contacten te leggen met familie en vrienden.

Opvang bij crisissituatie en dak- en thuisloosheid

Crisisopvang voor ouder en kind

Zitten ouder en kind in een crisissituatie? Dan kan het gezin zich rechtstreeks aanmelden bij een crisisopvangcentrum. Daar vindt het een tijdelijk onderkomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om drie weken opvang met bijbehorend onthaal.

Gezins-, vrouwen- en mannenopvang

De vrouwen-, mannen- en gezinsopvang biedt een tijdelijk onderkomen. Kinderen en jongeren verblijven er samen met hun moeder of vader of met hun twee ouders.

Vluchthuizen voor moeder en kind

Kunnen kinderen en hun moeder niet langer thuis blijven door bedreiging, onveiligheid, misbruik of geweld? Dan biedt een vluchthuis onderkomen op een geheim adres.

Opvang voor jongvolwassenen

Jongeren die door omstandigheden niet langer thuis kunnen wonen of die geen onderdak meer hebben, vinden tijdelijk onderkomen in een jongerenopvangcentrum.

Maatschappelijke dienstverlening en integratie tijdens opvang

Verblijven in een residentieel opvangcentrum is niet gratis. Je betaalt een dagprijs voor je huisvesting, eten en onderhoud van de kamer.⁷¹

Ouders met een inkomen betalen zelf de dagprijs. Als het inkomen te klein is, kunnen ze een gedeeltelijke of volledige tussenkomst van het OCMW krijgen, na onderzoek van hun bestaansmiddelen. Het OCMW gaat na of ze recht hebben op een leefloon.⁷²

Daarnaast kunnen ze terugvallen op aanvullende maatschappelijke dienstverlening. Op vraag van de bewoner kan het OCMW meebetalen in bijvoorbeeld medische of ziekteverzekeringskosten. De tussenkomst hangt af van de nood en de criteria voor dienstverlening die elk OCMW voor zichzelf uittekent.⁷³

⁷¹ Artikel 7 en 8 protocol tussen de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten – Afdeling OCMW en het Steunpunt voor Algemeen Welzijnswerk met betrekking tot de minimale dienstverlening die door de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) en de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) dient verschaft te worden aan personen verblijvend in een residentieel opvangcentrum van een CAW.

⁷² Artikel 9 van het geciteerde protocol.

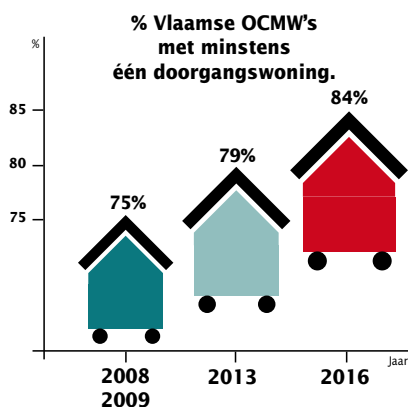
⁷³ Artikel 10 van het geciteerde protocol.

7.2

Lokale besturen en OCMW's

Gezinnen die dak- en thuisloos zijn of dreigen te worden, kunnen in verschillende gemeenten rekenen op bescherming van lokale besturen.⁷⁴

Al dan niet samen met het OCMW, de provincie, het CAW of andere organisaties organiseren lokale besturen initiatieven die ouders en kinderen in noodsituaties opvangen. Ze bieden doorgangswoningen en winter- en nachtopvang aan.⁷⁵ De doelgroep, de toelatingsvoorwaarden, de kostprijs en de openingstijden variëren van gemeente tot gemeente.

► De Bolle G. en Deleenheer J., *Rapport doorgangswoning en nachtopvang in het kader van het project 2013-2014*, 2014, p.8, www.vvsg.be.

Doorgangswoning

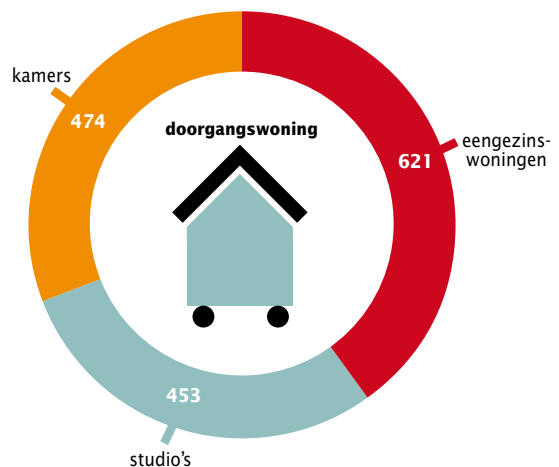
Doorgangswoningen zijn een OCMW-dienstverlening van beperkte duur. Ze zijn bedoeld voor mensen die hun woning kwijt zijn of dreigen te verliezen. De bewoner kan ondersteuning krijgen van een maatschappelijk werker, betaalt een vergoeding en engageert zich om afspraken en regels na te komen.

Doorgangswoning is een verzamelnaam voor noodwoningen, transitwoningen en shelters.

- Noodwoningen bieden vooral onderdak aan mensen en gezinnen die onverwacht te maken krijgen met huisvestingsproblemen. Bijvoorbeeld na een brand of een ontploffing.
- Transitwoningen huisvesten mensen en gezinnen die ook begeleiding nodig hebben. Vaak gaat het om complexe situaties met behoefte aan begeleiding op verschillende levensdomeinen.
- Shelters bieden korte opvang, van enkele dagen tot enkele weken. Ze zijn vooral gericht op doorstroming naar andere vormen van hulpverlening.

Kan de minderjarige terecht in een noodwoning?

Alleenstaande minderjarigen worden overwegend niet opgenomen in noodwoningen. De meeste OCMW's verwijzen minderjarigen door naar beter geschikte opvang. Opvang in een noodwoning is uitzonderlijk.⁷⁶

► De Bolle G. en Deleenheer J., *Rapport doorgangswoning en nachtopvang in het kader van het project 2013-2014*, 2014, p.8, www.vvsg.be.

⁷⁴ In 2007 voorzag 41% van de Vlaamse gemeenten in een of andere vorm van doorgangs-, crisis- of noodwoning of opvang voor daklozen. Bij de helft van die gemeenten ging het om een gemeentelijk aanbod. Zie tabel 2.2. p. 25-26 in Tratsaert K., *Lokaal woonbeleid in Vlaanderen: Tien jaar na de Vlaamse wooncode de kinderschoenen ontgroeid?* Steunpunt Ruimte en Wonen: rapport. 2009. Na een vrijwillige enquête bij de OCMW's in de periode 2006-2008 concludeerde VVSG dat 74% van de Vlaamse OCMW's een vorm van tijdelijke opvang organiseerde. In 2013-2014 voorzagen 137 (79%) van 173 deelnemende OCMW's in minstens één doorgangswoning. Zie p. 7-8 in De Bolle, G. & Deleenheer, J., *Rapport doorgangswoningen en nachtopvang in het kader van het project 'Uitbouw van een lokale/regionale geïntegreerde en sectorale aanpak van de dak- en thuisloosheid'*, VVSG-rapport 2013-2014.

⁷⁵ Demaerschalk, E. en Hermans K., *Aanbodverheldering Vlaamse thuislozenzorg*. LUCAS. juli 2010.

⁷⁶ De Bolle G. en Deleenheer J., *Rapport doorgangswoningen en nachtopvang in het kader van het project 'uitbouw van een lokale/regionale geïntegreerde en sectorale aanpak van dak- en thuisloosheid'*. VVSG-rapport 2013-2014 p. 25.

Nacht- en winteropvang

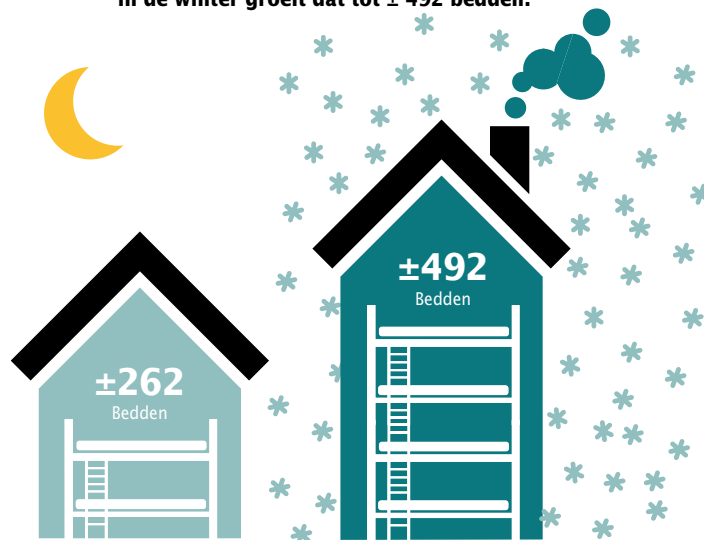
Dak- en thuislozen kunnen terecht in de nachtopvang. Samen met het OCMW, het CAW of andere organisaties bieden lokale besturen 'bed, bad en brood' aan. Op vraag begeleiden ze naar opvang.

In de koude wintermaanden organiseren grootsteden acute winteropvang, samen met het OCMW, het CAW of andere organisaties. Of ze breiden de bestaande nachtopvang uit met extra bedden of er komt een apart extra aanbod.⁷⁷

Ook minderjarigen in nacht- en winteropvang?

Sommige lokale besturen organiseren nacht- en winteropvang speciaal voor gezinnen. Uitzonderlijk verblijven daar alleenstaande minderjarigen.⁷⁸

In 2014 telt Vlaanderen ± 262 bedden in de nachtopvang.
In de winter groeit dat tot ± 492 bedden.

► Meys E. en Hermans K., *Nulmeting dak- en thuisloosheid*, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2014, p. 39-50.

⁷⁷ Bijvoorbeeld extra opklapbedden in de polyvalente zaal van de reguliere nachtopvang zodat die niemand hoeft te weigeren, of legerkazernes openen in de winter. In Demaerschalk E. en Hermans K., *Aanbodverheldering Vlaamse thuislozenzorg*, LUCAS, juli 2010.

⁷⁸ Meys E. en Hermans K., *Nulmeting dak- en thuisloosheid*, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2014, p. 57.

7.3

Woonbegeleidingsprojecten

Projecten Wonen-Welzijn

Ouders en kinderen die dak- en thuisloos zijn of het dreigen te worden, krijgen in verschillende steden extra woonbegeleiding dankzij de projecten Wonen-Welzijn.⁷⁹ In 2011 startten die projecten vanuit een samenwerking tussen de beleidsdomein Wonen en Welzijn.

Het doel van de projecten is:

- Door woonbegeleiding uithuiszetting in de sociale huisvesting vermijden
- De doorstroom van de opvang naar zelfstandig wonen in de sociale huisvesting verbeteren
- De instroom van kwetsbare groepen in de sociale huisvesting verbeteren en kwaliteitsvol duurzaam wonen garanderen
- Unieke sociale woonconcepten met begeleiding uitbouwen voor specifieke groepen.

Preventieve woonbegeleiding

Gezinnen kunnen terugvallen op preventieve woonbegeleiding op de sociale⁸⁰ en private⁸¹ huurmarkt. Op vraag van verwijzende diensten, zoals OCMW en sociale huisvestingsmaatschappij, of na een signaal van thuiszorgdiensten krijgt het gezin hulp om uithuiszetting te voorkomen. De begeleider werkt met de ouder aan aspecten die nodig zijn om de woning te behouden. De ouder krijgt ondersteuning en zijn belangen worden bij andere diensten verdedigd.

De projecten werden in 2011 geëvalueerd. Bij 71% van de begeleide cliënten werd een uithuiszetting vermeden. Momenteel zijn de projecten een speerpunt in het Vlaamse armoedebeleid. Begin 2015 kende de Vlaamse Regering 312.000 euro subsidie toe.

Housing-Firstprojecten

De Housing-Firstprojecten zijn proefprojecten in verschillende centrumsteden. Het basisidee is eerst een woonst aanbieden en pas daarna de nodige zorg en begeleiding.⁸²

In België zijn de Housing-Firstprojecten in de eerste plaats bedoeld voor chronisch daklozen die intensieve begeleiding nodig hebben door een complexe problematiek. Kinderen en jongeren zijn eerder indirect betrokken. De helft van de betrokken dak- en thuislozen zijn vader of moeder. De helft van die mensen heeft contact met de eigen kinderen.

De motor achter de Housing-Firstprojecten is een samenwerking tussen verschillende diensten, zoals het lokale bestuur, OCMW, sociale huisvestingsmaatschappij, CAW, organisaties actief in de geestelijke gezondheidszorg of drug- en alcoholpreventie, het straathoekwerk en samenlevingsopbouw. De projecten zijn een initiatief van de staatssecretaris voor Armoedebestrijding.

79 Vlaamse Woonraad, *Dak en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04,24 maart 2016.

80 Lescauwet D. en Van Menxel G., *Evaluatie van de preventieve woonbegeleiding van de CAW's gericht op voorkoming van uithuiszetting*, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, 2011.

81 *Parl. St. VI. Parl. 2015-2016*, actuele vraag nr. 134, 135, 136.

82 Housing First Belgium, *De opstart van het Housing First Belgium experiment*, september 2013-februari 2014, www.housingfirstbelgium.be.

7.4

Recht op toegankelijke jeugdhulp

Elke minderjarige kan jeugdhulp krijgen, ook kinderen die alleen op straat komen te staan. Samen met hun ouders of alleen kunnen ze rekenen op rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijke hulp van de integrale jeugdhulp (IJH).

Jeugdhulp varieert van laagdrempelige, weinig ingrijpende, kortdurende en rechtstreeks toegankelijke hulp – zoals thuisbegeleiding – tot erg intensieve, ingrijpende en niet zomaar op vraag van het kind of de ouder toegankelijke hulp – zoals pleegzorg of langdurig verblijf in een jeugdhulpvoorziening.

In een verontrustende situatie (VOS) komt de jeugdrechter tussenbeide en wordt, al dan niet vrijwillig, jeugdhulp aangeboden of opgelegd. Ook die hulp varieert van weinig ingrijpende, kortdurende hulp tot erg intensieve ingrijpende hulp, zoals pleegzorg en een langdurige plaatsing in een jeugdhulpvoorziening.

Contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen

Jongeren tussen 17 en 21 jaar die alleen gaan wonen, kunnen kiezen voor Contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen (CBAW), georganiseerd door de integrale jeugdhulp.

Naar gelang van de leeftijd en de context van de jongeren wordt de begeleiding anders ingevuld.⁸³

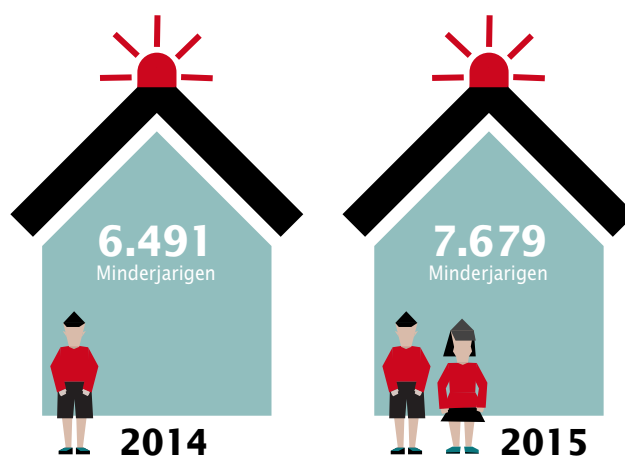
- Minderjarigen hebben geen rechtstreekse toegang tot CBAW. Hun toegang gaat via de intersectorale toegangspoort van de IJH, al dan niet op vraag van de jeugdrechter.
- Minderjarigen die een beroep doen op CBAW, hebben geen recht op een leefloon. Ze hebben wel recht op maatschappelijke dienstverlening en kunnen een verblijfssubsidie aanvragen bij het Fonds voor Jongerenwelzijn. Zijn ze 18 jaar en ouder, dan hebben ze wel recht op een leefloon.

Crisisopvang voor jongeren

Door omstandigheden willen of kunnen kinderen soms niet langer thuis wonen of hebben ze door een nood-situatie geen onderdak meer. Minderjarigen kunnen rekenen op crisisopvang.

Ze kunnen zich aanmelden bij een crisismeldpunt. Kinderen, jongeren en hun aanmelder (CLB, politie, dokter) kunnen er 24 uur op 24, 7 dagen op 7 telefonisch terecht voor informatie, advies en ondersteuning. Verschillende vormen van crisisjeugdhulp kunnen ingeschakeld worden: crisisinterventie, crisisbegeleiding en crisisopvang in bijvoorbeeld een crisisopvanggezin of een crisisbed in een voorziening voor 7 dagen.⁸⁴

In 2015 kwamen 7.679 minderjarigen in contact met crisismeldpunten. Dat is 20% meer dan in 2014.

► Jongerenwelzijn, jeugdhulp, *samenvatting Jaarverslag 2015, p.10.*

Opvangproject voor weglopers

Daarnaast kunnen kinderen en jongeren die weglopen soms aanspraak maken op speciaal voor hen bedoelde opvangprojecten. Het Rungproject bijvoorbeeld: dat biedt eet-, was- en slaapmogelijkheid voor een korte periode. Kinderen en jongeren tussen 12 en 18 jaar kunnen er terecht, met toestemming van de opvoedingsverantwoordelijken.⁸⁵

83 www.jeugdrecht.be. *Jong en op eigen benen: centen en BZW.*

84 www.cawdekempem.be.

85 http://www.gioacchino.be/project/grob/pages/rungproject_web.html.

7.5

Recht op toegang tot een sociale huurwoning

Artikel 3 van de Vlaamse Wooncode

Iedereen heeft recht op menswaardig wonen. Ideaal kan iedereen terecht in een betaalbare, aangepaste woning van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving en met woonzekerheid.

Om het recht op menswaardig wonen te realiseren, investeert Vlaanderen in een sociaal woonbeleid. Ouders en kinderen kunnen zich kandidaat stellen voor een woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij of bij een sociaal verhuurkantoor.⁸⁶

Voor een sociale huurwoning moeten ouders en kinderen voldoen aan bepaalde voorwaarden. Bijvoorbeeld: geen eigendom hebben, minder inkomen hebben dan een maximumgrens, meerderjarig zijn, Nederlands spreken of bereid zijn het te leren, ingeschreven zijn in het bevolkings- of vreemdelingenregister en, onder bepaalde voorwaarden, een inburgeringstraject volgen, bereid zijn het te volgen of het gevolgd hebben.⁸⁷

Wannéer ingeschreven kandidaat-huurders een woning krijgen, hangt af van toewijzings- of prioriteitsregels.

Toewijzingsregels voor een woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij

Voor een woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij zijn er standaard, gemeentelijke en versnelde toewijzingsregels.

De standaard toewijzingsregels houden bijvoorbeeld rekening met:

- de voorkeur van de kandidaat-huurder⁸⁸
- de rationele bezetting van de woning (het aantal kamers dat een gezin nodig heeft)⁸⁹

- verplichte voorrangregels (voor mensen met een fysieke beperking, voor huurders van een sociale woning met tekort aan verwarmingsmogelijkheden)⁹⁰
- de volgorde van de inschrijving in het inschrijvingsregister.

Na de verplichte voorrangregels kan de sociale verhuurder optioneel extra voorrangregels hanteren zoals lokale binding en geen huurcontract van onbepaalde tijd hebben met een sociale verhuurmaatschappij.⁹²

Daarnaast kan er een gemeentelijk toewijzingsreglement zijn. De gemeente of het intergemeentelijk samenwerkingsverband kan sociale woningen toewijzen op basis van:

- de leefbaarheid in een wijk of (deel-)gemeente⁹³
- de woonbehoefte van specifieke doelgroepen⁹⁴
- de lokale binding (bijvoorbeeld een kandidaat-huurder die niet in een gemeente woont maar wel kinderen heeft die er school lopen, of die als mantelzorgverzorger draagt voor een inwoner).⁹⁵

Versnelde toewijzing voor dak- en thuisloze gezinnen

In bijzondere sociale omstandigheden, bij de renovatie van een sociale huurwoning of in het kader van een samenwerking tussen Wonen en Welzijn is het mogelijk om af te wijken van de toewijzingsregels.⁹⁶

Op voordracht van een OCMW of een CAW kunnen dak- en thuisloze gezinnen versneld een woning toegewezen krijgen. Voorwaarden zijn dat de ouder een begeleidingsovereenkomst (met mogelijke extra begeleidingsvoorwaarden) ondertekent, dat de woning voldoet aan de rationele bezetting⁹⁷ en dat een bovengrens van 5% versnelde toewijzing niet overschreden is.

Daarnaast krijgen andere kwetsbare groepen voorrang. Bijvoorbeeld: mensen met geestelijke gezondheidsproblemen die begeleid worden door een erkend initiatief beschut wonen, een project psychiatrische zorg in de thuissituatie of een ambulante intensieve behandelteam.

86 Pannecoucke I. en De Decker P., *Vergelijking Doelgroep van de sociale verhuurkantoren en de huisvestingsmaatschappijen*, Steunpunt Wonen, Leuven, 2016.

87 Artikel 95, § 1, eerste lid Vlaamse Wooncode. Artikelen 3 tot en met 6 en 14 tot en met 16, en 29, § 2, eerste lid Kaderbesluit Sociale Huur.

88 Artikel 10 Kaderbesluit Sociale Huur.

89 Artikel 18 Kaderbesluit Sociale Huur.

90 Artikel 19 Kaderbesluit Sociale Huur.

91 Lokale binding is 6 jaar vóór de toewijzing minstens 3 jaar inwoner geweest zijn van de gemeente waar de woning staat of van een gemeente in het werkingsgebied van de sociale verhuurder.

92 Artikel 20 Kaderbesluit Sociale Huur.

93 Artikel 29 Kaderbesluit Sociale Huur.

94 Artikel 28 Kaderbesluit Sociale Huur.

95 Artikel 27 Kaderbesluit Sociale Huur.

96 Artikel 24, § 1 Kaderbesluit Sociale Huur.

97 Artikel 24, § 3 Kaderbesluit Sociale Huur.

Versnelde toewijzing voor alleenstaande jongeren mits begeleiding

Dakloze minderjarigen kunnen terugvallen op een versnelde toewijzing voor een sociale woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij, als ze voldoen aan de voorwaarden.⁹⁸

- Jongeren die er alleen voor staan, kunnen aanspraak maken op een versnelde toewijzing, op voorwaarde dat het op vraag is van een welzijnsactor en dat ze begeleid worden door een CAW of een erkende dienst voor begeleid zelfstandig wonen.
- Ontvoogde minderjarigen kunnen als partner of als alleenstaande toegelaten worden tot een sociale huurwoning. Dakloze ontvoogde minderjarigen kunnen rekenen op een versnelde toewijzing, als ze voldoen aan de voorwaarden.

Prioriteitsregels voor een woning bij een sociaal verhuurkantoor

Sociale verhuurkantoren gebruiken een puntensysteem in plaats van de genoemde toewijzingsregels.⁹⁹ Het systeem is gebaseerd op verplichte en optionele gewogen prioriteiten.

- Optionele prioriteiten zijn het aantal jaren dat mensen ingeschreven zijn in het inschrijvingsregister en in een gemeente of werkingsgebied verblijven.
- De verplichte prioriteiten zijn de woonnood, de kinderlast, het besteedbare inkomen en de mutatievraag.

Verplichte prioriteit voor dak- en thuisloze ouders en kinderen

De verplichte prioriteit woonnood wordt nog eens onderverdeeld in deelprioriteiten met daarbij horende punten. Bijvoorbeeld:

- Mensen met effectieve of dreigende dakloosheid krijgen 20 tot 14 punten, afhankelijk van het dreigingsniveau.¹⁰⁰ Gezinnen die geen huisvesting of opvang of verblijf in nachtopvang hebben of gezinnen die op straat staan door een onbewoonbaarverklaring krijgen 20 punten. Gezinnen die verblijven in een opvangtehuis, noodwoning, crisisopvang, transitwoning of hotel, of gezinnen die verblijven bij vrienden of gezinnen met een gerechtelijke uithuiszetting en een betekend vonnis tellen elk voor 17 punten.
- Mensen die in een ongeschikte woning wonen, krijgen 11 tot 20 punten.
- Mensen voor wie de kwaliteit ondermaats is of die in een overbevolkte woning wonen, krijgen ook 11 tot 20 punten.

Aantal kinderen telt mee in puntentelling

Kinderlast telt maximaal voor zes punten. Voor elk kind geldt één punt. Kinderen die geplaatst zijn of die in co-ouderschap leven, krijgen ook elk één punt, of zij nu wel of niet permanent in de woning blijven.

Verplichte prioriteit voor alleenstaande jongeren

Mits begeleiding door een erkende dienst krijgen jongeren die zelfstandig wonen of gaan wonen 17 punten. Ontvoogde dak- en thuisloze minderjarigen krijgen maximaal 20 punten.

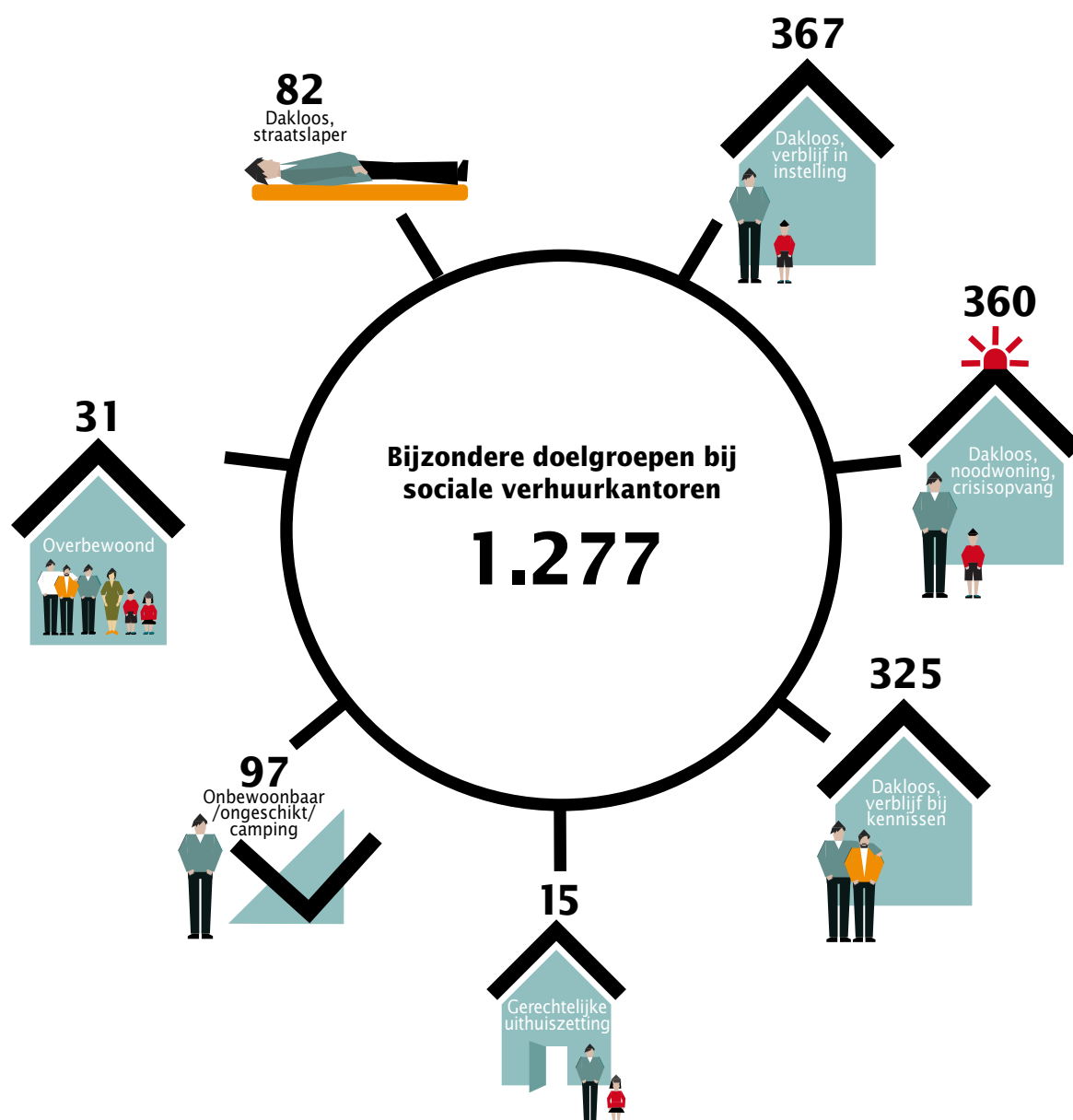
98 Artikel 24 Kaderbesluit Sociale Huur.

99 Artikel 21 § 3 Kaderbesluit Sociale Huur.

100 Artikel 4 Ministerieel Besluit houdende uitvoering van een aantal bepalingen van het Besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2007 tot reglementering van het sociale huurstelsel te uitvoering van titel VII van de Vlaamse Wooncode.

**Instroom bijzondere doelgroepen bij sociale verhuurkantoren in 2014? 1277.
Dat is 60% van alle 2.141 toewijzingen.**

Preventieve begeleiding en bescherming tegen onmiddellijke uithuiszetting bij sociale huur

Basisbegeleiding door sociale verhuurder voor ouder en kind

Om een uithuiszetting te voorkomen, kunnen ouders en kinderen rekenen op basisbegeleiding van de sociale verhuurder. De sociale verhuurder zorgt voor klantvriendelijk onthaal, informatie, overleg en individuele begeleiding als de huurder te weinig woonvaardigheden heeft. Voor meer intensieve begeleiding wordt de huurder doorverwezen naar het OCMW.¹⁰¹

Termijnen en voorwaarden bieden bescherming tegen onmiddellijke uithuiszetting

De sociale verhuurder kan niet zomaar een huurovereenkomst verbreken. Het Kaderbesluit Sociale Huur somt mogelijke gronden op. Bij elke grond hoort een te respecteren termijn.¹⁰²

Als de huurder bijvoorbeeld ernstig of blijvend tekortkomt aan de verplichtingen bedraagt de opzegtermijn 3 maanden. Als de huurder daarna weigert om de woning te verlaten, zal de sociale verhuurder naar de rechter stappen om de opzegging te laten bevestigen.

101 Artikel 29bis Kaderbesluit Sociale Huur.

102 Artikel 33 Kaderbesluit Sociale Huur.

103 Artikel 29bis Kaderbesluit Sociale Huur.

Weinig bescherming tegen uithuiszetting als de ouder van de minderjarige sterft

Minderjarigen die begeleid worden door een erkende dienst, die ontvoegd zijn of die samen met hun ouder een sociale woning huren, kunnen rekenen op:

- basisbegeleiding door de sociale verhuurder,¹⁰³
- voorwaarden en termijnen die gerespecteerd moeten worden als de sociale verhuurder de huurovereenkomst verbreekt.

Minderjarige kinderen die hun alleenstaande ouder verliezen door overlijden krijgen weinig bescherming. De sociale verhuurder kan ze verzoeken een aantal weken na het overlijden de woning te ontruimen.

Artikel 33 § 6 van het Kaderbesluit Sociale Huur

Als de huurovereenkomst van rechtswege wordt ontbonden wegens het overlijden van de langstlevende huurder, kan de verhuurder de erfgenamen verzoeken om de sociale huurwoning te ontruimen voor de eerste dag van de maand die volgt op datum van het overlijden, met dien verstande dat de erfgenamen minimaal beschikken over een termijn van vijftien werkdagen na het verzoek om de sociale huurwoning te ontruimen. Die termijn kan in onderling overleg verlengd worden.

7.6

Recht op financiële ondersteuning bij private huur

Vlaanderen komt niet alleen via sociale huurwoningen tegemoet aan het recht op wonen. Huurders op de private markt kunnen ook financiële ondersteuning krijgen in de vorm van een Vlaamse huursubsidie of -premie. Het Fonds ter preventie van uithuiszettingen beschermt verhuurders tegen inkomensverlies als de huurder de huur niet kan betalen.

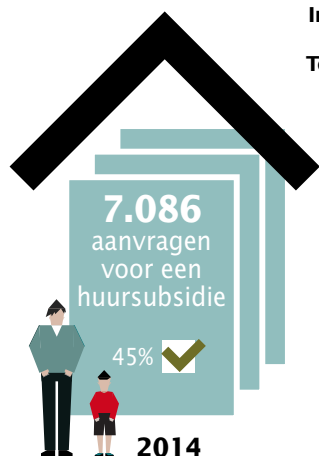
Recht op Vlaamse huursubsidie en huurpremie

Gezinnen die verhuizen naar een private huurwoning of een woning van een sociaal verhuurkantoor, kunnen onder bepaalde voorwaarden een Vlaamse huursubsidie krijgen.¹⁰⁴

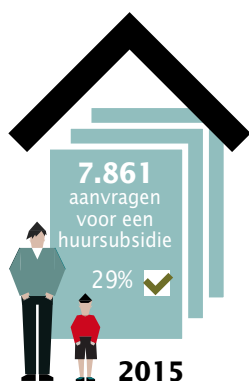
Ook dak- en thuisloze ouders en kinderen komen in aanmerking voor die huursubsidie. Die kunnen ze aanvragen als ze dakloos zijn, een OCMW-installatiepremie kregen, geen woning of een laag inkomen hebben en verhuisd zijn naar een geschikte woning die onder een bepaalde huurprijs ligt.

De Vlaamse huurpremie is voor gezinnen met een laag inkomen, die al minstens 4 jaar op een wachtlijst staan voor een sociale huurwoning en die een woning huren die onder een bepaalde huurprijs ligt.¹⁰⁵

In 2014 waren er 7.086 aanvragen voor een huursubsidie. 45% werd goedgekeurd.

In 2015 waren er 7.861 aanvragen voor een huursubsidie. Tot nu toe werd 29% goedgekeurd.

► Vlaamse Woonraad, *Dak- en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04 - 24 maart 2016, p. 26.

¹⁰⁴ Besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een tegemoetkoming in de huurprijs voor woonbehoeftige huurders.

¹⁰⁵ Besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een tegemoetkoming voor kandidaat-huurders.

Huursubsidie en huurpremie voor alleenstaande minderjarigen

Kunnen minderjarigen zonder ouders een huursubsidie en huurpremie krijgen? Speelt het aantal kinderen een rol in de berekening van de huursubsidie?

Toegang mits ontvoegd, begeleid en inkomsten

Minderjarigen kunnen aanspraak maken op een huursubsidie als ze:

- ontvoegd zijn of begeleid worden door een erkende dienst¹⁰⁶
- en, net zoals bij volwassenen, andere inkomsten hebben dan kinderbijslag of wezentoelage om het saldo van de huurprijs te betalen.¹⁰⁷

Aantal kinderen telt mee in berekening huursubsidie

Kinderen tellen mee als persoon ten laste in de berekening van de toegelaten inkomensgrens om aanspraak te maken op een huursubsidie. Na indexering is het maximaal toegelaten inkomen 17.230 euro vermeerderd met 1.540 euro per persoon ten laste.¹⁰⁸

Kinderen tellen mee in de berekening van de toegelaten huurprijs. Voor elke persoon ten laste wordt de toegelaten huurprijs met 12,5% verhoogd. Er is wel een maximum van 50% van de toegelaten huurprijs. Na indexering is de maximaal toegelaten huurprijs 580 euro.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Artikel 3, § 1, 1° Kaderbesluit Sociale Huur.

¹⁰⁷ Artikel 5, § 1 Besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een tegemoetkoming in de huurprijs voor woonbehoeftige huurders.

¹⁰⁸ Artikel 5, § 1 Besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een tegemoetkoming in de huurprijs voor woonbehoeftige huurders.

¹⁰⁹ Artikel 4, § 1 Besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een tegemoetkoming in de huurprijs voor woonbehoeftige huurders.

Huurgarantie voor verhuurder bij huurachterstand

Om wanbetalingen en uithuiszettingen wegens huurachterstand te vermijden, heeft de Vlaamse overheid een Fonds ter bestrijding van uithuiszettingen. De verhuurder kan zich voor een bepaalde aansluitingsvergoeding vrijwillig aansluiten bij het fonds en onder bepaalde voorwaarden terugvallen op een huurgarantie.¹¹⁰

Kunnen gezinnen de huur niet betalen? Hebben ze drie maanden huurachterstand? En slagen ze er niet in om het opgelegde afbetalingsplan van de vrederechter te betalen? Dan kan een huurgarantie voor de huurder een gerechtelijke uithuiszetting voorkomen.

¹¹⁰ Besluit van de Vlaamse Regering houdende instelling van een tegemoetkoming van het Fonds ter bestrijding van de uithuiszettingen.

Deel

Hoe beleven ouders en kinderen dak- en thuisloosheid?

Elk jaar kunnen honderden kinderen en ouders niet meer thuis blijven wonen. Om verschillende redenen moeten ze hun thuis verlaten. Ze gaan dan naar een vluchthuis, opvanghuis, doorgangswoning of winteropvang. Ze vinden tijdelijk onderdak bij vrienden of familie. Als dat niet lukt, moeten ze noodgedwongen een andere oplossing zoeken.

1. Belevingsonderzoek bij ouders, kinderen en jongeren: hoe en wat?

Hoe beleven ouders en kinderen dak- en thuisloosheid? Wat moet er gebeuren om dak- en thuisloosheid te vermijden? Wat zijn de gevolgen? Dak- en thuisloosheid tast verschillende rechten aan.

Tussen januari en mei 2016 trokken we naar ouders, kinderen en jongeren die dak- en thuisloos waren of dreigden te worden.

1.1 Zoektocht naar ouders, kinderen en jongeren

Met flyers riepen we gezinnen en jongeren op om mee te werken aan ons belevingsonderzoek. We presenterden ons onderzoeksopzet bij de werkgroep thuisloosheid en wonen van de werkgeversfederatie van sociaal ondernemen (SOM), de werkgroep Wonen van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en CAW teamvergaderingen. Dankzij medewerking van CAW's, OCMW's, woonbegeleidingsdiensten, straathoekwerkers, leden van het netwerk tegen armoede, woondiensten kreeg onze oproep ruchtbaarheid.

Ouders en jongeren die wilden meewerken, namen zelf contact op met ons. Of ze lieten het ons weten via hun woonbegeleider, coördinator of begeleider van de opvang, maatschappelijk werker van het OCMW, ambtenaar van de lokale woondienst of straathoekwerker.

1.2 Kinderrechtenverdrag leidraad in gesprekken

De leidraad in onze gesprekken was het kinderrechtenverdrag. Op een kaartje presenterden we de ouders, kinderen en jongeren telkens een kinderrecht. De deelnemers praatten met ons over school, vrije tijd, gezondheid, gezinsleven, privacy, inspraak, passende levensstandaard, gezinsondersteuning, bescherming tegen geweld en menswaardigheid.

Elk gesprek startte met de vragen: Waarom doe je mee aan het belevingsonderzoek? Wat is er gebeurd? Waarom ben je hier? En het eindigde met de vragen: Wat zijn je grootste wensen en grootste zorgen voor de toekomst? Wat helpt je?

De gesprekken duurden gemiddeld één uur. In ruil kreeg elke deelnemer filmtickets voor zichzelf of voor zijn hele gezin.

1.3 43 ouders, kinderen en jongeren werkten mee

We praatten met 21 gezinnen en 3 jongeren. In totaal werkten 43 ouders, kinderen en jongeren mee aan het belevingsonderzoek. We interviewden ouders en kinderen samen. Of we interviewden alleen de ouder als de kinderen te jong waren of de ouder niet wilde dat ze meededen. De leeftijd van de kinderen die we spraken, varieert tussen 7 en 14 jaar. De drie jongeren die we interviewden, waren net meerderjarig.

1.4 Grote variatie aan woon- en opvangvormen

De gezinnen en de jongeren woonden of verbleven in vluchthuizen, crisisopvang, gezinsopvang, vrouwen-met-kindopvang, studio-opvang, transitwoning, sociale huurwoning van een sociaal verhuurkantoor of sociale woonmaatschappij, private huurwoning, jongerenopvang. We gingen telkens op verschillende locaties in Vlaanderen ter plaatse. Verbleef het gezin in een vluchthuis, dan spraken we af op een neutrale plaats.

Van studio tot gemeenschappelijk huis

Sommige gezinnen verbleven in een studio met eigen keuken, badkamer en aparte slaapkamers. De studio keek uit op een grote tuin met speeltoestellen en fietsen voor de kinderen. De kinderen belden bij elkaar aan om samen buiten te spelen.

Andere gezinnen verbleven in een groot opvanghuis. Ouder en kind hadden een kamer die ze soms deelden. Alle andere ruimtes waren gemeenschappelijk. Soms kookten gezinnen voor elkaar en waren er afwisselende kook- en poetsbeurten. De aankopen worden collectief geregeld. Andere gezinnen konden voor zichzelf koken en deden hun eigen aankopen.

Van gloednieuwe tot verouderde gebouwen

Sommige opvangplaatsen zijn gloednieuw. De bewoners hebben modern comfort. Andere opvangplaatsen zijn oud. Het zijn omgebouwde oude gebouwen of hotels die nu als opvangplaats dienen.

Dagprijzen variëren volgens de opvangvorm

Afhankelijk van opvangvorm en opvangplaats variëren de dagprijzen. Een gezin met vijf kinderen betaalt bijvoorbeeld 300 euro per maand in de winteropvang. Een gezin met vier kinderen in de studio-vrouwenopvang betaalt bijvoorbeeld 82 euro per dag.

2. Infografieken: de kinderen van de nulmeting

In 2014 publiceerden Evy Meys en professor Koen Hermans 'Nulmeting dak- en thuisloosheid'. Daarin rapporteren ze over:

- Het aantal cliënten dat tussen 15 januari en 15 februari 2014 in een doorgangswoning of thuislozenzorg van de CAW's verbleef
- Het aantal vorderingen tot uithuiszetting
- Het aantal cliënten in de winteropvang tussen 15 en 31 januari 2014.

2.1 Informatie over cliënten in dak- en thuisloosheid

Het rapport geeft een schat aan cijferinformatie over de historiek, de context en de toekomstperspectieven van cliënten in dak- en thuisloosheid. Ook het aantal kinderen dat in de begeleidingsvorm verblijft en hun leeftijd komt in beeld.

Met de goedkeuring van minister Jo Vandeurzen, het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de auteurs gingen we eind 2015 aan de slag met de data van de nulmeting.

2.2 Kind als onderzoekseenheid

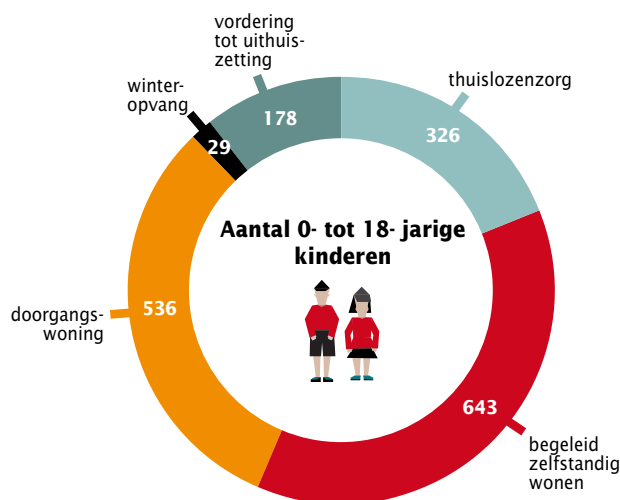
Met de gegevens over het aantal kinderen in de begeleidingsvorm en hun leeftijd konden we de data analyseren vanuit het kind. Via weging transformeerden we de onderzoekseenheid van cliënt naar kind. Op basis van informatie over hun leeftijd konden we de 0- tot en met 18-jarigen selecteren.

De infografieken in het dossier over de kinderen van de nulmeting zijn een kwantitatieve verwerking van de antwoorden van de begeleiders over een cliënt, maar nu vanuit kinderspectief. Ze geven informatie over de historiek, de context en het toekomstperspectief van de kinderen die begin 2014 in de thuislozenzorg, in een doorgangswoning of in de winteropvang verbleven, of die te maken kregen met een vordering tot uithuiszetting of begeleid werden door een woonbegeleidingsdienst.

De infografieken geven afgeronde percentages. De som van de percentages kan hierdoor lager zijn dan 100%.

Sommige vragen bieden meerdere antwoordmogelijkheden aan. Hierdoor kan de som van de percentages hoger zijn dan 100%.

Ook ligt het totaal aantal kinderen in de infografieken lager dan in de nulmeting van Evy Meys en professor Koen Hermans. Reden? We selecteerden de 'minderjarige' vergezellende kinderen in de thuislozenzorg. Ook telden we de gekende missings, voor de winteropvang bijvoorbeeld, niet mee.

► Extra analyse van 'Nulmeting dak- en thuisloosheid', 2014

3. De ouders, kinderen en jongeren achter de verhalen

“

Shana vluchtte samen met haar moeder Aida naar een vluchthuis. Er was thuis te veel geweld. Nu leeft ze samen met haar moeder in een transitstudio. Ze zijn op zoek naar een eigen thuis.

”

“

Deborah, Roos en Saskia leven met hun moeder Anna in een groot opvanghuis, samen met andere moeders en kinderen. Ze zijn al meer dan een jaar thuis weg. Eerst crisisopvang, dan vrouwenopvang. Hun moeder ging thuis weg en nam de kinderen mee. Ze had voortdurend ruzie met haar man. Ze moet eerst scheiden voor ze toegang krijgt tot een sociale huurwoning.

”

“

Petra is alleenstaande moeder. Samen met haar drie kinderen moet ze uit haar huurappartement. Het is als tweede verblijf verkocht aan mensen uit het binnenland. De procedure voor uithuiszetting is opgestart. Ze staat op de wachtlijst voor de vrouwenopvang. Jongerenwelzijn volgt de kinderen mee op.

”

“

Thomas en Kelly wonen samen met hun moeder Ria in het huis van Ria's nieuwe vriend. De twee andere broers zitten op internaat en in een voorziening van de jeugdhulp. Daarvoor zaten ze in verschillende opvanghuizen, verspreid over Vlaanderen. Hun huis is ongeschikt verklaard. Er zijn schulden en te weinig geld om een woning te huren.

”

“

Tania vluchtte voor psychologische mishandeling door haar tante. Haar moeder is niet in staat om voor haar te zorgen. Bij haar tante heeft ze zich nooit thuis gevoeld. In haar tienerjaren is ze vaker weggegaan. Ze verbleef dan voor een paar dagen bij vrienden. Nu verblijft ze in de jongerenopvang.

”

“

Rachid verblijft in de jongerenopvang. Zijn moeder heeft hem aan de deur gezet. Er waren problemen met zijn stiefvader. Zijn echte vader heeft hij nooit gekend. Hij heeft een tijd op straat geleefd. Dankzij de hulp van vrienden vond hij de weg naar de jongerenopvang.

”

“

Joeri en zijn zusje Free zijn samen met hun moeder Leen gevlucht naar een vluchthuis. Er was te veel ruzie en alcoholmisbruik door de vader. Ze hopen zo snel mogelijk terug te kunnen naar hun eigen dorp.

”

“

Eva verblijft samen met haar moeder, broertje en zusje in de vrouwenopvang. Voor de zoveelste keer is haar moeder Miranda gevlucht voor geweld. En voor de zoveelste keer probeert hun vader het weer goed te maken.

”

“

Zaid leeft samen met zijn drie broers, zijn zusje en zijn moeder Sarah in de gezinsopvang. Eerst zaten ze in de winteropvang, daarna in de gezinsopvang. Ze hadden een klein huurappartement waarvoor ze 700 euro betaalden. De eigenaar wou plots 1.000 euro. Huurdersbond, politie en advocaat zeiden dat dat niet wettelijk was. Toch verscheurde de eigenaar het contract en zette het gezin op straat. Het verblijfsstatuut van het gezin is precair.

”

“

Sofia verblijft samen met haar twee broers, kleinere zus en haar moeder Nora in de vrouwenopvang. Ze zijn samen gevlucht voor intrafamiliaal geweld. 's Morgens vertrok ze met de schoolbus naar school. 's Avonds zette de schoolbus haar af in de buurt van de vrouwenopvang. Haar moeder is 'op'. Er zijn schulden. Het OCMW vergoedt hun verblijf niet.

”

“

Mona is alleenstaande moeder. Ze wil een betere toekomst voor haar drie kinderen en verhuisde daarom naar België. Eerst alleen. Toen ze werk had, zijn de kinderen overgekomen. Ze leven in een transitwoning. Daarvoor verbleven ze met zijn vieren een paar maanden op de zolder van vrienden. Nu is ze werkloos. Een auto reed haar omver op haar fiets op weg naar haar werk.

”

“

Mieke is alleenstaande moeder en leeft in een sociale huurwoning. Binnenkort krijgt ze eindelijk co-ouderschap over haar zoon. Ze ging thuis weg om een gezinsdrama te voorkomen. Ze heeft op straat geleefd, verbleef in de crisisopvang en vrouwenopvang. Door dak- en thuisloosheid heeft ze haar zoon anderhalf jaar amper gezien.

”

“

Yvan is alleenstaande vader. Hij verblijft in de gezinsopvang. Zijn zoon logeert de ene week bij hem in de opvang, de andere week bij zijn ex. Via juridische weg werd hij uit huis gezet. Eerst logeerde hij op eigen kosten in de jeugdherberg. Hij hoopt een woning dicht bij de school van zijn zoon te vinden.

”

“

Kasha is op de vlucht voor haar stiefvader. Hij wil haar uithuwelijken. Ze is naar haar lief in een andere stad gevlucht. Eerst op zijn kosten op hotel. Daarna glipte ze 's avonds stiekem de jeugdherberg in. Nu verblijft ze in de jongerenopvang.

”

“

Rebecca woont samen met haar moeder Tatiana in een sociale huurwoning. Daarvoor verbleef ze in drie verschillende opvanghuizen in haar eigen stad. Haar vader is gestorven door alcoholmisbruik. Als klein kind groeide ze op tussen daklozen. Haar vader liet soms daklozen bij hen thuis logeren.

”

“

Nancy en Erik hebben twee kinderen. Ze wonen in een sociale huurwoning. In de week zitten de kinderen op internaat. Het gezin is omringd door verschillende jeugdhulporganisaties. Ze krijgen woonbegeleiding. Samen met de woonbegeleidster hebben ze een ontruimingsplan opgemaakt. Met de jaren kwam het huis vol te staan met allerlei spullen.

”

“

Sabine is alleenstaande moeder. Ze woont met haar dochtertje in de vrouwenopvang. Voor ze zwanger was, woonde ze in een huurappartement, betaald door haar rijke minnaar. De zwangerschap verliep problematisch. Na de bevalling was ze geen slank poppetje meer. Haar minnaar liet haar en zijn dochtertje in de steek en betaalde geen huur meer.

”

“

Maria is alleenstaande moeder. Ze woont in een sociale huurwoning met een transitwoningcontract. Ze krijgt woonbegeleiding. In haar jeugd verbleef ze in verschillende jeugdhulpvoorzieningen. Ze liep vaak weg. Op haar achttiende zei de jeugdrechter dat ze kon gaan. Sindsdien verbleef ze in verschillende opvangvoorzieningen en -initiatieven.

”

“

Tinne is zwanger en verblijft in de vrouwenopvang. Haar twee kinderen verblijven bij hun vader en oma. In het weekend logeren ze bij haar in de opvang. Haar moeder kon niet voor Tinne zorgen toen ze nog een kind was. Tot haar twaalfde woonde ze bij een pleeggezin. Vanaf haar twaalfde verbleef ze bij ouders van vrienden of alleenstaande vrouwen. Op haar veertiende werd ze zwanger. Haar schoonmoeder nam Tinne en de baby in huis.

”

“

Nouria is alleenstaande moeder met drie kinderen. Ze verblijven in de gezinsopvang. Ze is gevlucht voor haar man. Bij vrienden kon ze niet terecht: in haar cultuur scheid je niet.

”

“

Fatima is op de vlucht voor haar man. Hij mishandelde haar en haar kind. Ze vreest dat haar man radicaliseert. Ze probeerde wel vaker te vluchten maar haar man vond haar elke keer terug. Nu woont ze met haar zoontje in een studio-opvang aan de andere kant van het land.

”

“

Mathias woont met zijn zus en zijn moeder Karina in de vrouwenopvang. Zijn vader mishandelde zijn moeder. Ze verblijven al meer dan een jaar in de opvang. Zijn moeder wil terug naar haar land. Mathias niet. Hij loopt school in de buurt van de opvang, doet aan vrijetijdsactiviteiten in de buurt, zijn zusje gaat naar de crèche.

”

“

Patricia en Xavier wonen met hun twee kinderen in een private huurwoning. Om een gezinsdrama te vermijden, is Patricia destijds gevlucht naar de vrouwenopvang. Ze wilde haar zoon en man niet in gevaar brengen. Het was haar allemaal te veel geworden: een motorrijder had haar aangereden, ze lag maanden in bed, verloor haar werk, had een hypothecaire lening, het gezin maakte schulden, er was veel ruzie. Nu wonen ze weer samen in een private huurwoning.

”

“

Joke is alleenstaande moeder. Ze is met haar dochtertje thuis vertrokken na relatieproblemen. Ze verblijven in de vrouwenopvang. In haar jeugd verbleef ze in een jeugdhulpvoorziening. Dankzij haar jeugdbegeleiders voelde ze zich, voor de eerste keer in haar leven, thuis. Ze is hen nog steeds dankbaar.

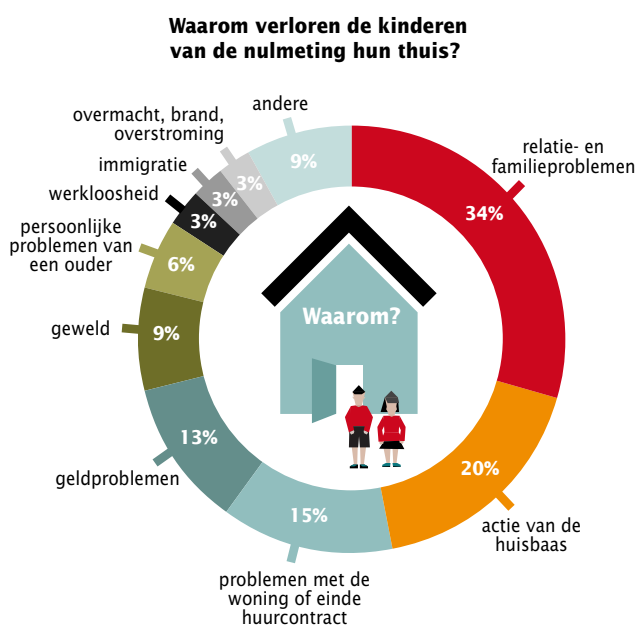
”

4. Wat is er gebeurd? Waarom dak- en thuisloos?

Wat drijft ouders en kinderen in dak- en thuisloosheid? De getuigenissen van ouders, kinderen en jongeren leggen een grote variatie aan oorzaken bloot. Eén enkele oorzaak is er niet, het is een en-enverhaal met veel gevolgen en een specifiek begin.

Ze vertellen over alcoholmisbruik, geweld in het gezin, ruzies tussen de ouders, de woning die ongeschikt verklaard is, de eigenaar die hen buiten gooit, de verkoop van de woning, een ouder die radicaliseert, de moeder die niet meer omkijkt naar de kinderen. Een combinatie van oorzaken dus.

► *n=1.534, verschillende antwoorden mogelijk*

4.1 Armoede en schulden

Voor ouders en kinderen die maar net de eindjes aan elkaar kunnen knopen, kan één forsere factuur het broze evenwicht verstoren. Eenoudergezinnen zijn extra kwetsbaar. Het gezinsinkomen – vaak uitkeringen – is te laag, schulden stapelen zich op. Tot de kinderen met hun ouders riskeren op straat te belanden. Zeker als ze botsen op lange wachtlijsten voor een sociale huurwoning of de duurdere private woningmarkt.

“

Ik heb een invaliditeitsuitkering en zit in een collectieve schuldenregeling. Ik heb schulden omdat ik de medische kosten van mijn zoontje niet kon betalen. Hij is op 25 weken geboren en heeft meer dan twee maanden op intensieve gelegen. Mijn huurappartement wordt verkocht en de nieuwe eigenaar komt er zelf in wonen. Over een maand moet ik hier weg, en ik heb nog altijd geen andere woning gevonden. (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

”

4.2 Werkloosheid

Je werk verliezen, betekent inkomen verliezen. Niet iedereen kan terugvallen op een tijdelijk vangnet. Als er al reserves waren, raken die snel op. Rekeningen blijven ongeopend, tot ook de essentiële, zoals de huur, niet meer betaald kunnen worden.

“

Vroeger had ik een job in de vleesindustrie. Dat is een zware job, vooral voor de rug: je moet veel sleuren en tillen. Nu sta ik op ziekenkas want mijn rug kon het niet meer aan. Ik zit hier nu al een half jaar. Mijn schulden worden groter. Zodra ik een woning vind, wordt er een collectieve schuldenregeling opgestart. (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

”

4.3 Problemen met de eigenaar

Als de eigenaar de huur optrekt of nieuwe eisen of regels stelt, kan de woning voor gezinnen die het al moeilijk hebben snel onbetaalbaar worden. Gezinnen in de marge verblijven soms in woningen zonder een formeel huurcontract en met weinig waarborgen. Ze riskeren het slachtoffer te worden van wanpraktijken.

“

Wij zitten hier omdat de eigenaar ons buiten gegooid heeft. Hij had het slot veranderd. We konden niet meer binnen. (Zaid, zoon van Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

Ik had een huurcontract voor drie jaar. Ik betaalde 700 euro voor een klein appartement met twee slaapkamers en een kleine douche. Alles was kapot. De eigenaar wilde plots 1.000 euro per maand. Ik kan dat niet betalen. Ik ben met mijn contract naar een advocaat gegaan. Hij zei dat de eigenaar mij drie maanden tijd moest geven. Maar de vijfde dag sloot de eigenaar alles af. Geen water, geen elektriciteit meer. Hij veranderde het slot. We konden niet meer binnen. Ik ben naar de politie gegaan want ik moest weer binnen kunnen. Alles lag daar: 2.000 euro, de schoolboeken van de kinderen, hun kleren en hun speelgoed. Toen ik terug binnen kon, was ons appartement bijna leeg. De eigenaar zegt dat hij niets van weet. (Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

”

4.4 Problemen met de woning

Kwetsbare gezinnen belanden soms in huurwoningen aan de onderkant van de private markt, omdat alleen die betaalbaar zijn, of omdat kennissen ze daar laten wonen voor een habbekrats. De woningen zijn van slechte kwaliteit. Eén oorzaak van dak- en thuisloosheid is dat de woning van het gezin ongeschikt of onbewoonbaar verklaard wordt.

“

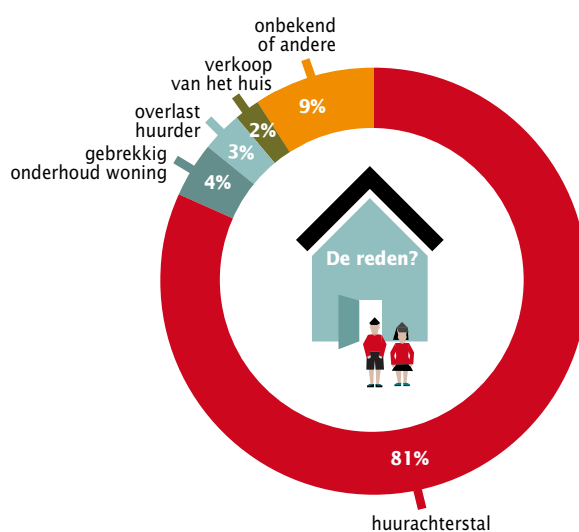
Ik ben al 22 keer verhuisd. En nu moeten we weer weg. Het huis is ongeschikt verklaard. We hadden het dankzij een kennis van de diaken. Het was niet in orde qua elektriciteit en zo. Maar toch, we woonden daar goed. Het was een mooie buurt. We werden graag gezien. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

”

4.5 Uithuiszetting

Ouders en kinderen worden uit hun huis gezet door huurachterstal, verkoop van de woning, een dispuut met de eigenaar. Niet elke uithuiszetting loopt langs juridische weg. Om huurschulden te ontlopen, verhuizen gezinnen soms op eigen initiatief. Gezinnen met een precair verblijfsstatuut kunnen van de ene op de andere dag niet meer binnen want het slot is veranderd. Verloopt het langs juridische weg, dan proberen sommige ouders de effectieve uithuiszetting zo lang mogelijk uit te stellen om dak- en thuisloosheid te vermijden.

De nulmeting telt 599 vorderingen tot uithuiszetting tussen 15 en 31 januari 2014. 178 kinderen zijn rechtstreeks betrokken. De reden?

▶ Extra analyse van 'Nulmeting dak- en thuisloosheid', 2014
▶ n=178

“

Ik ben uit mijn huis gezet. Toen ze van de gemeente mijn huis kwamen leeghalen, was ik voorbereid. Alles zat al in dozen. Mijn spullen staan nu in een loods van het OCMW. Ik had een conflict met mijn huisbaas. 'Het was een vreselijk huis: schimmel, het dak lekte. De huisbaas wou geen herstellingswerken uitvoeren. Het was al bij de vrederechter. Ik ging gelijk krijgen. Maar er was een wissel van vrederechters. De nieuwe vrederechter gaf mij geen gelijk. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

Ik moet hier weg. Het zit al bij de vrederechter. Ik wil een uithuiszettingsprocedure. Dan kan ik de tijd wat rekken en de tijd tussen hier en de vrouwenopvang overbruggen. Anders sta ik met mijn kinderen op straat. (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

”

4.6 Intrafamiliaal geweld

In opvangcentra zijn veel kinderen en moeders op de vlucht voor het geweld van de vader of de partner. Halsoverkop moeten ze in dramatische omstandigheden onderdak vinden. Ouder en kind vluchten naar vrienden. De moeder haalt de kinderen op school af om te vluchten naar het vluchthuis. Zijn er wachtlijsten en geen vrienden? Dan moeten ze het geweld doorstaan tot er wel plaats is.

“

We zijn hier door wat er gebeurd is. Mijn papa deed mijn mama pijn. Mijn papa slaapt nu bij iemand anders. Mijn papa sloeg mijn mama met een touw. Hij sloeg met een stoel op haar hoofd en zo. Per ongeluk heeft hij mijn arm geraakt. Die zat toen een tijd in een verband. Hij zei dat mijn mama met een andere man is, maar dat is niet zo. (Sofia, dochter van Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

”

4.7

Familieconflicten

Ook kinderen die alleen of met broers en zussen op de loop gaan voor verwaarlozing of mishandeling door ouders, zijn een kwetsbare groep. Vaak hebben ze een geschiedenis van weggelopen en plaatsing in een instelling van de bijzondere jeugdzorg of in een pleeggezin. Als jongvolwassenen blijven ze extra kwetsbaar omdat ze niet kunnen terugvallen op een stabiele thuiscontext.

Ik zie mijn moeder niet meer. Ik wil haar ook niet meer zien. Ze heeft mij en mijn oudere broer in de steek gelaten. Ze is weggegaan van mijn vader, terwijl mijn vader ons sloeg. Hij sloot ons op. We kregen amper eten. Op een dag zei mijn broer: kom, we lopen weg. Van schrik plaste ik in mijn broek, maar we hebben het toch gedaan. We zijn naar Oostende gevlucht. We verbleven daar in een leegstaand appartement. We zijn opgepakt door de politie omdat we eten gepikt hadden. Vanaf dan hebben ze mijn broer en mij geplaatst in een jeugdvoorziening. (Joke, alleenstaande moeder, één kind, vrouwenopvang)

4.8

Immigratie

Een kwetsbare groep zijn ouders en kinderen met een migratieachtergrond, zeker als ze geen geldige papieren hebben. En ook families met papieren kunnen snel afglijden. Ze hebben te weinig geld, hebben hier geen netwerk van familie of vrienden waarop ze kunnen terugvallen en kennen weinig instanties die kunnen helpen.

We hadden financiële problemen. Ik ben teruggegaan naar Afrika om mijn erfenis te regelen. Mijn vader was gestorven. Ik had recht op 1/6 van de verkoop van mijn vaders grond. Maar toen ik daar was, liep niets zoals gepland. Ik kwam met meer schulden terug. Terug in België ontdekte ik dat mijn man andere vrouwen had.

Ik spaarde geld voor de studies van mijn kinderen en alles was weg. We hadden elke dag ruzie. Hij wilde me wurgen. Ik vertelde alles aan de meneer van de VDAB. Die overtuigde me dat ik moest weggaan. Maar ik wist niet hoe. Ik kon nergens terecht, ook niet bij een vriendin. In onze cultuur ga je niet weg bij je man. De man van mijn vriendin vond dat ik een slechte invloed op haar had. (Nouria, alleenstaande moeder, drie kinderen, gezinsopvang)

4.9

Net meerderjarig en ontslagen uit een instelling

Jongvolwassenen die ontslagen zijn uit een psychiatrische of een jeugdinstelling lopen meer risico op dak- en thuisloosheid. Ze verblijven voor korte periodes bij vrienden en kennissen. Ze belanden sneller op straat en vallen dan tijdelijk tussen de mazen van het net. Op straat wachten mogelijk geweld en criminaliteit. Vaak moeten ze een beroep doen op het OCMW voor een leefloon of de huurwaarborg, wat hun kansen op de private huurmarkt beperkt.

Op mijn vijftiende ben ik verhuisd naar mijn vader in Antwerpen. Ik woonde in Frankrijk bij mijn moeder. Ik had veel ruzie met mijn stiefmoeder. Ik heb het CLB gevraagd wat ik moest doen. Ik wilde weg. Ik heb in verschillende jeugdinstellingen gezeten. Ik zat in Antwerpen, Mechelen en Leuven. Ik liep vaak weg. Ik vluchtte naar vrienden. Toen ik achttien was, zei de jeugdrechter dat ik kon gaan. Het OCMW regelde een hotelkamer voor mij. Ik werd zwanger. Het OCMW vond een plek in de vrouwenopvang. Ik heb in drie verschillende vrouwenopvangcentra gezeten. Van daaruit moet je een eigen flat vinden. Ik woon in een klein appartementje van het sociaal verhuurkantoor en word begeleid door een woonbegeleidingsdienst. (Maria, alleenstaande moeder, één kind, woonbegeleiding)

5. Waar vinden ouders en kinderen onderdak of opvang? Kunnen ze ergens terecht?

Ouders, kinderen en jongeren die vluchten voor geweld of die hun woning moeten verlaten, getuigen over een moeilijk parcours voor ze onderdak of opvang vinden. Sommigen vinden voorlopig onderdak bij vrienden. Anderen leven noodgedwongen een tijd op straat of doorstaan het intrafamiliale geweld tot er een plaats vrijkomt in de opvang.

5.1 Niet weten waar je terechtkunt

Ouders, jongeren en kinderen weten soms niet waar ze terechtkunnen. Er is niet één loket voor wonen waar je terechtkunt met alle vragen als je dak- en thuisloos wordt. Ze tasten in het duister en hebben het gevoel dat ze van hot naar her gestuurd worden.

“

Dat staat niet ergens op een plakkaat: ben je dakloos, ga dan naar daar. Er zijn veel jongeren op straat die niet weten wat te doen. Ik heb er zelf heel lang over gedaan om een organisatie als het JAC te vinden. Ik wist niet dat dat bestond. Ik wist niet dat er opvang was voor jongeren. (Tania, jongere, jongerenopvang)

Allochtonen hebben een centrum waar ze zeggen waar ze moeten zijn. Kunnen ze dat niet organiseren voor Belgen? Dat je niet je verhaal moet doen aan het CAW, aan het OCMW en aan het sociaal verhuurkantoor? Dat je niet constant van de ene naar de andere kant van de stad moet gaan? (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

”

Voorals ouders en kinderen met een migratieachtergrond weten amper waar ze terechtkunnen. Ze getuigen over een geïsoleerd leven, en dankzij collega's, de politie, de schooldirecteur, de lerares Nederlands, de VDAB-bediende worden ze op het juiste pad gezet.

“

Ik was begonnen met lessen Nederlands. Ik ging er naartoe met de bus. Na drie maanden kreeg ik geen geld meer voor mijn bus. Ik moest toen stoppen. Mijn juf Nederlands belde me op en vroeg: 'Waarom kom je niet meer?' Ik loog en zei dat ik ziek was. Ze geloofde me niet en vroeg: 'Wat is er echt gaande?' Ik heb toen alles verteld. Ze gaf me geld voor mijn busabonnement en gaf me het CAW-nummer. (Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

5.2 Onderdak en hulp van familie, vrienden en kennissen

Vaak vinden ouders, jongeren en kinderen eerst tijdelijk onderdak bij vrienden of familie tot ze een oplossing vinden voor hun huisvesting.

“

Mijn moeder wilde me niet meer in huis. Ik heb dan drie weken op straat geleefd. Ik leefde in het park. Vrienden gaven me eten, brachten kleren. Ik ging bij hen thuis douchen. Ik heb ook twee weken in het huis van mijn vriend geleefd. Zijn ouders waren twee weken weg. (Rachid, jongere, jongerenopvang)

Mijn relatie is na zes jaar stukgelopen. Ik ben weggegaan. Eerst naar mijn moeder. Maar na een tijdje ging dat niet meer. Daarna woonde ik bij een vriendin, dan bij mijn zus. Uiteindelijk ben ik hier terechtgekomen. Ik ben het gewoon om op de dool te zijn. Van mijn 6 tot 12 jaar woonde ik in een pleeggezin. Op mijn twaalfde ging ik weer naar mijn moeder. Maar dat ging niet. Eén keer werd ik zelfs thuis weggehaald door de politie. Vanaf dan heb ik zo'n beetje overal geslapen. Bij vrienden thuis, bij een mevrouw die alleen woonde. Op mijn veertiende werd ik zwanger en trok in bij mijn schoonmoeder. (Tinne, drie kinderen, alleenstaande moeder, vrouwenopvang)

”

Soms zijn er wildvreemden die, vaak vanuit een gelijkwaardige achtergrond en ervaring, onderdak bieden aan jongeren of daklozen op de dool.

“

(Wijst naar een jongen die binnenkomt) Dat is een van mijn gasten die ik hier thuis opvang. Ik vang gasten op die het moeilijk hebben. Het gerecht en hun ouders weten dat ze hier zitten. Als ik gasten op straat zie en ze hebben geen slaappleats, dan zeg ik: 'Kom maar mee.' Ik kan dat echt niet zien. Ik weet wat het is. Soms logeren hier zeven gasten. Hij is 16 en woont al een maand of vier bij mij. Daarvoor woonde zijn zus drie jaar bij mij. Nu woont zij alleen. Ze is 18 jaar. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

Vrienden, familie, kennissen en burens geven geld, eten of medicijnen.

“

De buur die hier een beetje verder woont, die is alleen. Als wij een maand niet rondkomen, dan hoef ik maar een bericht te sturen en dan gaat die voor ons naar de winkel en haalt die dat. En dan betalen wij hem de maand daarna terug. (Nancy en Erik, twee kinderen, woonbegeleiding)

”

Ex-medebewoners van de daklozenopvang gaan soms deel uitmaken van een informeel netwerk waarop ze een beroep doen als ze opnieuw hun woning moeten verlaten of vluchten voor intrafamiliaal geweld.

“

We zijn toen bij Fatima gebleven, een vriendin hier in de stad. Ik kende haar van de vrouwenopvang. Mijn dochter en ik hebben toen twee weken bij haar gewoond. Ook hier in dit appartement heeft al eens een mama vanuit de vrouwenopvang gelogeerd. (Tatiana, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

Lotgenoten zijn wel vaker belangrijk. Mensen die ze ontmoeten in een buurthuis of een ontmoetingscentrum, mensen met een gelijkaardig parcours die niet oordelen en die ze de weg wijzen naar de juiste hulp. Ook scholen of andere instanties doen vaak veel meer dan wat ze eigenlijk moeten doen.

“

Mijn moeder waste mijn kleren niet. Dus kocht de school kleren. Als ik 's avonds naar huis ging, deed ik de kleren van thuis aan. Als ik 's morgens op school kwam, nam ik nog eerst een douche op school en dan deed ik de kleren van de school aan. (Nancy en Erik, twee kinderen, woonbegeleiding)

”

5.3 Lang wachten op de juiste plek

Ook in de crisis- of tijdelijke opvang voor dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren zijn er wachtlijsten. Ze moeten soms lang geduld oefenen.

“

Ik had op 22 augustus mijn eerste afspraak. Ik moest wachten tot 24 november. Ik ben dan thuis gebleven. In angst. Mijn kinderen moesten in hun kamer blijven. Ik kon niet meer slapen, ik sliep bij de kinderen. Ik had beslist om te vertrekken, maar ik kan toch niet met mijn kinderen op straat gaan leven? (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

”

5.4 Opvang ver van huis

Opvang vinden vlak bij huis, zodat de kinderen bijvoorbeeld in hun vertrouwde school kunnen blijven of dicht bij de andere ouder, is vaker onmogelijk dan mogelijk. Sommige kinderen en hun ouders moeten daardoor naar de andere kant van het land om een plek te vinden, of verschillende keren verhuizen omdat ze de kamer in de opvangvoorziening maar voor even kunnen hebben.

“

De gezinsopvang is hier om de hoek. Het is dichterbij. Ik wil naar die gezinsopvang, ze kunnen dan naar school blijven gaan en hun vader nog zien. (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

Wij willen terug naar onze gemeente. De kinderen kunnen dan weer naar hun school. Wij wonen er graag. De mensen zijn vriendelijk. We kennen daar veel mensen. Maar nu moeten we even doorbijten. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

”

6. Recht op opvang die als thuis voelt

Hoe ervaren dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren de opvang? Kunnen ze een normaal leven opbouwen? Voelt het als thuis of zijn er verbeterpunten? De getuigenissen van ouders, kinderen en jongeren leggen een grote variatie ervaringen bloot met verschillende vormen van opvang.

6.1 Zo normaal mogelijk leven

Voor kinderen is het belangrijk om in de opvang een leven te leiden dat zoveel mogelijk lijkt op het leven thuis. Dus liever zelf kunnen koken of mama daarbij helpen dan maaltijden aangeboden krijgen. Liever een tv op de kamer dan te moeten discussiëren over de afstandsbediening in de gemeenschappelijke ontspanningsruimte. Liever eigen sanitair dan moeten aanschuiven in de gang.

Comfort dat ouders en kinderen normaal vinden, is er niet overal. Niet elke opvangvoorziening garandeert een ruime vorm van privéleven. De infrastructuur schiet vaak te kort. Kunnen ze dan wel privacy garanderen? Dan wordt dat fel gewaardeerd.

“ We zitten apart. Ik denk dat iedereen wel graag zijn privacy heeft. Ook de kindjes hebben dat nodig. Je doet eigenlijk wat je wilt. Ik heb mijn eigen wasmachine. Ik heb al wat ik nodig heb. (Tinne, drie kinderen, alleenstaande moeder, vrouwenopvang)

”

“

Ik heb hier mijn eigen studio. Als mijn zoon komt logeren, neemt hij mijn kamer. Ik slaap dan in de zetel. Hij heeft zijn dingen. Hij heeft al wat hij nodig heeft. Hij zal niets tekortkomen. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

”

6.2 Verouderde gebouwen, kleine kamers

Hoe hard opvangvoorzieningen ook hun best doen met een likje vrolijke verf of gezellige meubels, ze kunnen niet verhullen dat sommige gebouwen erg verouderd zijn. De kamers zijn soms te klein, zeker als er meer kinderen zijn in het gezin.

“

Dat opvanghuis was heel oud. Het was uit de tijd van de Titanic. Daar was wel een licht, maar dat was kapot. Dat was een heel oud licht. We sliepen allemaal samen en moesten elke keer al die trappen doen. (Thomas, zoon van Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

”

6.3

Gebrek aan privacy

Zeker als de kinderen wat ouder zijn, zijn de meeste ouders en kinderen gesteld op een eigen studio of flat die ze ruimte geeft om hun leven, ook in die omstandigheden, zoveel mogelijk zelf in te richten.

Zowel kinderen als ouders in de opvang snakken naar een eigen plek om op adem te komen. Het gebrek aan privacy in voorzieningen met collectieve ruimtes en infrastructuur, en de bemoeienissen van andere bewoners wegen zwaar. Typische gezinsmomenten als de maaltijd moeten ze plots delen.

“

Zelfs de volwassenen hadden daar geen privacy, hé? Ge moet altijd uw kamer delen met de kinderen. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

We hebben een eigen kamer. Eén voor mama en één voor de kindjes. Met een deur ertussen. Maar ik heb geen sleutel meegekregen van mijn eigen deur. Ik moet altijd langs mama's deur. (Joeri, zoon van Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

Ik ben het soms echt beu. Wanneer word ik met rust gelaten? Even alleen met de kinderen? Je wordt altijd gestoord. En als je iets doet, iedereen kijkt. Het is niet zoals een eigen huis. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

6.4

Individuele of collectieve opvang

Jongere kinderen zeggen soms wel te genieten van collectievere opvang, vooral vanwege de speelmogelijkheden met andere kinderen die er verblijven.

“

Dat was daar leuk. We aten daar allemaal samen aan een hele lange tafel. (Eva, dochter van Ria)

Ik heb daar graag gezeten. Ik werd daar niet scheef bekeken. Ze gaven me niet het gevoel dat ik een slechte moeder ben. Ik heb nog heel lang contact gehad met de mensen van daar. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

Daar had ik vriendjes. We speelden met elkaar in het huis. Daar was ik liever. Ik was er graag gebleven. Ik speelde de hele tijd met hen. Hier ben ik alleen. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

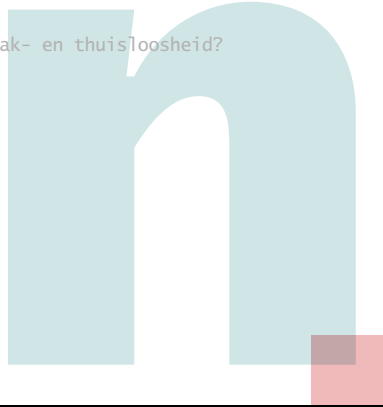
Ook sommige ouders verkiezen een vorm van collectiviteit omdat ze bij de andere bewoners steun en hulp vinden.

“

We laten elkaar met rust. We hebben elk onze studio, maar de begeleiding zorgt er ook voor dat we dingen doen waarvan we deugd hebben. Zoals met alle mama's samenkomen. Ze houden daar rekening mee. (Tinne, drie kinderen, alleenstaande moeder, vrouwenopvang)

Ik heb nu een eigen studio. Ik mis de andere mensen van de vorige opvang wel. Ik was daar een jaar. Nu ben ik alleen. Dat is een beetje vervelend. Maar ja, het is ook goed. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang)

”

6.5

Regels en afspraken

Of kinderen zich goed voelen in een opvangvoorziening hangt vaak samen met de mate van autonomie. Bewoners beseffen wel dat er regels nodig zijn om het sociale verkeer in goede banen te leiden.

In het begin krijg je een huisreglement, allemaal papieren met afspraken, zoals wanneer de kinderen gaan slapen en zo. Allemaal heel duidelijk. En als je met iets zit of je hebt nog een vraag, ga je naar de begeleider. Dat wordt onmiddellijk opgelost of ze kijken onmiddellijk wat ze kunnen doen. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

Ik vind het goed dat er afspraken zijn en regels. En dat iedereen een taak heeft met poetsen. Ik hou van proper, een ander niet. Dus is het beter dat iedereen een taak heeft zodat het toch proper is. (Rachid, jongere, jongerenopvang).

Wel meer kinderen en hun ouders ervaren de opgelegde beperkingen toch als te streng. Als ze al op verschillende plaatsen verbleven, zien ze vaak grote verschillen tussen voorzieningen, zonder aanwijsbare redenen. Tieners klagen dat de regels te strikt zijn.

Ik ben hier de enige dertienjarige. Ik mag niet doen wat ik wil. Je moet ook regels volgen en die zijn niet zo fijn. Ik heb dus liever een eigen huis. Ik moet om 20 uur gaan slapen. Ik mag in mijn vrije tijd niet alleen naar buiten. (Deborah, dochter van Anna)

Wie kinderen heeft, moet om 18 uur binnen zijn. Maar soms willen ze ergens langer blijven. Ze moeten ook in de vakantie vroeg opstaan in plaats van te kunnen uitslapen. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang).

6.6

Spanningen tussen bewoners

Zeker in collectieve voorzieningen is de emotionele druk van het samenleven hoog. Ouders zitten op hun tandvlees, de gemoederen lopen hoog op. Voor kinderen zijn andere kinderen in de voorziening een bron van vreugde en solidariteit, maar ook van conflicten die zwaar kunnen wegen.

Die jongens waren wel stout. (Eva, dochter van Miranda).

Plagen en pesten. Ze smeerden zelfs hun uitwerpselen tegen de muur. Ze draaiden de computer ondersteboven, de zetels uit elkaar. En ik naar die ma. Maar het was nooit hun schuld. Ze zeiden dat Eva in hun kamer gezeten had, terwijl dat niet waar was. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang).

En ze hebben ook het brandalarm al een keer aangezet en ze staken het op mijn zus. (Eva, dochter van Miranda).

6.7

Ruimte voor kinderen

Veel voorzieningen doen er alles aan om te voorzien in genoeg speelgoed en een ruimte in te richten waar kinderen veilig kunnen spelen. Als dat kan, geven ze de kinderen een plek om zich buiten uit te leven. Maar de speelkamers zijn niet altijd en overal even toegankelijk en dat wekt frustratie. Kinderen hebben het gevoel dat ze niet gewoon kind kunnen en mogen zijn, dat ze te veel op de vingers gekeken worden of dat er altijd wel iemand is die hen terechtwijst.

“

Hier gaat de deur niet zo snel dicht. Dan kan ik langer buiten blijven. In de winteropvang konden we ook knutselen, loombandjes. Daar is er een speelkamer en mogen we op de computer als we willen. Hier mag dat niet. Daar mag je elke dag douchen. Hier ook, maar hier worden ze boos. (Zaid, zoon van Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang).

Wat ik hier het meeste haat: sommige vrouwen bemoeien zich met mij en met mijn zusjes. Ze beginnen dan te zeggen wat mijn zussen wel of niet mogen doen. Dat heb ik niet graag. (Deborah, dochter van Anna)

Soms is het wat luid, maar het zijn kinderen. En dan beginnen die vrouwen echt zo te roepen van: 'Rustig!' Of bijvoorbeeld één keer had ze druiven gepakt en zegt die vrouw: 'Nee ge moet daar een bord voor pakken.' Dat doet ge niet. Daar is geen regel voor. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang).

”

Gezinnen zijn soms halsoverkop vertrokken. Kinderen hebben weinig eigen spullen meegebracht of door het vele verhuizen zijn de spullen op verschillende plaatsen achtergebleven. De kamers of studio's zijn klein. Gezinnen moeten wat ze hebben ergens opslaan, bij vrienden of familie. Kinderen moeten het daardoor vaak stellen zonder hun vertrouwde spulletjes zoals knuffels of speelgoed.

“

In de opvang was alles er wel. Het waren spullen van ginder. Zelf was ik alles kwijt. Ik heb alles bij mijn ex moeten achterlaten. Ik heb niets meer teruggekregen. Alles is achtergebleven: kleren, speelgoed, alles hé? (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend).

”

6.8

Kindvriendelijke openingstijden?

Kinderen en ouders ervaren een groot verschil in de openingstijden van de opvangvoorzieningen. Nacht- en winteropvang zijn open vanaf 19, 20 of 21 tot 8.30 of 9 uur. Die openingstijden zijn niet voor iedereen evident.

“

De openingstijden in de winteropvang zijn een probleem. Vooral omdat je nergens terecht kunt. Je kunt niet zelf eten maken. Je hebt geen eigen douche. (Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang).

”

6.9

Tieners missen een eigen plek

Hoewel kinderen vaak blij zijn met het gezelschap van andere kinderen en kinderen ook na hun verhuizing nog met heimwee terugdenken aan de vriendjes die ze daar gevonden hebben, voelen zeker tieners meer behoefte aan privacy dan voorzieningen kunnen bieden. Ze willen minder strakke regels.

“

Bij papa heb ik mijn eigen kamer. Deze kamer is voor ons te krap. Ik zit meer beneden maar moet om 20 uur naar boven. Ik heb graag ruimte. Buiten waar ze roken, daar ga ik soms staan. Soms is het hier zo druk, dat ik dan even buiten ga staan. (Deborah, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang).

Privacy was een probleem. Omdat we in een leefgroep zaten. Ik heb daar nooit problemen mee gehad maar de kinderen wel. Vooral de oudste kinderen. De volwassenen die daar zitten, bemoeien zich automatisch met de kinderen. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend).

”

6.10

Liefst opvang van korte duur

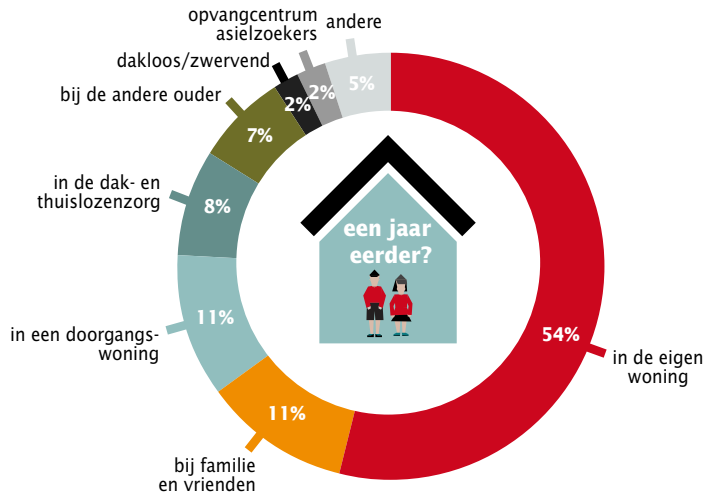
Hoe goed de opvangvoorzieningen ook hun best doen, het leven in een opvangvoorziening eist na een tijd zijn tol. Ouders en kinderen worden moedeloos, verliezen hoop en de spanningen lopen op. Sommige ouders en kinderen verblijven meer dan anderhalf jaar in de vrouwen- of gezinsopvang. Ze verlangen naar een eigen thuis, doen al het mogelijke om een thuis te vinden maar vinden niets.

Wij zaten in de winteropvang en nu zitten we hier. Ik vond het niet leuk in de winteropvang en ook hier vind ik het niet leuk. Ik wil een gewoon appartement. Voor ons alleen, voor ons samen. (Zaid, zoon van Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

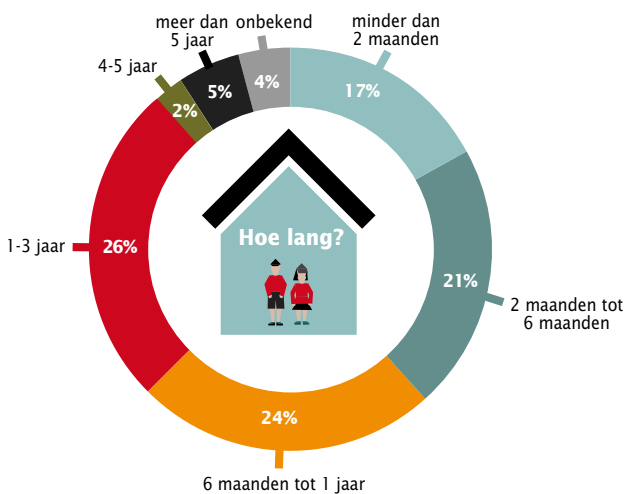

Waar verbleven de kinderen van de nulmeting een jaar eerder?

► n=1.449

Hoe lang leven de kinderen van de nulmeting al in een onzekere woonsituatie (geen eigen woonst, contract of domicilie)?

► n=1.067

48% van de kinderen in de winteropvang verbleven een jaar terug ook in de winteropvang.

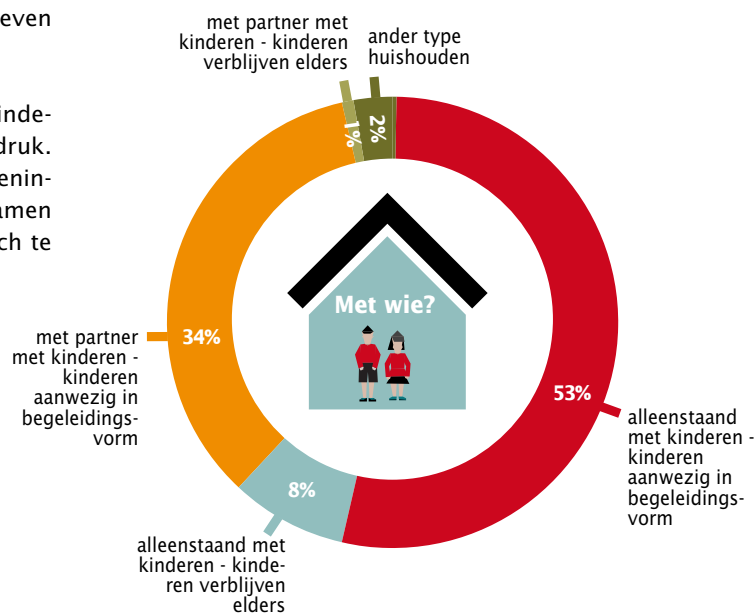
► n=29

7. Recht op gezinsleven en contact met de ouder

Kinderen hebben het recht om met hun ouders samen te leven. Ze hebben recht op regelmatig rechtstreeks contact met hun twee ouders. Behalve als samenleven en contact ingaan tegen hun eigen belang.¹

Dak- en thuisloosheid zet het gezinsleven van kinderen en het contact met de ouders zwaar onder druk. Ouders en kinderen getuigen over opvangvoorzieningen die al het mogelijke doen om ouder en kind samen te houden. Ouders doen alles om hun kind bij zich te krijgen. Maar dat lukt niet altijd.

Met wie leven de kinderen van de nulmeting samen in de begeleidingsvorm?

► n=1.513

¹ Artikel 9 kinderrechtenverdrag.

7.1

Niet geschikt voor kinderen

Dak- en thuisloosheid is vaak het gevolg van een crisismoment in het leven van ouders en kinderen. Er moet snel een oplossing komen en door het tekort aan opvangplaatsen of betaalbare woningen is die er niet altijd. Crisisopvang is geen plek voor kinderen. Het is bedoeld voor volwassenen. Ouders en kinderen raken dan tijdelijk gescheiden van elkaar.

“

Op het moment zelf moest ik weggaan. De situatie ging exploderen. Ik ben weggegaan, eerst naar een vriendin, daarna werd ik dakloos. Ik heb mijn zoon bij zijn papa gelaten. Zo'n daklozencentrum is niets voor kinderen: ik had daar een heel klein kamertje. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

Sommige ouders en kinderen kiezen er toch voor om samen te blijven, ook al krijgen de kinderen dan een verblijfplaats die niet afgestemd is op hun behoeften.

“

In de crisisopvang kwamen ook gedroegerde, zatte, rare mannen. Ze hadden me gewaarschuwd: dat is niet geschikt voor je kinderen. Maar ik had geen andere mogelijkheid. Ik ben daar drie maanden gebleven. Ze hebben gezegd: proficiat dat je je kinderen beschermd hebt. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

7.2

Woonsituatie verzwijgen

Sommige ouders proberen hun kind af te schermen door niet te vertellen waarom papa of mama plots in een opvangcentrum woont.

“

Mijn zoontje was er niet bij toen ze alles leeggehaald hebben. Hij was bij zijn moeder. Hij denkt dat ik verhuisd ben omdat het dak kapot was. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

Eerst gingen de kindjes elk weekend komen, maar ja. Als je zo doolt, kun je niet... Ik heb liever dat ze dat niet zien en beseffen. Dat is mama zijn, hé. (Tinne, drie kinderen, alleenstaande moeder, vrouwenopvang)

”

Kinderen die in een vluchthuis verblijven en in het weekend hun papa bezoeken, moeten er zelf voor zorgen dat ze hun woonsituatie niet verklappen.

“

Zaterdag gaan we naar papa. We blijven er slapen. Hij vraagt dan soms waar we nu zitten. en ik zeg dan: 'Sst, ik ben tv aan het kijken.' En dan zegt mijn papa: 'Ik moet het al niet meer weten, ik weet toch waar jullie zitten.' Hij denkt dat we ergens anders zitten. (Joeri, zoon van Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

”

7.3

Kinderen blijven bij ouder met woonst

Als er geen scherpe conflicten zijn tussen ouders, als de andere ouder wil instaan voor de opvoeding en niet gewelddadig is, zal het kind eerder bij de ouder verblijven die een dak boven het hoofd heeft.

“

De papa heeft een goed en stabiel leven. Hij is in het appartement gebleven. Mijn kinderen zijn daar. (Tinne, drie kinderen, alleenstaande moeder, vrouwenopvang)

”

Tieners hebben het soms lastig met de strikte regels in opvanghuizen, met de beperkingen van hun doen en laten. Zij kiezen er daarom soms ook voor om bij de ouder met de woning te verblijven.

“

Kinderen die hier zitten, worden agressief. Mijn vriendin heeft hier gezeten en die was ook heel agressief. Die had ook ruzie met de begeleidster en zo. Die bleef hier niet de hele tijd slapen. Die kwam woensdagnamiddag en zaterdag. (Deborah, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

7.4

Gezinsleven stimuleren

De meeste opvangvoorzieningen doen hun best om rekening te houden met de behoefte om ook in chaotische omstandigheden een gezin te blijven. De begeleiders proberen dat gezinsleven te stimuleren. Maar het gemis van de afwezige ouder is voor kinderen vaak groot.

“

Bij mijn vader gaat mijn zus mama missen. Als ze hier is, gaat ze papa missen. (Roos, dochter van Anna)

Het is fijner als mama er bij is. Als je ziet dat je ouders weer samen zijn. Dat geeft een warm gevoel. Als ze discussiëren, gaan ze weg zodat we dat niet horen. Vroeger maakten ze ruzie voor onze ogen. (Saskia, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

Ook als hun moeder wegvlochtte voor het geweld thuis, zeggen veel kinderen daarna nog contact te willen met hun vader. Ze willen in het weekend naar huis kunnen om tijd met hem door te brengen, of ze willen dat hij hen kan bezoeken in de opvang.

“

De papa staat ons elke ochtend op te wachten op de hoek van de straat. Hij stapt dan mee naar school met mij en de kinderen. We kijken nu of hij hier op bezoek mag komen, terwijl er begeleiding bij is. Ik vind dat wel goed zo. Dat is hun vertrouwde omgeving. Ik ben daar zelf ook bij. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Elke avond pikte ik mijn zoontje op van school. Hij kwam dan mee met mij naar de vrouwenopvang. Ook woensdagnamiddag pikte ik hem op. We aten samen en ik bracht hem naar de muziekschool. 's Avonds kwam zijn papa hem na zijn werk ophalen en hij ging dan met zijn papa mee naar huis. Mijn zoon heeft nooit in de vrouwenopvang geslapen. (Patricia en Xavier, twee kinderen, private huurwoning)

”

7.5

Contact met de andere ouder

De rechtbank en begeleiders van de opvang of van gezinsondersteuning waken erover dat het contact tussen het kind en de afwezige ouder, als dat er vroeger was, niet verbroken wordt of verwatert. Ze moeten dat soms tegen de wensen van de thuisloze ouder in doorduwen.

“

Ik heb mijn zoon anderhalf jaar amper gezien. Zijn papa zei dat het aan mijn zoon lag. Hij had schrik door de verhalen die papa vertelde. Maar als hij weer een beetje bij mij was, deed hij normaal. Dat vonden ze verdacht. Zo heb ik hem teruggekregen. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Vorig weekend mochten ze een keer blijven slapen bij hun papa. Dat is me niet goed bevallen. Omdat hij toch weer gedronken had. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

”

Soms hebben kinderen liever dat de ene ouder er bij is als ze de andere ouder bezoeken, al mag dat niet altijd.

“

Zij mag naar haar vader. De andere twee ook maar die willen niet. Ze willen dat ik meega en dat mag niet. Ze moeten leren soms afstand te nemen van de mama. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

Sommige kinderen groeien op zonder contact met de andere ouder.

“

Ik ben niet meer het poppetje van vroeger. Ik heb geen maatje 36 meer. Voor hem is het gedaan. Hij vraagt nooit naar zijn dochter. (Sabine, alleenstaande moeder, één kind, vrouwenopvang)

”

7.6

Neutrale bezoekersruimte

Als er geen acuut gevaar dreigt, geven familierechtbanken de vader de toestemming om zijn kinderen te zien. Dat gebeurt vaak in een neutrale bezoekersruimte, met begeleiding van een sociaal assistent of een medewerker van het opvangcentrum.

“

Zijn papa heeft een aanvraag voor maatregelen om zijn zoon te zien. Ik wil dat niet. Ik wil dat alleen onder toezicht. Anders wil ik dat niet. Hij heeft hem al twee keer proberen te vermoorden en ik was er toen bij. Wat als ik er niet bij geweest was? (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

“

We zien onze papa in het dagcentrum. Hij komt dan op bezoek en praat met ons. We zeggen wat we allemaal willen en hij zegt dat we het krijgen als we hier weg zijn en naar huis terugkomen. De rechter heeft gevraagd of ik in het weekend naar huis wil en ik heb ja gezegd. (Sofia, dochter van Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

”

7.7

Contact met rest van de familie

Hoewel veel kinderen en jongeren uit gezinnen met veel conflicten komen, zoeken jongeren en ouders vaak nog contact met hun vader, moeder, zussen of broers.

“

Ik heb nog contact met mijn mama. Omdat ze haar kleindochter mist, probeert ze te veranderen. Samenwonen met mijn moeder is altijd ruzie. Maar ze ziet me één keer in het weekend of in de week. Dat is anders. (Sabine, alleenstaande moeder, één kind, vrouwenopvang)

Pepe is al een keer naar hier gekomen. Twee of drie keer. En twee keer was meme erbij. (Eva, dochter van Miranda)

Dit weekend gaan ze mee naar hun andere pepe. Die zit in de gevangenis. Hij is een goede man. Hij heeft altijd mijn kant gekozen in het conflict met zijn zoon. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Ik wil mijn moeder nog bezoeken. Ik wil weten hoe het gaat met haar en met mijn klein broertje. Hij woont nog bij haar. Hij is 7 jaar. Hij heeft zijn moeder nu het meest nodig. Maar als ze niet inziet dat ze een probleem heeft, blijf ik tegen een muur praten. Ik volgde deeltijds onderwijs. Ze hoorde dat ik werk had. Ze zei: 'Kom terug naar huis.' Ik ben naar huis gegaan. Ik was blij. Ik dacht: 'Ah, ze beseft het. Misschien zal ze nu stoppen met drinken, en veranderen.' Maar het werd alleen maar erger. (Tania, jongere, jongerenopvang)

”

Wie veel geïsoleerder leeft, zijn ouders en kinderen met een migratieachtergrond. Hun familie woont in het land van herkomst, en ze voelen zich hier aan hun lot overgelaten.

“

Soms skype ik elke dag met mijn familie in Marokko, dat hangt ervan af. Ik breng ze op de hoogte dat ik bezig ben om vooruit te gaan. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang)

Ik heb één zus. Ik kan soms om de drie of vier maanden een keer naar haar. Zij heeft zelf ook twee kinderen. Ze heeft geen tijd. Ik heb niet veel familie hier. (Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

”

7.8

Jongerenwelzijn kijkt mee

Ook in de opvang kunnen sommige kinderen niet rekenen op hun ouder. Door de problemen is moeder of vader praktisch en emotioneel niet meer beschikbaar. Begeleiders proberen dan een plekje te regelen in een dagcentrum na school, een bed te vinden in een internaat of het kind een tijd onder te brengen in een voorziening van Jongerenwelzijn.

“

Mijn hoofd zit vol, ik zit vol stress, ik weet niet meer wat ik moet doen. Ze gaan naar het dagcentrum, dat komt door de problemen. (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

Ik stond op het punt om mijn kinderen te verliezen. Er was te veel geweld. Er waren consultants die ons opvolgden. Ze maakten afspraken met mij, maar ik had geen tijd om er naartoe te gaan. Ik werkte toen heel veel. De consultants komen nu naar hier. Katrien van het CAW is hier. Marjan van het CLB is hier ook al geweest. Sofie van de thuisbegeleiding komt met mij praten. Ze zijn allemaal komen kijken om te zien hoe we het stellen. Nu is er geen geweld meer. (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

”

De opvang in een voorziening van Jongerenwelzijn is voor een korte en soms voor een langere periode. De plaatsing wordt door kinderen niet altijd gewaardeerd en heeft soms een grote impact op de vertrouwensband met het kind. Ook niet elke ouder ervaart de ondersteuning van Jongerenwelzijn echt als ondersteuning.

“

Mijn twee jongste kinderen zaten eerst vijf weken in een CKG. Ik was moe. Ik had rust nodig. Mijn oudste bleef bij mij in de vrouwenopvang. Elke dag ging ik de andere kinderen opzoeken. Ik bleef van 13 tot 16 uur in het CKG. 's Avonds kwam ik naar hier. Mijn kinderen bleven in het CKG. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Ik vond dat niet fijn. Als mijn mama op bezoek was, was het fijn. Maar als ze 's avonds wegging, en wij daar moesten blijven, was het niet fijn. Ik begon dan te wenen. (Saskia, dochter van Anna)

Mij wilden ze in een internaat stoppen. Maar ik wilde dat niet. (Deborah, dochter van Anna).

Je kan geen gezinsleven hebben. Eén zit in een internaat. En één zit nu in een observatiecentrum voor een maand of twee. Ik voel me eigenlijk geen goede moeder. Ik krijg verwijten van mijn zoon. 'Jij wilt mij weg hebben, jij wilt me niet thuis hebben.' roept hij dan. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

Wij staan op de wachtlijst van de vrouwenopvang. Ik heb al een intakegesprek gehad. Maar de consulente heeft gezegd dat de vrouwenopvang niet geschikt is voor mijn kinderen. Zij wil ze in een voorziening plaatsen. Ik wil dat niet. Mijn zoon kan dat niet aan. Hij heeft autisme. Ik wil met mijn twee kinderen naar de vrouwenopvang en overdag kunnen we terecht in het Huis van het Kind. Ze kennen dat. We komen er al jaren. Ze kennen daar iedereen. Er is een ontmoetingsruimte. De kinderen kunnen er spelen. We zouden dan alleen naar de vrouwenopvang gaan om te slapen.

”

8. Recht op bescherming tegen geweld

De overheid moet kinderen beschermen tegen elke vorm van misbruik en mishandeling. Kinderen hebben daar recht op.²

Dak- en thuisloze kinderen en jongeren hebben al veel geweld meegemaakt. Ze vertellen dat ze gevlucht zijn voor het geweld van hun vader of stiefvader. Ze zijn zelf gaan lopen voor het geweld van hun ouder. Op straat komen ze in aanraking met geweld en criminaliteit.

8.1 Slachtoffers van geweld

Een van de grote oorzaken van dak- en thuisloosheid is intrafamiliaal geweld, meestal met moeder of kinderen als slachtoffer. Veel kinderen waren getuige van het geweld. Sommigen probeerden tussenbeide te komen of deelden in de klappen.

“

En toen is de ruzie begonnen. Mijn zoon werd wakker. Mijn man probeerde me te wurgen tegen de muur. Ik zag mijn kind naar mij kijken. Hij begon te wenen. Ik dacht: ik moet weg, dit gaat faliekant aflopen en dan heeft hij een trauma voor de rest van zijn leven. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Soms giet papa limonade over mama. Ik ween dan en dan zeg ik: 'Stop, dat is niet leuk.' Ik blijf er bij. Ik ben een keer onder tafel gekropen omdat ik bang was. (Eva dochter van Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Ik ging niet naar mijn kamer. Ik bleef bij mijn ouders. Maar ik was wel bang. En mijn papa slaat mij ook. Als hij boos wordt, roept hij veel. En dan slaat hij mijn mama en mij ook. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

Soms vluchten jongeren in hun eentje voor het geweld van een ouder en belanden ze zo in de marginaliteit.

“

Ik ben opgegroeid bij mijn nonkel en zijn vrouw. Ik heb daar veel geweld meegemaakt. Ze gaf mij van alles de schuld. We hadden altijd ruzie. Ruzie om geen reden. Ze had daar gewoon zin in. Je kent dat: ze komen van hun werk, ze zijn pissed en beginnen je te slaan zonder reden. Acht jaar geleden ben ik verhuisd naar mijn moeder in België. Mijn stiefvader wilde me uithuwelijken. Ik ben dan gaan lopen. (Kasha, jongere, jongerenopvang)

”

Jongeren die van thuis weglopen of door een ouder aan de deur gezet zijn, zijn kwetsbaar voor geweld op straat.

“

Ik sliep op pleintjes of het maakt niet uit. Anderen komen je lastig vallen. Ze doen stoer. Ik laat mij niet zomaar doen. (Rachid, jongere, jongerenopvang)

”

Kinderen en moeders leven al lang in een cyclus van geweld en verzoening. Soms is het gezin al vóór het vertrek thuis omringd door instanties die proberen de cirkel van het geweld te doorbreken of de kinderen in veiligheid te brengen, soms ook niet.

“

Ik ben al wel twintig keer bij hem vertrokken. Dit is de eerste keer dat ik het zo lang volhoud. Mijn zus had een keer naar de jeugdrechter gebeld om te zeggen dat er geweld was. En toen hebben ze gezegd dat we thuisbegeleiding moesten doen. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Een week later begon hij weer. Dan heb ik de politie gebeld. De politie kwam bij ons thuis. Mijn man zei dat ik loog. De politie gaf me een papiertje met een adres voor counseling. Ze zeiden dat ik naar daar moest gaan als mijn man me nog eens zou slaan. (Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

8.2

Je veilig voelen in de opvang

Doorgaans voelen kinderen en ouders zich veilig in de opvang. In de crisisopvang hebben ouders wel het gevoel dat ze hun kinderen strakker in het oog moeten houden. Daar verblijven ook alleenstaande vrouwen en mannen, soms dronken, soms psychisch in de war.

“

In de crisisopvang was het zeker veilig. Dat is daar met camera's. En daar heb je ook nachtbewaking. En dagbewaking is er ook. (Zaid, zoon van Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

In de crisisopvang waren jullie wel bang, maar zolang mama daar was toch niet? Jullie gingen niet alleen naar beneden. Ik ging altijd met jullie mee, want daar was een grote zaal, daar moest je opletten. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

Contacten met andere volwassenen dan hun ouders, in de collectieve ruimtes, kunnen voor kinderen belastend en vooral emotioneel onveilig zijn.

“

Die vrouwen vertellen hun problemen tegen mij en dan kan ik niet zo goed slapen. Dan blijf ik daar over nadenken. Soms trek ik me dat te hard aan en dan begin ik met dingen te gooien. (Deborah, dochter van Anna)

”

8.3

Is een vluchthuis echt een vluchthuis?

Zeker in kleinere steden weet de hele omgeving dat een vluchthuis een vluchthuis is. Vluchthuizen liggen soms dicht bij de woonst van de vrouw die vluchtte voor het partnergeweld. Om de kinderen toch in veiligheid te brengen, moeten ze vaak noodgedwongen verhuizen naar een ander deel van het land.

“

Hij heeft mij ook in mijn vorige vluchthuis gevonden. Iedereen kent er het vluchthuis. Je gaat gewoon in een restaurant of een winkel vragen: 'Waar is het vluchthuis?' En ze wijzen je de weg. Dat is geen vluchthuis meer. Daar is geen veiligheid. Ik moest vertrekken. Ik ben in een andere stad naar een ander vluchthuis gegaan. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang)

”

9. Recht op onderwijs

Kinderen hebben recht op onderwijs. De overheid moet zorg dragen voor hun recht op onderwijs en dat verwezenlijken op basis van gelijke kansen.³

Dak- en thuisloze ouders en kinderen vertellen dat continuïteit in onderwijs niet evident is. Ze verlaten niet alleen hun thuis, maar ook hun school, hun juf en hun klasgenoten. Ze worden vluchteling in eigen land.

9.1 Waar de opvang is, is de school

Het leven van dak- en thuisloze kinderen en ouders is onvoorspelbaar. Van de ene op de andere dag wordt hun leven overhoopgehaald. Kinderen moeten niet alleen hun thuis achterlaten, maar vaak ook abrupt hun school opgeven.

“

Om 7 uur heb ik mijn kinderen wakker gemaakt. En ik heb ze gezegd dat ze hun lievelingsknuffel nog in hun schoeltas moesten stoppen. Ze zijn naar school gegaan. Later op de dag ben ik ze daar gaan halen. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

Het was turnen. We konden eindelijk eens bij het zesde gaan turnen en toen moest ik daar weg. Ja, ze kwamen me uit de klas halen. (Joeri, zoon van Leen)

”

Ouders en begeleiders beseffen heel goed dat de school een van de weinige ijkpunten is in het leven van de kinderen. Daarom is het belangrijk dat ze naar school blijven gaan. Als de opvang in de eigen stad is, kunnen kinderen op hun eigen school blijven. Is de opvang of nieuwe verblijfplaats in een andere stad, dan moeten ze een nieuwe school zoeken, al is dat niet evident als het schooljaar al bezig is. Dan komt het recht op onderwijs van de kinderen onder druk te staan.

“

Ik zoek in vier omringende dorpen. Dus echt rond zijn school. Dat hij niet moet verhuizen. Dat hij niet naar een andere school moet. Dat hij 's morgens met de fiets naar school kan. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

”

9.2 Vaak veranderen van school

Samen met hun begeleiders zoeken de ouders naar een school met een vrije plaats, ook al ligt die verder weg van hun nieuwe verblijfplaats. Veel kinderen zijn elke dag lang onderweg van en naar school.

“

De kinderen moeten heel vroeg op, om 6 uur. Ze moeten twee bussen nemen. Voor de kinderen is dat heel vermoeiend. We zijn pas om 6 uur 's avonds weer thuis. Dan moeten ze douchen, eten, huiswerk maken en hun bed in. Ze hebben geen tijd om te spelen. (Mona, alleenstaande moeder, drie kinderen, transitwoning)

”

Door plaatsgebrek of door de beperkingen van de opvang moeten gezinnen vaak naar een nieuwe verblijfplaats verhuizen. Dan veranderen de kinderen soms verschillende keren van school.

“

Ze weten heel goed dat die school tijdelijk is, dat we hier niet lang zullen blijven. Ik heb gezegd: maak niet te veel vriendjes, ga je niet onmiddellijk hechten. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

We woonden in drie verschillende steden, dan weer in de eerste stad. Ik kwam toen in dezelfde school terug in het vijfde leerjaar. Ik kwam binnen in de klas en iedereen wist mijn naam nog. (Thomas, zoon van Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

Mijn eerste school was in Afrika, dan naar mijn tweede school toen we in het asielcentrum verbleven, dan in nog een andere school toen we bij mijn papa woonden. Dan naar de school bij het vluchthuis en dan naar de school van nu. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

9.3

Telkens opnieuw beginnen

De kinderen moeten elke keer opnieuw beginnen. Dat vergt veel, zowel cognitief omdat ze elke keer opnieuw moeten aanpakken bij de lessen, als emotioneel, omdat ze aansluiting moeten zoeken bij nieuwe klasgenoten terwijl het gemis van de vriendjes van de vorige school nog vers is.

“

Ik zit op een nieuwe school. De juf is superleuk. Toch leuker dan in mijn vorige school. Ik mis de vriendjes van mijn vorige school een beetje. (Eva, dochter van Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Ik moet elke keer opnieuw beginnen. En ik moet dan dingen leren die de anderen al kunnen. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

9.4

Computer nodig voor schoolwerk

Door de benarde financiële situatie van de ouder kunnen kinderen vaak niet meedoen met bosklassen of andere activiteiten. Ze klagen dat ze geen rustige plek hebben om hun huiswerk te maken of dat ze geen of te weinig toegang krijgen tot een computer om hun taken in Smartschool af te werken.

“

Als wij willen studeren, kunnen we vijf of tien minuten op de computer. En dan moeten we al weg. We hebben dan nog niets geleerd. (Zaid, zoon van Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

Mijn assistente is op zoek naar een oude computer voor mij. De schoolmeester zei tegen Shana dat ze een computer nodig heeft voor op school. Ze moet erop leren. (Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

9.5

Houvast dankzij school

De school is voor sommige kinderen een uitlaatklep en een vluchtheuvel, een plek waar ze gewoon weer even kind kunnen zijn. Ze voelen zich er niet voortdurend aangesproken op hun situatie en vinden steun bij vriendjes of bij een leerkracht.

“

Naar school gaan was leuk omdat ik daar helemaal iemand anders kon zijn. Op school wist niemand wat er thuis gebeurde. Niemand kon mij beoordelen. Op school kon ik zijn wie ik wilde. (Tania, jongere, jongerenopvang)

Ik ben weggelopen. Pleeggezin, een beetje van alles. Maar ik ben op school gebleven. Ik heb dat zo proberen recht te trekken. Ik heb veel gehad aan mijn school. Daar kon ik me aan vasthouden. (Tinne, alleenstaande moeder, twee kinderen, vrouwenopvang)

”

9.6

Problemen op school

Die geborgenheid ervaren ze niet allemaal. Vooral tieners vertellen vaker over problemen met de school, over onbegrip, het gevoel geen steun- of brugfiguren te vinden op school die hun kaart trekken.

“

In het begin van het jaar klikte het niet echt met de leerkracht. Maar dan heb ik een paar keer samengezeten met het CLB en de leerkracht en dan is dat opgelost geraakt. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

Er waren wel leerkrachten die naar mij toe kwamen. De secretaresse van de school was vriendelijk tegen mij. Maar ik vertrouwde ze eigenlijk niet. In mijn hoofd gingen ze alles wat ik tegen hen zei tegen mij gebruiken of doorvertellen aan mijn moeder. (Rachid, jongere, jongerenopvang)

”

Ongewild sijnpen de problemen van thuis de schoolmuren binnen. De school interpreteert signalen die kinderen met hun gedrag geven niet altijd als een schreeuw om hulp. Conflicten op school doen sommige jongeren afhaken. Ook ouders vinden niet altijd het juiste aanspreekpunt.

“

Ik lette niet meer op en ik begon me anders te gedragen. Sommige dagen kwam ik niet opdagen omdat mijn moeder zei dat ik toch geen toekomst had. (Tania, jongere, jongerenopvang)

”

10. Recht op vrije tijd

Kinderen hebben recht op spel, rust, ontspanning en creatieve activiteiten.⁴ Veel opvangvoorzieningen zijn zich daar heel goed van bewust. Ze leveren veel inspanningen om tegemoet te komen aan het spel van kinderen. Er is winteropvang met oog voor kinder- en jongerenactiviteiten. In de tuinen van de gezinsopvang staan speeltuigen en spelen kinderen. Ouders en kinderen vertellen dat begeleiders samen met hen op zoek gaan naar activiteiten in de buurt.

10.1

Spelen is een basisbehoefte

Zoals alle kinderen willen ook dak- en thuisloze kinderen kunnen spelen, om zich uit te leven, zich af te reageren, te ontsnappen en hun omgeving te ontdekken. Voor kinderen die op schooldagen lang onderweg zijn door de afstand tussen school en voorziening, zijn de weekends een rustpunt.

“

Ze spelen. Ze kijken tv en ik geef ze ook een beetje rust omdat ze dat niet hebben. Ze kunnen eens langer uitslapen, ze kunnen dingen doen. (Mona, alleenstaande moeder, drie kinderen, transitwoning)

Ze hebben speelgoed hier onder het bed. Soms knutselen we met een potje klei. Kleine dingen. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

10.2

Speel- en knutselruimtes

Opvangvoorzieningen doen hun best om te voorzien in knutselruimtes, speelgoed en speelruimtes binnen en buiten. Al klagen kinderen dat speelruimtes overdag te weinig open zijn, of dat speelgoed achter slot en grendel zit. Voorzieningen zeggen dat ze geen andere keuze hebben, omdat het speelgoed verdwijnt of al na één dag kapot is. Ook de toegang tot tv en vooral computer is vaak beperkt.

“

Ik mag alleen schoolingen doen op de computer. Geen Facebook of spelletjes. (Deborah, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Je hebt een trampoline waar de kinderen op kunnen spelen. (Sabine, alleenstaande mama, één kind, vrouwenopvang)

”

Ouders hebben soms niet de energie om met hun kinderen mee te gaan naar de speelruimte of naar de speeltuin buiten, of ze hebben geen zin om andere mensen onder ogen te komen.

“

We kijken tv en spelen spelletjes binnen. We verzinnen spelletjes. We mogen niet naar buiten. (Sofia, dochter van Nora)

Nu is het te fris. Pas als het goed weer is, mogen ze spelen. Ik wil niet dat ze ziek worden. Hier moet je als ouder op je kinderen letten. Je mag ze niet onbewaakt buiten laten spelen. (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

”

4 Artikel 31 Kinderrechtenverdrag.

10.3

Activiteiten vinden of houden

Omdat ouders het vaak niet breed hebben, is er niet altijd geld voor activiteiten in het weekend of in de vakantie. Veel voorzieningen nemen zelf initiatieven voor woensdagnamiddagen, weekends of schoolvakanties. Begeleiders regelen soms dat kinderen kunnen aanpakken bij jeugdorganisaties in de gemeente. Jeugd- of sportorganisaties knippen zelf een oogje dicht en laten kinderen ook zonder inschrijving meedoen.

“

In het vluchthuis gingen we in onze vrije tijd zwemmen. We gingen naar het park, naar het strand, naar de zoo. De assistente bracht ons naar plaatsen waar je gelukkig wordt. (Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

Op zaterdag ga ik naar de KSA. Kinderen van mijn klas zijn daar ook. De begeleiding heeft dat geregeld. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

“

Ik ging mee met een vriend die voetbalde en ik stond dan aan de kant en ze vroegen om mee te doen. Sindsdien speel ik gewoon mee. Alleen in wedstrijden mag ik niet meespelen. (Thomas, zoon van Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

”

Zo lossen begeleiders het probleem op van hobby's die kinderen moeten laten vallen omdat ze thuis betrokken zijn, of dat ze zich niet kunnen inschrijven voor een nieuwe hobby omdat ze nog niet weten waar ze uiteindelijk gaan belanden.

“

We kunnen nergens aan beginnen omdat we niet weten waar we gaan landen. Ze inschrijven en dan ver weg gaan wonen en dan zit je vast aan een jaarcontract. Dus kan ik ze niets aanbieden om te gaan sporten, om iets te doen. (Mona, alleenstaande moeder, drie kinderen, transitwoning)

Ik deed sport ja. Nu niet meer. Door thuis weg te gaan, is dat helemaal niet meer mogelijk. (Rachid, jongere, jongerenopvang)

”

Kinderen die opvang vinden in hun eigen stad, kunnen hun hobby's houden. Op woensdagnamiddag kunnen ze zoals altijd bij hun vriendjes spelen of 's avonds na school naar hun muziekschool gaan.

“

In de opvang ging ik woensdag bij mijn vriendinnetje spelen. Zij kwamen niet bij mij spelen. Ze mochten wel komen, maar ik wilde dat niet. 's Avonds ging ik naar de notenleer. (Rebecca, dochter van Tatiana, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

10.4 Geen vriendjes op bezoek

Door de regels in voorzieningen kunnen kinderen en hun ouders soms geen vrienden of familie op bezoek krijgen. In andere voorzieningen kan dat wel.

Sommige kinderen zijn blij dat ze zo dat deel van hun leven op school verborgen kunnen houden. Anderen ervaren het als twee levens die op een onnatuurlijke manier gescheiden blijven.

“

Zij mogen gaan spelen, maar niet met mensen van buiten. Vriendjes van de school, familie, mijn vriendinnen, ze mogen hier niet binnen. (Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

Er mogen geen kinderen van de klas komen op mijn verjaardag. We mogen geen bezoek hebben. Ik heb een heel goede vriendin. Ze weet dat ik hier zit en heeft daar respect voor. Als ik hier ruzie heb met iemand, dan kan ik met haar het best praten. Zij heeft gezegd: 'Als je wilt kom ik wel even langs.' Ik ga soms ook naar haar thuis maar dan ben ik onbeleefd als ik haar niet uitnodig bij mij thuis. (Deborah dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

Het is daarom des te belangrijker voor kinderen dat er in de opvang andere kinderen van dezelfde leeftijd zijn. Dat hangt af van de aard van de opvang en van wanneer een gezin er verblijft.

“

Als ik hier buiten ga, dan vind ik dat ook niet fijn want ik heb niemand van mijn leeftijd. (Deborah dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

10.5 Familie-uitjes dankzij OCMW-hulp

De vakantie- en cultuurparticipatiecheques van het OCMW geven kinderen de kans om ondanks het krappe gezinsbudget toch te genieten van uitjes.

“

Ik ben het OCMW dankbaar dat 90% van mijn vrije tijd terugbetaald wordt. Tot een bedrag van 180 euro per jaar. Daarmee doe ik in de grote vakantie een pretpark, elke week als mijn zoontje komt. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

10.6

Extraatjes voor verjaardagen

Voor verjaardagen proberen opvangvoorzieningen samen met de ouders iets extra's te organiseren voor de kinderen, al maken sommige voorzieningen ook dan geen uitzondering op hun strenge bezoekregels.

“

Ik ben verjaard. Ik ben met mijn vrienden naar de McDonald's gegaan. Hier was ook een feestje voor mij. (Joeri, zoon van Leen)

Alle mama's in het vluchthuis hebben dan samengelegd voor een verjaardagscadeau. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

Je krijgt hier een bedrag voor taarten of van alles. 25 euro zeker. Maar iedereen die hier woont mag dan komen. Niemand mag buitengesloten worden. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

10.7

Niet overal gratis internet

Niet elke voorziening slaagt erin om voor iedereen gratis internet en wifi te regelen. Sommige ouders sluiten noodgedwongen individueel een contract af. Als er wel internet is, kunnen ouders, kinderen en jongeren in contact blijven met familie en vrienden. Ze skypen. Ze zoeken naar huurwoningen en informatie. Ze spelen spelletjes, kijken naar YouTube.

“

In de winteropvang betaalden we 300 euro en kregen we alles. Al wat we nodig hadden. Ook internet. (Zaid, zoon van Sarah)

Niet alles. We kregen één keer eten per dag. Hier is het anders. Hier betaal ik per kind 20 euro. En koken we zelf. Ik heb internet gevraagd. Ik wil samenleggen met anderen voor een code. Maar dat kan niet. Terwijl we dat nodig hebben. In de winteropvang was internet gratis. (Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang)

”

11. Recht op een passende levensstandaard en sociale zekerheid

Kinderen hebben recht op een passende levensstandaard.⁵ Ouders zijn als eerste verantwoordelijk om te zorgen voor een passende levensstandaard van hun kinderen. Lukt dat niet, dan moet de overheid de ouders ondersteunen zodat ze die verantwoordelijkheid kunnen opnemen. Ouders moeten dan bijvoorbeeld kunnen terugvallen op materiële bijstand en ondersteuning, en op voorzieningen van de sociale zekerheid.⁶

Ouders en jongeren getuigen over een grote variatie aan tegemoetkomingen. Ze vertellen over leefloon, tussenkomst in gezondheidskosten, installatiepremie, maar ook over het verschil in tegemoetkoming tussen het ene OCMW en het andere. Niet elk OCMW is even bereid om ze te ondersteunen.

Daarnaast slepen ouders en jongeren een schuldenlast met zich mee. Hun schulden hypothekeren het besteedbare budget en de passende levensstandaard van kinderen, jongeren en ouders.

11.1 Inkomensondersteuning

Veel gezinnen in de thuislozenzorg leven van een uitkering of van een leefloon, of hebben geen inkomen. Sommige bewoners hebben een baan, die ze soms moeten opzeggen nadat ze door hun dak- en thuisloosheid moesten wegtrekken uit hun streek.

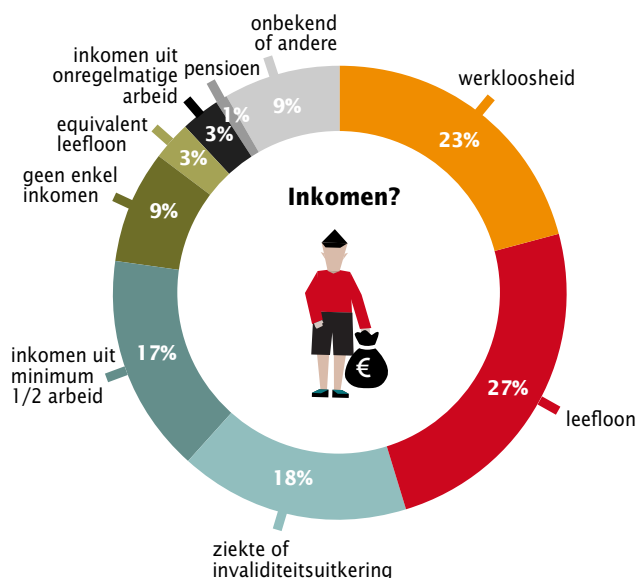
“

Het is eigenlijk door mee naar hier te komen dat ik moest stoppen met werken. De afstand was te groot. Ik heb het daar moeilijk mee. Ik kan niet stilzitten. Ik ben iemand die altijd bezig moet zijn. (Tinne, alleenstaande moeder, twee kinderen, vrouwenopvang)

”

Via het OCMW krijgen thuisloze gezinnen vaak ook andere kosten vergoed, zoals medische kosten, vervoer en schoolrekeningen omdat de uitkering of het leefloon niet volstaan. Voor wie overstapt van een opvangvoorziening naar een eigen woning kunnen er huursubsidies zijn, en een eenmalige installatiepremie.

Van welk soort inkomen leven de kinderen van de nulmeting?

► n=1.543, verschillende antwoorden mogelijk

“

Ik heb een installatiepremie gekregen omdat ik niets had. Ik ben vertrokken met niets. Toen ik terug thuis kwam, had hij het hele huis al leeggehaald. De installatiepremie was 1.063 euro. Ik was daar heel blij mee. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

Het OCMW moet die extra kosten wel elke keer goedkeuren. Dat geeft sommige bewoners een gevoel van willekeur, omdat ze niet altijd begrijpen waarom iets wel of niet vergoed wordt, zeker als een OCMW van een andere gemeente een ander beleid blijkt te voeren.

⁵ Artikel 27 Kinderrechtenverdrag.

⁶ Artikel 26 Kinderrechtenverdrag.

“

Toen had ik al OCMW-steun aangevraagd. Maar die vrouw van het OCMW heeft dat geweigerd omdat ik nog een moeder heb. Ze vond dat ik daar moest gaan wonen. Ze begreep niet dat dat geen optie was. Ik heb uiteindelijk hulp gevraagd aan een ander OCMW en daar deden ze totaal niet moeilijk. (Tania, jongere, jongerenopvang)

Ik weet niet of het een fout is van het OCMW of van mijn assistent. Ik begrijp het niet. Thuis had ik drie jaar dezelfde assistent en daar had ik geen probleem met het OCMW of met school of met de kinderen. Nu worden veel schoolkosten niet meer terugbetaald. (Sarah, alleenstaande moeder, vijf kinderen, gezinsopvang).

Er is een groot verschil tussen OCMW's. Wat ik hier allemaal hoor van andere OCMW's. Die andere OCMW's helpen de mensen. Dat van mij niet. De eerste keer dat ik daar kwam, zeiden ze recht in mijn gezicht: 'We kunnen u niet helpen.' Je kan toch niet zeggen tegen iemand met een kleine: 'Dat is ons probleem niet dat ge op straat slaapt.' Maar ik zal er voor zorgen dat niemand zoiets nog kan meemaken. Het is nu letterlijk oorlog tussen mij en het OCMW. Ik stap naar het Grondwettelijk Hof. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

”

11.2

Te weinig of maar net genoeg zakgeld

Gezinnen in crisisopvang, vrouwen- en gezinsopvang of transitstudio's hebben het niet breed. Hun uitkering, leefloon of kindergeld wordt aan de voorziening gestort, die dan zakgeld uitkeert. Hoeveel dat is, hangt af van de voorziening.

Al wat ik nu binnenkrijg, gaat rechtstreeks naar het vluchthuis. Mijn werkloosheidsuitkering én mijn kindergeld. Ik krijg wel elke week zakgeld. Voor mezelf en voor de kinderen. 29 euro voor de kinderen en 29 euro voor mij. 58 euro. (Leen, alleenstaande moeder, twee kinderen, vluchthuis)

Hier krijg ik 188 euro per week. Dat is zakgeld en eetgeld. Voor eten moet je zelf naar de Aldi gaan. Choco, confituur en brood zijn elke dag gratis. En je krijgt gierief om je te wassen en de was te doen en al. Maar we moeten wel alles afgeven. Kindergeld, geld van het OCMW. En 441 euro legt het OCMW bij omdat ik te kort heb. Ik betaal hier 1.100 euro en een beetje. Dat is veel, hé? (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Het is haalbaar maar je kunt er natuurlijk geen dingen mee doen. Een keer een uitstap of zo, dat gaat niet. Gewoon eten en maken dat je rondkomt. Als ik de kinderen niet heb, heb ik 66 euro per week en als ik mijn kindjes heb, 81. Ik heb twee goede eters, dus dat is snel op. (Tinne, alleenstaande moeder, twee kinderen, vrouwenopvang).

Ik krijg 50 euro per week als ik alleen ben en 70 euro als mijn zoon hier is. In principe wordt het kindergeld rechtstreeks naar mij gestort. Dat is absoluut het minimum. Maar ik kom daarmee toe. De meeste mensen komen daar niet mee toe. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

11.3

Schulden blijven doortellen

Schulden zijn vaak mee de oorzaak van dak- en thuisloosheid: gezinnen die de schulden opstapelen en de huur niet meer kunnen betalen, tot de eigenaar ze de deur wijst.

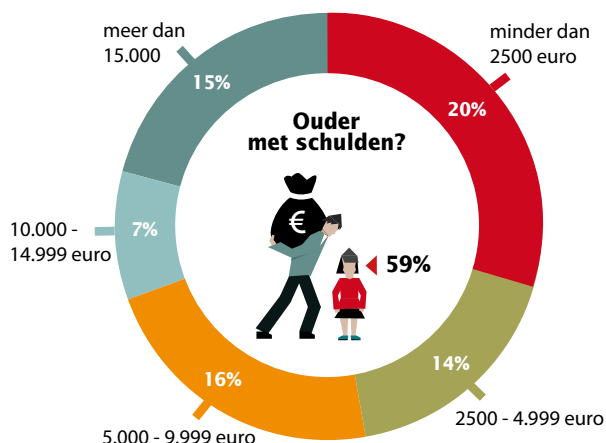

Mijn man zei dat we voor het appartement niets moesten betalen. Hij had een invalidenuitkering. Hij zei: 'Ik betaal alles.' En na een paar maanden komt de huisbaas om zijn geld vragen. We moesten vijf of zes maanden huur in één keer betalen. (Tatiana, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Ik heb bijvoorbeeld een schuld van een parkeerticket. Dat was denk ik 15 euro. Ik heb dat laten zitten. Nu is het naar 500 en oneven euro gegaan. Ze hadden mijn rijbewijs ingetrokken plus 1.200 euro boete. Ik heb in totaal 4.000 euro schulden. (Sabine, alleenstaande mama, één kind, vrouwenopvang)

59% van de kinderen van de nulmeting heeft een ouder met schulden.

► n= 864

11.4

Schulden beperken de mogelijkheden

Schulden leggen een zware hypotheek op het besteedbaar budget van gezinnen. Ouders krijgen budgetbegeleiding of schuldbemiddeling om te vermijden dat ze daarna opnieuw snel in dezelfde helse spiraal belanden.

“

Ik heb meer dan 55.000 euro schulden. Mijn man heeft gefraudeerd in mijn naam. Ik krijg nu 50 euro per week voor eten en kleren. Dat is heel weinig. Te weinig om iets te kopen voor een verjaardag of nieuwjaar. Nog vier jaar op mijn tanden bijten. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

11.5

Deurwaarders worden buiten gehouden

Gezinnen met schulden leven met angst voor de deurwaarder. Schuldbemiddeling of budgetbegeleiding houdt de deurwaarders weg, een grote bron van opluchting.

“

Er is hier één keer een deurwaarder geweest. Dat ging over schulden van mij. Voor een gsm-abonnement, zo'n 1.000 euro. En ziekenhuiskosten voor de jongens. Ik had met de deurwaarder afgesproken om 50 euro per maand te betalen voor de telefoonrekeningen. Maar nu ik hier zit, heb ik al twee maanden niet betaald. Hij kan niet veel doen nu, maar ik heb niet graag dat ze daar staan als ik alleen woon. Dus ga ik naar het OCMW om zo'n plan op te stellen. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Cindy probeert de schulden in orde te brengen en te regelen dat ik zo weinig mogelijk moet betalen. Ze maakt een afbetalingsplan. Ze proberen ook te vermijden dat ik last krijg van deurwaarders als ik alleen ga wonen. (Sabine, alleenstaande mama, één kind, vrouwenopvang)

”

11.6

Schuldbemiddelaars als doorn in het oog

Schuldbemiddelaars zijn soms erg strak in de leer, wat de autonomie en de mogelijkheden verder beperkt. Vaak hebben ouders het gevoel te veel in het ongewisse te blijven over hoe hun schulden precies afgelost worden.

“

Mijn advocaat was tegen een poetsdienst. Hij vond dat ik dat zelf kan doen omdat ik toch thuis ben. Ze hebben geen begrip voor hoe ik mij voel. Hij denkt eigenlijk alleen maar aan het inkomen. Ik moet zoveel mogelijk inkomen krijgen en zo weinig mogelijk geld uitgeven. Mijn advocaat wil dat ik van mijn ex onderhoudsgeld vraag voor de oudste drie kinderen. Ik heb dat nooit gedaan. Hij heeft mij drie maanden lang mijn leefgeld afgenomen tot ik dat achterstal van het onderhoudsgeld opgeëist heb. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend).

Eigenlijk mag ik dat niet zeggen maar ik zeg het toch. De advocaat is een domme kloot. Voor internet zitten we bij Scarlet. Dat is veel goedkoper dan alle andere dingen die we gehad hebben. Nu wil hij dat gewoon niet betalen. En zitten we al een week zonder internet en zonder telefoon. Ineens lag alles plat. (Thomas, zoon van Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

”

11.7

Schulden houden ouder, jongere en kind in de opvang

Opvangvoorzieningen zijn tijdelijk. Kinderen en hun ouders leven er tot ze de draad van het gewone leven weer kunnen oppikken, in een eigen huis. De onzekerheid kan aanslepen omdat schulden de kansen op een herstart hypothekeren. Hun leven blijft onder de pauzeknop.

“

Toen ik hier aankwam, had ik een heel grote boete van de NMBS. Deurwaarders en zo. Daarom wil ik nog een beetje wachten met ergens gaan wonen. Ik moet 3.000 euro betalen. Het is niet dat ik niet wil betalen. Ik wil dat gerust betalen, maar ik heb er het geld niet voor. Daarom heb ik ook schrik om een appartement te nemen. Die gaan voor mijn deur staan. (Tania, jongere, jongerenopvang)

”

12. Recht op gezondheidszorg

Kinderen hebben recht op de best mogelijke gezondheid en op toegang tot gezondheidszorg.

Dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren kampen wel vaker met gezondheidsproblemen. Ze vertellen over blijvende fysieke en psychische letsels door het intrafamiliaal geweld en de stress. Sommige kinderen kampen al van jongs af aan met ademhalingsproblemen. Ouders zijn op ziekteverlof. Door de zware fysieke arbeid heeft hun rug het begeven.

12.1 Stress maakt ongezond

De stress van een preciaire financiële situatie, de fysieke gevolgen van wonen in slecht geïsoleerde en ventilatie appartementen, de nasleep van jaren partnergeweld: ouders en kinderen in de opvang hebben vaak te kampen met ernstige gezondheidsproblemen.

“

Nu ben ik op ziekteverlof. Sinds januari ben ik ziek. Ik ben nu bij een psychiater. Ik slaap 's nachts niet. Ik ga momenteel door een heel moeilijke periode. Ik neem heel veel medicijnen. Alles weegt op mij. Wat zal er met mijn leven gebeuren? (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

Ik heb altijd pijn in mijn hoofd en in mijn oren. Als hij mij sloeg, deden mijn oren zo'n pijn. Ik ben naar het ziekenhuis gegaan om medicijnen te krijgen. Nu gaat het beter. Maar mijn hoofd blijft pijn doen. Hij zei altijd dat er geen geld was om naar de dokter te gaan. (Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

Sinds we hier zijn, is mijn dochter heel anders geworden. Ze heeft snel stress. Ze heeft een periode ademhalingsproblemen gehad. (Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

”

12.2 Schulden maken om dokters te betalen

Sommige ouders moeten zich in de schulden steken om zware medische zorg te betalen voor zichzelf of voor hun kinderen. Die schulden kunnen nog lang een hypotheek leggen op het gezin.

“

Ik heb nog minder dan het leefloon. Ik zit in collectieve schuldbemiddeling. Alleen al voor mijn zoon zit ik bijna aan 10.000 euro schulden voor medische kosten. Daarnaast moet ik elke maand nog de revalidatiekosten voor de kinderen afbetalen. Ik heb 1.111 euro leefloon, maar de advocaat pakt daar elke maand 111 euro van af. De kinderbijslag houden ze ook vaak meteen in. (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

”

12.3 OCMW komt tussenbeide in medische kosten

De meeste bewoners van de tijdelijke opvangcentra moeten het rooien met een uitkering of een leefloon. Het OCMW vergoedt meestal wel hun medische kosten en die voor hun kinderen, als ze er met hun leefloon niet komen. Of ze kunnen terugvallen op een RVV-statuut (recht op verhoogde verzekeringstegemoetkoming) en hebben daardoor recht op een hogere terugbetaling van hun medische kosten.

“

De dokter kost me 1 euro. Als ik hem thuis laat komen, is dat 3 euro. Voor de kleintjes komen ze naar hier en hoef ik zelfs niet te betalen. (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

Mijn dochter moet veel aerosollen. Dat is geregeld via de opvang. Als ik een voorschrift nodig heb, zetten zij er een stempel op en betaalt het OCMW. (Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Jordi heeft astma. Ik moet een voorschrift halen bij de dokter, en daarmee naar de apotheek gaan. Die sturen de geneesmiddelen naar de advocaat, en hij regelt het verder. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

”

12.4 Gebrek aan informatie

Verschillende moeders worstelen met gebrek aan duidelijke informatie over de verschillende statuten voor de vergoeding van medische zorg, en de vraag hoe je als patiënt te weten komt waar je recht op hebt. Ze hebben veel aan contacten met lotgenoten, die tips geven over waar ze waarvoor terecht kunnen. Buurthuizen en ontmoetingscentra blijken ideale kanalen te zijn.

“

Ik moet overal zelf gaan zoeken en rondgaan voor de kinderen. Om te weten waar ik recht op heb, waar ik hulp kan vragen. Daarvoor is het ontmoetingshuis wel gemakkelijk. Je kan daar je verhaal op tafel gooien. Er zijn altijd wel één of twee mama's of papa's die hetzelfde meegemaakt hebben en zeggen: 'Ben je al naar daar geweest, heb je al gekeken of je daar recht op hebt?' (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

”

12.5 Gezondheid van de kinderen komt voor die van de ouders

Niet iedereen kan rekenen op de steun van het OCMW om doktersrekeningen te betalen. Dan moet er soms gekozen worden tussen kosten maken voor de eigen gezondheid of die van de kinderen. De eigen gezondheid is dan altijd de verliezer, behalve als het echt dringend is.

“

Als ik geld heb, haal ik mijn pillen. Als ik geen geld heb, ga ik niet. Ik heb een hoge pijngrens. Ik ben ooit tien dagen blijven werken met een gebroken voet. (Petra, alleenstaande moeder, drie kinderen, huurappartement)

Ik ga naar de gynaecoloog. Het OCMW zei dat ze mijn gynaecoloog zouden betalen. Voor de rest ga ik nooit naar de dokter. Ik moet al serieus ziek zijn. Voor mijn kinderen ga ik wel, maar voor mezelf niet. (Tinne, alleenstaande moeder, twee kinderen, vrouwenopvang)

”

13. Recht op ondersteuning en begeleiding

Het kinderrechtenverdrag roept de overheid op om ouders te ondersteunen in de opvoeding van hun kinderen. Ouders moeten kunnen rekenen op verschillende vormen van bijstand en begeleiding.

Ouders en kinderen in opvangvoorzieningen, maar ook kinderen en ouders die bij kennissen logeren, getuigen over heel wat begeleiding en omkadering. In de opvangvoorzieningen worden ze administratief ondersteund, er is budgetbegeleiding. Hebben ze thuisbegeleiding of opvoedingsondersteuning nodig? Dan leggen de begeleiders contact met de bevoegde instanties.

Thuisbegeleiders die het gezin vóór de dak- en thuisloosheid begeleiden, zetten de begeleiding verder. Ze ondersteunen niet alleen de opvoedingsrelatie maar zetten ook stappen om onderbescherming aan te pakken en te voorkomen.

13.1 Budgetbegeleiding

Geldproblemen zijn vaak een ingrediënt van de cocktail van problemen die leiden tot dak- en thuisloosheid. Als gezinnen een plek krijgen in een opvangcentrum hoort daar vaak budgetbeheer of budgetbegeleiding bij. Bij budgetbeheer ziet de voorziening toe op de betaling van alle rekeningen. Bij budgetbegeleiding leren bewoners hoe ze moeten omgaan met hun geld.

“

Ze heeft me toch een beetje leren omgaan met geld. Vroeger smeed ik er mee. Nu blijft er altijd 107 euro over van het leefgeld dat ik elke week krijg. (Sabine, alleenstaande mama, één kind, vrouwenopvang)

”

13.2 Opvoedingsondersteuning

Soms waren er al problemen met de opvoeding van de kinderen voordat de ouder dak- en thuisloos werd. Soms zijn het de stress en het trauma van de situatie die de verhoudingen tussen ouders en kinderen naar een kookpunt brengen of het gedrag van een kind doen ontsporen. Voor kinderen en hun ouders is er dan opvoedingsondersteuning, al dan niet in samenwerking met de school, in de vorm van thuisbegeleiding, een dagcentrum of een tijdelijk verblijf, deeltijds of voltijds, van de kinderen in een voorziening.

“

We doen er leuke dingen zoals zwemmen of huiswerk. Soms kijken we naar een film. Het is bijna een thuis, je doet er dingen die je thuis doet. (Sofia, dochter van Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

Nu heb ik echt het gevoel dat ik gesteund word, geholpen word omdat er heel veel problemen met de kinderen zijn. Ik krijg thuisbegeleiding voor de kinderen en ik heb eindelijk het gevoel dat er iets verandert, dat er wel iets gebeurt. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

Binnenkort start het internaat van de school ondersteuning voor de kinderen. Hoe pakken ze daar dat probleem aan? En dan proberen ze dat over te brengen naar thuis, zodat wij het ook zo aanpakken. (Nancy en Erik, twee kinderen, woonbegeleiding)

”

13.3

Woonbegeleiding

Sociale verhuurkantoren of sociale huisvestingsmaatschappijen werken vaak met woonbegeleiding van het CAW. Zij helpen een huis te zoeken of te houden, bemiddelen bij woonproblemen of ondersteunen bij de stap naar zelfstandig wonen na het verblijf in een opvangvoorziening.

“

Katrien van de woonbegeleiding ondersteunt ons met opruimen. Ze helpt ons een plan te maken. De huisvestingsmaatschappij heeft haar ingeschakeld zodat we er niet helemaal alleen voor staan. In het begin dachten we: wat komt die zich moeien? Het is moeilijk om hulp toe te laten. (Nancy en Erik, twee kinderen, woonbegeleiding)

Mijn appartement is een transitappartement. Ik heb een contract van drie maanden. Als ik het goed doe, wordt mijn contract verlengd tot 18 maanden. Ik wil niet dat mijn begeleiding wegvalt. Ik heb schrik. Ik wil niet op straat belanden. (Maria, alleenstaande moeder, één kind, woonbegeleiding)

”

13.4

Psychologische begeleiding

Sommige kinderen en ouders komen met een zware emotionele bagage aan in de opvang. Nu er tijdelijk een oplossing gevonden is voor hun woonsituatie, kunnen ook andere problemen aangepakt worden of is er tijd om stil te staan bij wat er precies gebeurd is. Het OCMW vergoedt soms ook de kosten voor een psycholoog.

“

Ik moet dat allemaal beginnen te beseffen en verwerken. Ik ben begonnen met een psycholoog. Want ik denk dat het anders niet gaat lukken. Voor de psycholoog wordt wel betaald, maar als ik nu geen geld zou hebben of geld te kort heb, mag ik nog altijd die persoon zien. (Tania, jongere, jongerenopvang)

”

13.5 Persoonlijke begeleiders die het verschil maken

Kinderen en ouders vertellen hoe de begeleiders in de opvangvoorziening het verschil maken. De begeleiders regelen het bezoekrecht voor de kinderen, helpen met het budget, bieden een schouder om op uit te huilen, spelen cheerleader, en doen dat allemaal vaak met veel inzet.

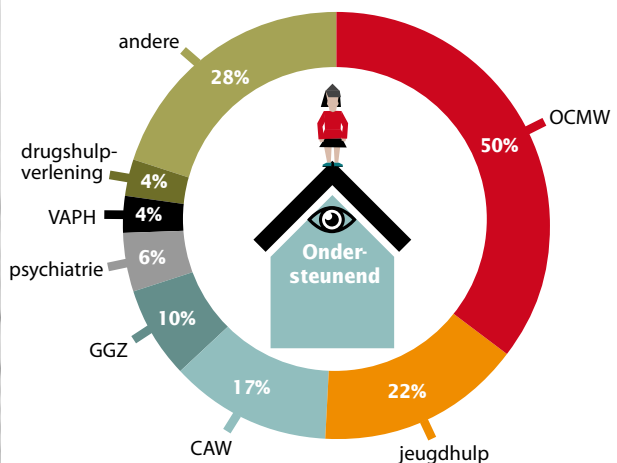
Vroeger durfde ik zelfs niet te spreken tegen mensen. Ik vond dat vreemd, iemand die tegen mij zou zeggen: je bent een goed mens. Ik ben beginnen leren om sterk in mijn schoenen te staan en mezelf te zijn. Aanvaarden wie ik ben. (Tania, jongere, jongerenopvang)

Ik heb door omstandigheden altijd alleen geleefd. Ik was heel zelfstandig. Door mijn begeleider heb ik leren praten. Ze heeft vaak tevergeefs aan de deur gestaan. Maar op een dag deed mijn kind zijn eerste communie en ze stond op die dag aan de kerk. Ze doet moeite om te praten, om je te aanvaarden. Ze stond daar op een zondag, haar verlofdag. Vanaf die dag mocht ze alles vragen aan mij. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Het is door mijn begeleidster dat ik mijn papieren kreeg. Zij heeft daarvoor gebeld met het commissariaat. Vroeger moest ik mijn plan trekken. 'We mogen niet helpen', zeiden ze. Brenda heeft dat wel gedaan. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang)

De kinderen van de nulmeting worden ondersteund door verschillende instanties.

► n=1.505, verschillende antwoorden mogelijk

14. Recht op inspraak

Kinderen hebben recht op inspraak. Ze mogen hun mening uiten en meebeslissen over al wat hen aanbelangt. Hoe de volwassene met hun mening rekening moet houden, ligt niet vast. Veel hangt af van het onderwerp, de leeftijd en de rijpheid van het kind.

Opvangvoorzieningen en woonbegeleidingsdiensten respecteren het recht op inspraak van ouders. Er zijn veel individuele gesprekken. Samen met de ouder maken ze plannen op. Er zijn bewonersvergaderingen. Voor kinderen zijn er soms kindervergaderingen.

Anderzijds zet het collectieve karakter van veel voorzieningen een domper op de autonomie van ouders, kinderen en jongeren. Tieners vertellen dat sommige regels heel stroef, weinig flexibel en niet aangepast zijn aan hun leeftijd. Ouders getuigen over verlies aan controle over hun privéleven, hun gezinsleven en hun geld. Door hun dak- en thuisloosheid ervaren ouders weinig respect bij sommige instanties.

14.1

Greep houden op je eigen leven

Kinderen en ouders die in de opvang belanden, hebben het gevoel dat ze hun lot niet meer zelf in handen hebben. Allerlei instanties proberen hun leven weer op de sporen te krijgen, maar dat beperkt hun autonomie. In de opvang moeten ze zich schikken naar regels die niet de hunne zijn. Dan is het belangrijk dat begeleiders ze het gevoel geven dat ze toch greep blijven houden op hun leven.

“

Je moet geen dingen doen die je niet wilt doen. Ze stellen dat wel voor en ze zeggen waarom dat in je voordeel zou zijn. Maar als je uiteindelijk besluit om dat niet te doen, dan doe je dat gewoon niet. (Tania, jongere, jongerenopvang)

Als je een papier moest tekenen en je wilde dat lezen, dan zeiden ze: 'Tekening hier!' 'Ik wil dat lezen', zei ik dan. Dat is mijn recht, dat is mijn papier. Zij doen dat eerst en dan melden zij dat. Ze moeten dat eerst met mij bespreken. Het gaat over mijn leven. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang)

”

14.2

Eigen geld niet mogen beheren

Sommige bewoners vinden het betuttelend dat de voorziening hun geld beheert en zo hun autonomie beperkt. Bewoners die werken, hebben het er nog moeilijker mee dat ze niet vrij mogen beschikken over hun eigen inkomen.

“

Dat mijn loon en mijn kindergeld naar hier gaan om mijn verblijf te betalen, dat kan. Maar ik wil niet dat mijn eindejaarspremie naar hier gaat. Laat me toch dat ene speciale. Het is het einde van het jaar, je wilt je kinderen dan een plezier doen. Ze zeiden dat het OCMW niet voor mijn verblijf wil betalen omdat ik mijn premie had, en dan hebben ze hier mijn premie genomen. Ik was zo boos! (Nora, alleenstaande moeder, vier kinderen, vrouwenopvang)

Ik werkte toen nog. Ik kreeg 100 euro per week, zoals iedereen. Ik vond dat niet fair. De anderen gingen niet werken en toch kreeg ik hetzelfde bedrag. Ik heb toen gevraagd om toch wat meer te krijgen, al was het maar 10 euro. De directeur zei: 'Nee, dat doen we niet.' Ik ben toen gestopt met werken, het was toch nutteloos. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

”

14.3

Bewonersvergaderingen

Veel voorzieningen hebben vergaderingen waar bewoners de kans krijgen om problemen of behoeften aan te kaarten.

“

Er is een kindervergadering. Dan mogen we babbelen. Wat vind je leuk? Wat is er gebeurd? Ben je naar je papa geweest? (Saskia, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Om de twee weken is er een vergadering. Als je iets niet goed vindt of als er regels veranderden via afspraken en het staat je niet aan, dan mag je dat zeggen. (Sabine, alleenstaande mama, één kind, vrouwenopvang)

Ik heb een pc. Hier was geen wifi. In de laatste vergadering mochten we zelf een brief schrijven naar de directie: wij hebben wifi nodig. We hebben die brief allemaal ondertekend. En de week daarna hadden we wifi voor e-mails en zo. (Sabine, alleenstaande mama, één kind, vrouwenopvang)

”

14.4

Genegeerd door instanties

Toch leeft bij kinderen en ouders het gevoel dat officiële instanties en begeleiders te weinig oor hebben naar wat zij denken en zeggen over hun situatie. Ze voelen zich niet erkend als de deskundigen van hun eigen leven.

“

In de rechtbank ben je niets waard. Als je op straat staat, ben je niets waard. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Ze luisteren niet naar je verhaal. In het belang van mijn kind heb ik het bij de vader gelaten. Ik had hem kunnen meepakken. Maar die kant horen ze niet. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

In het begin wilde Shana haar vader niet meer zien. Maar de rechter zei dat ze het moest doen, of ze nu wilde of niet. (Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

15. Recht op gepaste huisvesting

Kinderen hebben recht op huisvesting. De overheid moet de toegang bevorderen tot een aangepaste woning van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid.

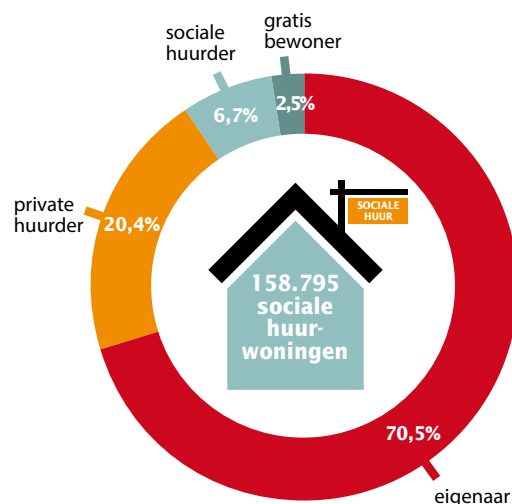
Ouders getuigen over hun moeilijke, weinig hoopgevende en lang aanslepende zoektocht naar een gepaste en betaalbare woning. Er is een tekort aan betaalbare en gepaste private huurwoningen. Er zijn wachtlijsten voor de sociale huurmarkt. Alleenstaande ouders die leven van een leefloon, botsen op gesloten deuren.

31% van de huurders op de private huurmarkt heeft een zware woonkost. Bij de armste huurders stijgt dat tot 65%.

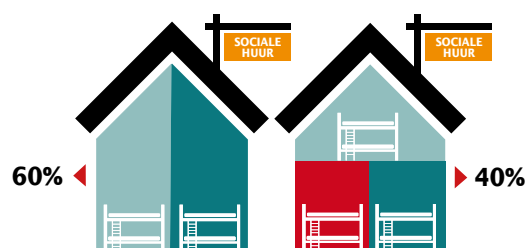
- ▶ n=1.449
- ▶ Vlaamse Woonraad, *Dak en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04 - 24 maart 2016, p. 14.

Vlaanderen telt 158.795 sociale huurwoningen.

- ▶ Heylen K., *Het grote woononderzoek 2013. Deel 2. Deelmarkten, woonkosten en betaalbaarheid*, 2015, Steunpunt Wonen, Leuven, p.4.

Net geen 60% van de sociale huurwoning heeft 1 of 2 slaapkamers. Iets meer dan 40% heeft minstens 3 slaapkamers.

- ▶ Winters S., Heylen K., Pannecoucke I. en De Decker P. (2016), *De Vlaamse sociale huur. Een vertaling van de recentste gegevens naar beleidsvragen*, Steunpunt Wonen, Leuven, p. 5.

15.1

Huren op de private markt is moeilijk

Een opvangvoorziening is tijdelijk. De bewoners krijgen in de loop van hun verblijf de hulp en de begeleiding die ze nodig hebben: psychologische ondersteuning, budgetbegeleiding, schuldbemiddeling, inkomensondersteuning, gezinsondersteuning. Maar de bedoeling is dat ze op termijn aanpakken bij een regulier leven, werk vinden als dat kan, een woning huren.

De wachtlijsten voor sociale woningen zijn lang. Direct huren op de private markt is moeilijk. Veel ouders, kinderen en jongeren leven van een uitkering of een leefloon.

“

Je kunt niet sparen, je kunt niets doen. Je hebt eigenlijk een startkapitaal nodig om iets te beginnen. Voor een huis moet je een waarborg hebben. Je hebt dat niet direct, hé. (Rachid, jongere, jongerenopvang)

”

S

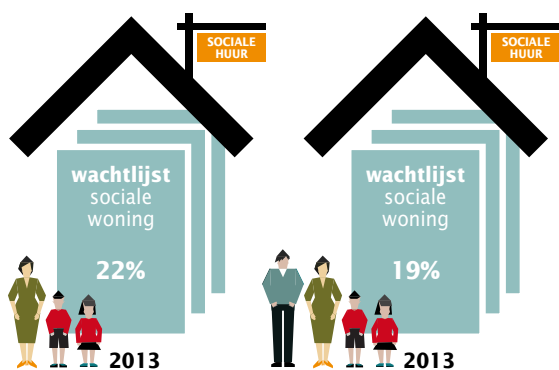

15.2 Ondoorzichtige wachlijsten voor de sociale huurmarkt

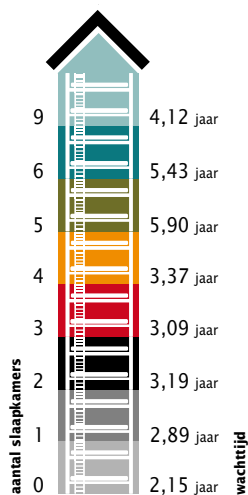
Ook sociale verhuurkantoren hebben wachlijsten. Net als sociale huisvestingsmaatschappijen hanteren ze criteria voor wie prioritair een plek moet krijgen.

Eenoudergezinnen (22%) en koppels met kinderen (19%) zijn in 2013 oververtegenwoordigd op de wachtlijst voor een sociale woning.

► Heylen K., *Doelgroepen en wachtlijst van de sociale huur*, Steunpunt Wonen, 2016, p 19.

**Gemiddelde wachttijd per
aantal slaapkamers**

► Heylen K., *In en uit de sociale huisvesting. De dynamiek in kaart gebracht*, Steunpunt Wonen, Leuven, 2016, p.19.

Dak- en thuisloze ouders hebben vaak het gevoel dat de plaatsen op de wachtlijst niet toegewezen worden op een doorzichtige manier. Criteria voor wie voorrang krijgt, verschillen van gemeente tot gemeente. Bovendien lijkt het systeem van prioritaire toewijzing soms te werken tegen de herintegratie van mensen.

“

Toen ik in de crisisopvang zat, had ik meer punten dan nu, omdat dat tijdelijk is. Daar had ik 42 punten. Hier zit ik maar op 39 punten. Als ik terug zou gaan werken, zak ik nog verder terug op de lijst. Waarom behoud je de punten niet die je hebt? Hoe beter je je eigen problemen oplost, hoe meer je in de problemen komt. Dus je blijft in dat straatje zitten door het systeem. (Yvan, alleenstaande vader, één kind, gezinsopvang)

”

Zowel wachtlijsten voor een woning, als sociale en financiële hulp zijn gebonden aan de plaats waar mensen wonen. Wie verhuist, moet aankloppen bij het OCMW van de nieuwe gemeente en verliest soms zijn plaats op de wachtlijst, en de eventuele financiële en materiële hulp en begeleiding van het OCMW. Ouders willen daarom niet verhuizen.

15.3 De huisbaas wil geen OCMW of kleurling

Ouders en kinderen met een migratieachtergrond ondervinden veel last om op de private huurmarkt een woning te vinden, ook als ze genoeg geld hebben om te huren. Daardoor blijven ze noodgedwongen langer hangen in transitwoningen of moeten ze wachten op sociale huisvestingsmaatschappijen die niet discrimineren.

“

Overall waar je gaat, zie je woningen, woningen. En dan zegt iedereen tegen mij: 'Ik snap niet hoe jij niet aan een woning kunt komen. Wij zien zoveel woningen.' Niemand gelooft je. Dokters en apothekers bij wie ik ging poetsen, zijn zelf beginnen te bellen. Zodra mijn naam en situatie ter sprake kwamen, veranderde de toon van de eigenaar. Ze zeiden: 'Ik had nooit verwacht dat het zo erg was.' (Mona, alleenstaande moeder, drie kinderen, transitwoning)

”

Een tweede groep die het lastig heeft op de huurmarkt, is die van de alleenstaande ouders.

“

Ik kon niet aan een woning komen als alleenstaande moeder. En dan nog als kleurling, dat was extra moeilijk. (Mona, alleenstaande moeder, drie kinderen, transitwoning)

”

Hoewel discriminatie op grond van inkomen bij wet verboden is, zijn er toch huisbazen die weigeren te verhuren aan mensen die leven van een uitkering of een leefloon, of die het OCMW vragen om de huurwaarborg te betalen.

“

Bij ons ging het heel goed. Geen discriminatie omdat wij een woning kregen via het sociaal verhuurkantoor. Maar anders, als ze horen van het OCMW, dan zegt de huisbaas direct nee. (Tatiana, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Sommige huisbazen weigeren als het OCMW de waarborg betaalt. Ze willen niemand die contact heeft met het OCMW. (Rachid, jongere, jongerenopvang)

”

16. Wensen voor de toekomst

Van welke toekomst dromen dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren? Wat is hun grootste droom? Wat is hun grootste zorg?

Het hoeft niet te verwonderen dat een eigen bescheiden woning op nummer één staat. Maar ook een gezellig en warm gezinsleven. En werk om de kinderen een veilige toekomst te kunnen geven.

16.1

Dak boven het hoofd

Kinderen en ouders die hun thuis kwijtraken, zetten bovenaan op hun lijstje van toekomstdromen: een dak boven het hoofd, een eigen plek waar ze kunnen doen en laten wat ze willen.

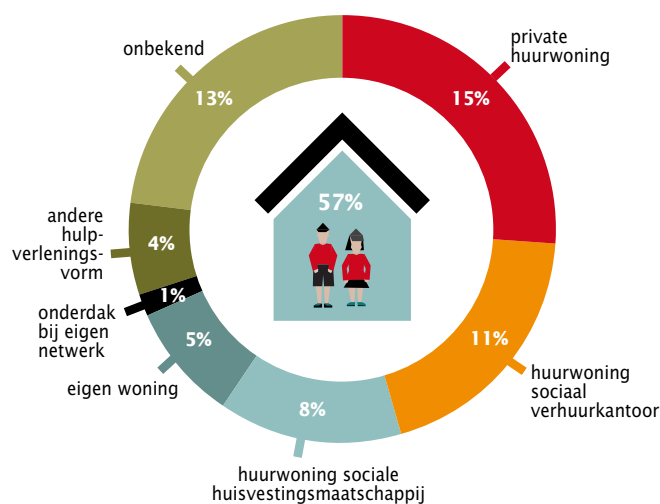
Ik wil een huis hebben, en daar de dingen doen die we willen doen. We kunnen zelf kiezen of we in de living gaan of niet. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

Dat ik een huis heb waarin ik kan blijven wonen. Dat ik niet meer moet verhuizen. Nu moet ik voor de zoveelste keer verhuizen. Ik ben wel 22 keer verhuisd. En nu moet ik weer weg. (Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend)

Als ik maar bij mensen ben die ik graag heb en die mij ook graag hebben. Dat is mijn droom. Om wakker te worden en niet achteruit te kijken maar te zeggen: 'Ik ben thuis. Dat is van mij. Dat is wat ik behaald heb.' Dat is alles. Meer vraag ik niet. (Tania, jongere, jongerenopvang)

43% van de kinderen van de nulmeting heeft de volgende drie maanden geen uitzicht op een woning. 57% heeft wel perspectief.

► n=1.267

16.2

Rust en vrede in het gezin

Er is een grote behoefte om te leven zonder ruzie en geweld. Soms betekent dat voor kinderen de droom om hun ouders herenigd te zien, onder één dak. Soms beseffen ze maar al te goed dat ze alleen kunnen dromen van rust als een ouder wegblijft.

“

Mijn toekomst is dat mijn ouders het bijpraten en dat we gewoon een nieuwe start kunnen maken. (Deborah, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Weer een huisje krijgen en dat mama en papa weer samen zijn. Ik wil gewoon niet dat het herbegint. Daar zit ik mee. (Saskia, dochter van Anna, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

We willen nooit meer terug naar papa. Het is toch maar om te slaan. En ook dat mama geen andere man zoekt. Want ik wil geen andere papa. (Eva, dochter van Miranda, alleenstaande moeder, drie kinderen, vrouwenopvang)

Als ik iets wil dromen voor mij en mijn papa en mama, dan is het alleen met mijn mama. (Shana, dochter van Aida, alleenstaande moeder, één kind, transitstudio)

”

16.3

Toekomst voor en met de kinderen

Omgekeerd missen ouders hun kinderen. Omdat ze grotendeels bij de andere ouder zijn, omdat ze co-ouderschap hebben, omdat ze tijdelijk geplaatst zijn. Herenigd worden, dichtbij wonen: het is een vast ingrediënt van hun dromen over de toekomst.

“

Werken, huisje, alles erop en eraan. Dat is wat ik voor mij zie. En dicht bij mijn kinderen wonen. (Tinne, alleenstaande moeder, twee kinderen, vrouwenopvang).

Mijn grootste droom is dat mijn zoon altijd hier is. Ik wil hem zijn vader niet afpakken. Maar als het zo verder gaat, moet ik in het belang van mijn zoon beginnen te denken. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning).

Ik wil dat mijn zoon zelf kiest wat hij wil worden. Maar ik moet wel zorgen dat hij de juiste keuze maakt. Nu is het mijn verantwoordelijkheid om hem op te voeden, gezond te houden, te laten leren. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang).

”

16.4

Werk

Sommige dak- en thuislozen hebben nog geen werk gehad, andere zijn het verloren of hebben het moeten opgeven onder druk van hun situatie. Maar bijna iedereen ziet een baan als deel van een mooie toekomst.

“

Het liefst tatoeëren en zien hoe het verder kan. Ik hoop in een tattooocenter te kunnen werken. Dan krijg ik een vast loon. Na zeven jaar ben ik verlost van al die schulden. Daarna wil ik mijn eigen zaak beginnen en dan kan ik eindelijk ‘fuck it’ zeggen. (Mieke, alleenstaande moeder, één kind, sociale huurwoning)

Ik wil verpleegster worden. Dus ga ik een opleiding verpleegkunde volgen. (Fatima, alleenstaande moeder, één kind, studio-opvang)

”

16.5

Een overheid die luistert

De overheid helpt hen. Ze voorziet mee in opvang. Ze zorgt ervoor dat er toch een inkomen is, dat ze naar een dokter kunnen, dat de kinderen naar school kunnen. Maar ze luistert te weinig naar hun beleving, naar hun ervaringen, naar hun vragen.

“

Er zijn echt wel veel jongeren dakloos tegenwoordig die snel in de criminaliteit terechtkomen. En als ze gepakt worden, ziet de overheid ze alleen maar als criminelen. Terwijl die dat eigenlijk doen omdat ze niets meer hebben. We zijn nog kinderen. We weten nog niet zoveel en doen domme dingen. Maar niemand gaat ons helpen. De overheid duwt ons dieper in de put wanneer we iets verkeerd gedaan hebben. In plaats van te zeggen: ‘Dat heb je verkeerd gedaan, en dit kan je verder helpen.’ En dat is wat ik het liefste wil, dat het gewoon met de jaren kan veranderen. (Tania, jongere, jongerenopvang)

”

Deel

3

**Beleidsstappen
voor dak- en
thuislozen-
beleid met oog
voor kinderen**

1. Maak dak- en thuisloze kinderen zichtbaar

1.1.

Amper zichtbaar in regelgeving en beleidsplannen

Als groep en als individu zijn dak- en thuisloze kinderen en jongeren weinig zichtbaar in regelgeving en beleidsplannen over dak- en thuisloosheid en over woon- en huurbeleid. Soms worden minderjarigen niet eens vermeld of verdwijnen ze in de groep mensen, gebruikers, huurders, cliënten of daklozen. Soms verschijnen ze als 'kind van', als 'kind ten laste', als 'erfgenaam' of als 'gezinlid'. En nog andere keren zitten ze verscholen achter de uitzonderingen die het beleid uittekent voor bijzondere doelgroepen.

En toch zijn ze er. In onze infografieken ziet u dat het aantal dakloze gezinnen met kinderen toeneemt. En uit de nulmeting van prof. Koen Hermans blijkt dat kinderen en jongeren hun ouders vergezellen in de winteropvang, in de doorgangswoningen van de OCMW's en in de residentiële opvang van de CAW's. Bij een op de vier uithuiszettingdossiers zijn kinderen rechtstreeks betrokken partij. Dak- en thuisloze kinderen halen het journaal als de winteropvang sluit en gezinnen op straat terecht komen.

Hun gebrekkige zichtbaarheid in de regelgeving hangt nauw samen met de maatschappelijke en juridische positie van kinderen in onze samenleving.

In de schaduw van de volwassenenwereld

Ouders horen zorg te dragen voor hun kinderen. Zij zijn hun wettelijke vertegenwoordiger. Ze staan in voor de passende levensstandaard van hun kinderen. Ouders moeten dus zorgen voor een inkomen, en daarmee een woning huren of kopen. Lukt dat niet? Dan kunnen ze in principe terugvallen op allerlei vormen van ondersteuning en begeleiding voor zichzelf en voor hun kinderen.

Minderjarigen zijn juridisch handelingsonbekwaam. Voor hun levensstandaard hangen ze af van hun ouders. Via hun ouders krijgen ze toegang tot een leefloon, thuislozenzorg, de sociale huurmarkt of kunnen ze zaken betwisten bij een vrederechter.

Gevolg? De regelgeving voor woonbeleid en thuislozenzorg richt zich vooral tot handelingsbekwame volwassenen. De verantwoordelijkheid voor het recht van kinderen op een geschikte woning wordt in de handen van de ouders gelegd.

Jeugdzorg als alternatief

Niet elk kind of jongere kan voluit rekenen op zijn ouders. Kinderen en jongeren die vanwege een verontvoldende opvoedingssituatie niet meer bij hun ouders kunnen of willen wonen, kunnen terugvallen op jeugdhulp. Met de goedkeuring van de ouders of opgelegd door de jeugdrechter vinden minderjarigen opvang, begeleiding en onderdak in de jeugdhulp.

Gevolg? Dankzij de jeugdhulp wordt dak- en thuisloosheid bij kinderen en jongeren vermeden. En botsen kinderen en jongeren op de grenzen en de tekorten in de jeugdhulp? Dan moeten ze maar andere oplossingen zien te vinden.

1.2.

Verscholen realiteiten en botsende regelgeving

De getuigenissen van ouders en kinderen maken duidelijk dat de realiteit van dak- en thuisloze kinderen en jongeren heel divers is en niet altijd binnen de beleidsgrenzen 'kind van de ouder' of 'kind voor de jeugdzorg' valt. De juridische analyse vanuit kindperspectief legt regelgeving bloot die het recht op wonen van kinderen en jongeren hypothekeert.

Getuigenissen leggen derde realiteit bloot

De ouders die meededen aan het belevingsonderzoek getuigen over dak- en thuisloosheid in hun kindertijd, zonder tussenkomst van de jeugdhulp. Samen met hun broer slaan ze op de vlucht voor een geweldadige ouder. Ze slapen bij mensen die ze toevallig tegenkomen. Ouders vertellen dat ze door het tekort aan opvang en ondersteuning bij vrienden moeten aankloppen voor onderdak. Jongeren getuigen over hun leven op straat of over hun verblijf bij vrienden in hun kinderjaren omdat ze niet terug wilden naar huis of naar de jeugdhulp.

Minderjarigen botsen op grenzen van regelgeving

Minderjarigen botsen vaak op grenzen in de regelgeving:

- Om een sociale woning te huren, moet je meerderjarig zijn. De sociale huurwetgeving voorziet wel in een uitzondering als minderjarigen begeleid worden.
- Jongeren riskeren het slachtoffer te worden van een te abrupte overgang van minder- naar meerderjarigheid. Jongeren zonder thuis, die in hun kinderjaren op de jeugdzorg konden rekenen, lopen het risico dat ze op hun achttiende verjaardag de hulpverlening verliezen en nergens meer naartoe kunnen.
- Het recht op wonen van jongeren wordt ingeperkt door hun 'kind van'-positie. Door hun handelingsonbekwaamheid en hun minderjarigheid verliezen ze hun sociale huurwoning als hun alleenstaande ouder overlijdt en riskeren ze dak- en thuisloos te worden.
- De woonzekerheid van kinderen wordt gehypothekeerd door taal- en inburgeringsvoorwaarden die hun ouders opgelegd krijgen. Terwijl de kinderen zelf meestal wél voldoen aan die voorwaarden.

1.3. Beleidsstappen voor meer zichtbaarheid

Aandacht voor dak- en thuisloze kinderen in beleidsplannen

De laatste decennia tonen Vlaamse beleidsplannen opmerkelijk meer aandacht voor kinderen en jongeren. Ook de aandacht voor kinderrechten veroverde een vaste positie in het beleid.

Anderzijds is er vooral aandacht voor kinderen in de traditionele kinderbeleidsdomeinen met een directe relatie tussen overheid en kinderen. Beleidsdomeinen waar de ouders en niet de kinderen de hoofdrol spelen, hebben minder aandacht voor de impact van het beleid op het leven van kinderen en jongeren.

Dak- en thuisloze kinderen: expliciete doelgroep in Europese beleidsdoelstellingen

We vragen om extra aandacht voor dak- en thuisloze gezinnen, kinderen en jongeren in beleidsdoelstellingen. Het is cruciaal om daar kinderen en jongeren uitdrukkelijk in te vermelden als doelgroep. Op alle beleidsniveaus, ook Europees.

We scharen ons achter de Europese strategieën om thuisloosheid te bestrijden en te voorkomen:

- Niemand mag gedwongen zijn om tegen zijn wil op straat te overnachten door een gebrek aan aangepaste opvang.
- Niemand mag gedwongen zijn om langer dan nodig te moeten verblijven in de opvang doordat er geen doorstromingsmogelijkheden zijn naar al of niet begeleid wonen.
- Niemand mag uit een instelling (zoals een ziekenhuis, een psychiatrische inrichting, een gevangenis of jeugdinstelling) ontslagen worden zonder nazorg en een oplossing voor zijn woonsituatie.
- Niemand mag uit huis gezet worden door gebrek aan begeleidings- en herhuisvestingsmogelijkheden.
- Niemand die jongvolwassen wordt of is, mag thuisloos worden door de overgang naar zelfstandigheid.¹

En we vragen om een zesde doelstelling toe te voegen.

Zesde doelstelling toevoegen

Niemand die minderjarig is, mag thuisloos worden door een tekort aan aanbod in de jeugdhulp of een gebrek aan begeleidings- en herhuisvestingsmogelijkheden.

Kinderrechtentoets nodig in Vlaams woonbeleid

We pleiten voor meer kinderrechtentoetsen bij nieuwe regelgevingsinitiatieven voor het woonbeleid. Door hun 'kind van'-positie riskeert het perspectief van kinderen en jongeren onderbelicht te blijven.

De kinderrechtentoetsen mogen zich niet beperken tot een jongeren- en kindereffectenrapport (JoKER). De JoKER-verplichting geldt alleen voor voorontwerpen van decreten die kinderen en jongeren rechtstreeks raken.² Kinderrechtentoetsen moeten ruimer toegepast worden.

1 Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. *Thuisloosheid kan beëindigd worden*. Een overzicht van Europese strategieën bij het bestrijden en voorkomen van thuisloosheid. Januari 2010. www.steunpunt.be.

2 www.sociaalcultureel.be/jeugd/jeugd_kinderrechtenbeleid_doc/JoKER-handleiding.pdf.

Dak- en thuisloze kinderen en Label 'kindvriendelijke stad'

Ideaal krijgen steden positieve erkenning als ze hun lokaal beleid afstemmen op de noden van kinderen en jongeren die leven in woononzekerheid. Het label 'kindvriendelijke stad' biedt die mogelijkheid.

Het label erkent steden en gemeenten die streven naar de realisatie van alle kinderrechten.³ Het liefst ook de rechten van dak- en thuisloze kinderen.

Hun rechten verdienen als uitdrukkelijk criterium een plaats in het label 'kindvriendelijke stad'.

Statistieken nodig over dak- en thuisloze kinderen

In het dossier presenteren we statistieken in infografieken. De meeste statistieken komen van eenmalige studies, zijn verzameld dankzij vrijwillige medewerking van betrokken instanties of belichten één aspect van het woon-, daklozen- en thuislozenbeleid. Sommige statistieken die raken aan kinderrechten en mensenrechten zijn onbestaand.

Er zijn statistieken nodig over het recht op wonen van mensen, gezinnen en kinderen en hoe vaak het recht op wonen bedreigd wordt door dak- en thuisloosheid.

Dak- en thuisloosheid in Vlaamse en nationale statistieken

Spelen de kinderen een rol in de beslissing van de vrederechter bij een uithuiszetting? Wat doen OCMW's voor dak- en thuisloze gezinnen en kinderen? Hebben ze genoeg slagkracht? Wanneer wordt woonbegeleiding ingezet om dak- en thuisloosheid te voorkomen? Vroeg genoeg of als het al te laat is? Hoeveel dak- en thuisloze kinderen en ouders zijn er in Vlaanderen? Volstaat het de gebruikers van opvangvoorzieningen te tellen? Of moeten vrijwilligers die gegevens aanvullen met tellingen op straat, in kraakpanden of stations?

Ideaal worden statistische gegevens systematisch verzameld, bij alle rechtstreeks betrokken beleidsdomeinen zoals wonen, welzijn, justitie, maatschappelijke integratie, armoede, of bij rechtstreeks betrokken OCMW's, CAW's, sociale verhuurkantoren en sociale huisvestingsmaatschappijen, en vrederechters.

De getuigenissen van de ouders, kinderen en jongeren maken ook het belang duidelijk van statistieken bij indirect betrokken scholen of Jongerenwelzijn.

Dak- en thuisloosheid in de stadsmonitor

De stadsmonitor is een set van een tweehonderdtal indicatoren die de leefkwaliteit van veertien centrumsteden in kaart brengen.⁴ Met cijfers over onderwijs, werk, cultuur, wonen, woonbeleid, zorg, opvang geeft de stadsmonitor aan voor welke uitdagingen de centrumsteden staan. In 2014 focuste de stadsmonitor op de gezins- en kindvriendelijkheid van de centrumsteden.⁵

De stadsmonitor kan een ideale beleidsondersteunende bouwsteen zijn om een lokaal dak- en thuislozenbeleid uit te bouwen.

- Ideaal worden de indicatoren 'wonen en woonomgeving' en 'zorg en opvang' uitgebreid met cijfers over het lokale aanbod en beleid over dak- en thuisloosheid. Welke stappen zet het OCMW om dak- en thuisloosheid te voorkomen? Hoeveel noodwoningen zijn er in de stad? Is er winter- en nachtopvang? Staan dak- en thuisloze gezinnen en kinderen in het gemeentelijk toewijzingsreglement?
- Ook is het wenselijk om de stadsmonitor niet te beperken tot grootsteden en centrumsteden. Kleinere steden en gemeenten moeten aangemoedigd worden om gegevens in te zamelen en te monitoren over hun woon-, daklozen- en thuislozenbeleid voor kinderen.

3 <http://kindvriendelijkestedenengemeenten.be/kindvriendelijke-steden-en-gemeenten/erkenning-door-een-label>.

4 <http://stadsmonitor.be/over-de-stadsmonitor>.

5 Stuyck K. en Jacques A., Gezinnen in de stad. *De gezins- en kindvriendelijkheid van onze centrumsteden in kaart*, Thuis in de stad, www.stadsmonitor.be, 2014.

2. Versterk woonrecht van kinderen

Kinderen en jongeren die in woononzekerheid leven of dak- en thuisloos zijn, verliezen vaak bijna elke vorm van stabiliteit in hun leven. De ouders zijn nog de enige stabiele factor die in hun leven overblijft. De rest wordt onvoorspelbaar en tijdelijk.

2.1. Woonzekerheid: begin van ontwikkelingszekerheid

Gebrek aan stabiliteit, zekerheid en voorspelbaarheid is nefast voor kinderen. Het tast hun ontwikkeling aan. Voor een goede ontwikkeling moeten kinderen kunnen rekenen op een stevige basis. De ouders en kinderen in het belevingsonderzoek vertellen over de stress die woononzekerheid met zich meebrengt. Zeker als de onzekerheid langer aansleept.

Woononzekerheid beïnvloedt niet alleen de fysieke en psychische gezondheid van kinderen en ouders, het hypothekeert ook de integratie en participatie van kinderen en jongeren aan onze samenleving.

Woonzekerheid en bescherming tegen dak- en thuisloosheid liggen aan de basis van een gezond kinderleven. Het is een essentiële bouwsteen voor een kindvriendelijke samenleving. Woonzekerheid stelt de toekomst van kinderen veilig. Het is het begin van continue participatie aan de samenleving.

2.2. Recht op wonen: ankerpunt voor veel kinderrechten

Het recht op wonen van kinderen, jongeren en ouders staat niet alleen. Aan het recht op wonen zijn veel andere kinderrechten gekoppeld. Komt de woonzekerheid van kinderen en ouders in het gedrang, dan is dat niet alleen een schending van hun recht op wonen, maar ook een aantasting van hun recht op een passende levensstandaard, hun recht op de ruimst mogelijke ontwikkeling en gezondheidszorg, en de continuïteit van hun recht op onderwijs. Voorkom je een schending van hun recht op wonen, dan kunnen ze ook meer genieten van hun andere rechten.

2.3. Dak- en thuisloze kinderen zijn vierdubbel kwetsbaar

Samengevat? Dak- en thuisloze kinderen en jongeren zijn vierdubbel kwetsbaar:

- Dak- en thuisloosheid tast hun individueel fysiek en psychisch welzijn aan. Het leidt tot trauma's. Het legt een zware hypotheek op hun gezondheid en ontwikkeling.⁶
- Het zet hun toekomst op het spel. Het tast hun integratie in onze samenleving aan. Dak- en thuisloze kinderen en jongeren worden vluchteling in eigen land, ook als ze kunnen rekenen op thuislozenzorg. Verschillende keren veranderen ze van buurt, school, vrienden, burens. Ze moeten telkens opnieuw beginnen.
- Dak- en thuisloosheid tast niet alleen hun recht op wonen aan, maar ook al hun andere rechten.
- Hun handelingsonbekwaamheid belemmert soms hun recht op wonen.

2.4. Beleidsstappen richting rechtszekerheid

Het recht op wonen en de bescherming van kinderen tegen dak- en thuisloosheid kan niet genoeg benadrukt worden. Het is een noodzakelijke voorwaarde voor een gezond kinderleven en een goede ontwikkeling. Het is het ankerpunt in het respect voor hun andere rechten.

Schending van het recht op wonen heeft verstreckende gevolgen. Een verbetering van het wettelijk kader voor het recht op wonen dringt zich op. We scharen ons achter de Vlaamse Woonraad die pleit voor meer rechtswaarborgen.⁷

⁶ Kenna P., Benjaminsen L., Busch-Geertsema V. en Nasarre-Aznar S., Pilot project – Promoting protection of the right to housing – Homelessness prevention in the context of evictions, European Commission, 2016, p. 112.

⁷ Vlaamse Woonraad, *Dak- en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04, 24 maart 2016.

Ratificeer artikel 31 en neem het op in Vlaamse regelgeving

Artikel 31 van het Herzien Europees Sociaal Handvest beschermt het recht op huisvesting. Het stelt dat de overheid maatregelen moet nemen om dakloosheid te voorkomen en te beperken. De overheid moet huisvesting betaalbaar houden voor mensen die niet genoeg geld hebben. Ze moet de toegang tot geschikte huisvesting bevorderen. België ratificeerde het Herzien Europees Sociaal Handvest in 2004, maar aanvaardde de bepaling over het recht op wonen niet.

We pleiten voor de ratificatie van artikel 31. En we vragen om de gevraagde overheidsmaatregelen te vertalen in concrete Vlaamse regelgeving over woonbeleid, in navolging van het Hoog Commissariaat voor de mensenrechten van de Verenigde Naties:

'By enshrining housing rights in national law, States not only fulfil their respective international legal obligations but also create domestic legal systems that empower individuals and groups in ways that allow them to enforce their rights. States, however, should consider international human rights law as providing minimum standards of protection, and should strive to adopt laws that further strengthen housing rights.'⁸

Een woonrechtcommissaris die toeziet

In het advies 'Naar een versterkt recht op wonen?' pleit de Vlaamse Woonraad voor een woonrechtcommissaris.⁹ Die zou het woonbeleid aftoetsen aan het grondrecht op wonen. De commissaris zou voorstellen formuleren die de rechtsbescherming en de effectiviteit van het grondrecht op wonen verbeteren. Hij monitort het woonbeleid, rapporteert aan het beleid en vervult een ombudsfunctie om individuele klachten over inbreuken op het woonrecht te verhelpen.

We steunen de vraag van de Vlaamse Woonraad. De woonrechtcommissaris is de ideale brug tussen het woonbeleid en de mensen, gezinnen, huurders, verhuurders, meerder- en minderjarigen die afhankelijk zijn van het gevoerde woonbeleid. Dankzij de ombudsfunctie kan hij voeling houden met allerlei soorten inbreuken op het woonrecht, ook bij de meest kwetsbare gezinnen.

Ouders en kinderen in het belevingsonderzoek horen van politie, huurdersbond en juristen dat het recht aan hun kant staat, en toch worden ze op straat gezet. Ze staan met hun rug tegen de muur want ze hebben geen geld om het juridisch aan te kaarten, en geen huis dat in de tussentijd onderdak biedt.

Ideaal heeft de woonrechtcommissaris ook oog voor het woonrecht van kinderen, kaart hij inbreuken op hun woonrecht aan en is hij gevoelig voor de vierdubbele kwetsbaarheid van hun recht op wonen.

Erken rechten van kinderen in huurregelgeving

Verschil in rechtspositie tussen private en sociale huurwetgeving opheffen?

Minderjarige jongeren met onderscheidingsvermogen en genoeg geld hebben toegang tot een private huurwoning.

- Minderjarigen zijn in principe handelingsonbekwaam en kunnen dus niet zelf een huurcontract tekenen. Ondertekenen ze toch een huurovereenkomst met een private verhuurder? Dan is het contract niet automatisch nietig. Daarvoor is een tussenkomst van een rechter nodig die moet vaststellen dat de overeenkomst de jongere benadeelt.
- Bij het overlijden van de ouders kunnen minder- of meerderjarige erfgenamen in principe de lopende private huurovereenkomst verderzetten. De eigenaar moet dan de wettelijke procedures respecteren als hij de huurovereenkomst wil opzeggen.

Bij een sociale huurwoning hebben minderjarigen minder toegang.

- Meerderjarigheid is een van de toelatingsvoorwaarden voor een sociale huurwoning, behalve als het gaat om ontvoogde minderjarigen of 17-jarigen die begeleid zelfstandig wonen.
- Bij het overlijden van een alleenstaande ouder krijgen de minder- of meerderjarige kinderen amper bescherming. De sociale verhuurder kan vragen om de woning te ontruimen, een aantal weken na het overlijden, ook al groeiden de kinderen zelf op in de sociale huurwoning.

⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights, *Housing rights legislation. Review of international and national legal instruments*, 2002, p. 103. <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HousingRightsen.pdf>.

⁹ Vlaamse Woonraad, *Naar een versterkt recht op wonen? Aanbevelingen van de Vlaamse Woonraad, met pleidooi voor een Vlaamse woonrechtcommissaris*, Advies 2013/17, 19 december 2013, p. 20-21.

Pas regelgeving aan bij overlijden van alleenstaande ouder

We vragen het woonrecht van jongeren op een sociale huurwoning te versterken. Net als bij het private huurrecht moet hun woonrecht erkend en gerespecteerd worden. Jongeren moeten bij het overlijden van een alleenstaande ouder in de sociale huurwoning kunnen blijven wonen, met begeleiding door een erkende dienst voor begeleid zelfstandig wonen.

Hou rekening met kindperspectief bij toegang tot sociale huurwoning

Voor een sociale huurwoning moeten kandidaat-huurders voldoen aan bepaalde voorwaarden. Bijvoorbeeld: geen eigendom hebben, minder inkomen hebben dan een maximumgrens, meerderjarig zijn en ingeschreven zijn in het bevolkings- of vreemdelingenregister.¹⁰

De Vlaamse minister van Wonen werkt momenteel aan een herziening van de taal- en inburgeringsvereisten. De inburgeringsvoorwaarde wordt volledig geschrapt. De voorwaarde 'bereidheid om Nederlands te leren' wordt vervangen door een kennisvoorwaarde. Eén jaar na aanvang van de huurovereenkomst moet de huurder bewijzen dat hij Nederlands kent.¹¹

Met uitzondering van meerderjarigheid voldoen de meeste minderjarigen aan de voorwaarden, ook minderjarigen met een migratieachtergrond. Ze lopen school op Nederlandstalige scholen. Vlaanderen investeert in hun integratie. Het jeugdwerk wordt aangemoedigd om extra inspanningen te leveren voor kinderen en jongeren met een migratieachtergrond.

We betreuren de voorwaardelijke benadering van het recht op wonen van gezinnen, kinderen en jongeren. Hoe voorwaardelijker het recht op wonen van ouders ingevuld wordt, hoe kwetsbaarder kinderen worden. We vragen meer aandacht voor de toegang tot en het recht op wonen vanuit het perspectief van kinderen.

Versterk de positie van kinderen bij uithuiszetting

Dak- en thuisloosheid bij kinderen = uitzonderlijk ernstige omstandigheid bij uithuiszetting?

Als de vrederechter een uithuiszetting uitspreekt, moet de verhuurder het vonnis laten betekenen door een deurwaarder. Eén maand na de betekening kan hij de huurder uit zijn huis zetten.

Uitzonderlijk kan die periode verlengd worden. Bijvoorbeeld als er sprake is van uitzonderlijk ernstige omstandigheden. Dan kan de vrederechter rekening houden met de mogelijkheid van de huurder om opnieuw gehuisvest te worden op een manier die geen afbreuk doet aan de eenheid, het budget en de behoeften van het gezin, zeker in de winter.¹²

Sterkere wettelijke garantie tegen dak- en thuisloosheid bij uithuiszetting?

Een studie van de Europese unie laat zien dat sommige lidstaten gezinnen met kinderen bij een uithuiszetting juridische garanties bieden tegen dak- en thuisloosheid. In Spanje geldt tot 2017 een moratorium op uithuiszettingen van kwetsbare grote gezinnen en eenoudergezinnen met kinderen onder 3 jaar. In Polen is 'uithuiszetting naar nergens' verboden. Veel landen verbieden uithuiszettingen in de winter. Sommige landen hebben juridische mogelijkheden en wettelijk vastgelegde termijnen om uithuiszettingen van kwetsbare gezinnen uit te stellen.¹³

Onze regelgeving biedt geen juridische garantie tegen uithuiszetting. De vrederechter kan wel beslissen tot uitstel. Afhankelijk van de ernst van de uitzonderlijke omstandigheden en de interpretatie van de vrederechter weegt het risico op dak- en thuisloosheid bij kinderen al dan niet door in de beslissing tot uitstel van een uithuiszetting.

¹⁰ Artikel 95, § 1, eerste lid Vlaamse Wooncode. Artikelen 3 tot en met 6 en 14 tot en met 16, en 29, § 2, eerste lid Kaderbesluit Sociale Huur.

¹¹ Ontwerp van decreet houdende wijziging van diverse decreten met betrekking tot wonen, *Parl. St. VI*. Parl. 2015-2016, nr. 814, 1.

¹² Artikel 1344quater van het Gerechtelijk Wetboek

¹³ Kenna P., Benjaminsen L., Busch-Geertsema V. en Nasarre-Aznar S., *Pilot project – Promoting protection of the right to housing – Homelessness prevention in the context of evictions*, European Commission, 2016, p. 171-180.

Belang van kind moet doorwegen bij uithuiszetting

We vragen onderzoek naar hoe vrederechters 'uitzonderlijk ernstige omstandigheden' interpreteren en welke plaats het belang van kinderen en hun rechten daarin krijgen.

Ideaal leidt dat onderzoek tot deze resultaten:

- Instrumenten en kapstukken die de vrederechter toelaten voor zijn beslissing uit te gaan van het belang van het kind.
- Suggesties voor regelgeving die kinderen en jongeren maximaal beschermen tegen dak- en thuisloosheid na een uithuiszetting.
- Een oplistijng van mogelijke vertrouwenspersonen die de belangen van ouders, kinderen en jongeren vertolken in de procedure.

Voer de verzoeningsprocedure bij huurgeschil opnieuw in

Bij een huurgeschil moet de vrederechter in het begin van elke procedure ten gronde nagaan of verzoening mogelijk is.¹⁴

In de periode 2002-2008 was het zelfs verplicht om vóór elke procedure ten gronde de tegenpartij op te roepen in verzoening. Het ging om een afzonderlijke verzoeningspoging vooraf. Vandaag volstaat het dat de vrederechter in het begin van de procedure ten gronde nagaat of verzoening tussen de partijen mogelijk is.

Onderzoek toont aan dat er daardoor veel minder aanvragen komen voor 'oproep in verzoening'. Vanaf 2005 werden elk jaar bijna 130.000 aanvragen geregistreerd. In 2012 daalde dat tot nog geen 77.000 verzoeken. Terwijl het aantal vorderingen voor procedures ten gronde net sterk toenam. Vooral vanaf 2008 waren er minder aanvragen tot minnelijke schikking. Hoogstwaarschijnlijk is dat te verklaren door de afschaffing van de verplichte voorafgaande verzoeningspoging bij huurgeschillen.¹⁵

We betreuren dat de voorrang voor bemiddeling en verzoening wettelijk afgezwakt is. Als de regelgeving duidelijk kiest voor bemiddeling, zie je dat huurders en verhuurders eerder voor verzoening kiezen dan voor geschil. Als er in een vroeg stadium plaats is voor een minnelijke oplossing, huurder en verhuurder goed ondersteund worden in het zoeken naar een oplossing en de woning betaalbaar is, daalt de kans op een uithuiszetting.¹⁶

¹⁴ Artikel 1344septies Gerechtelijk Wetboek.

¹⁵ Hubeau B. en Vermeir D., *Een evaluatie van het woninghuurrecht – Deel II. Bevindingen werkgroepen 'Toegang, selectie en discriminatie', 'Procedure en bemiddeling' en 'Huurprijs', resultaten wegingsoefening en aanbevelingen expertencommissie*, Steunpunt Wonen, oktober 2015, p. 87.

¹⁶ Hubeau, B. en Vermeir, D., *Een evaluatie van het woninghuurrecht – Deel II. Bevindingen werkgroepen 'Toegang, selectie en discriminatie', 'Procedure en bemiddeling' en 'Huurprijs', resultaten wegingsoefening en aanbevelingen expertencommissie*, Steunpunt Wonen, oktober 2015, p. 73.

3. Werk samen

3.1.

Verdeelde en verspreide aandacht voor dak- en thuisloosheid

Verschillende overheden in België beschermen mensen tegen dak- en thuisloosheid of tegen dreigende dak- en thuisloosheid. Verspreid in de regelgeving vinden dak- en thuisloze gezinnen en kinderen verschillende vormen van impliciete en expliciete bescherming tegen dak- en thuisloosheid.

Om recht te doen aan de bescherming van kinderen en jongeren tegen dak- en thuisloosheid dringt samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen en bestuursniveaus zich op.

Samenwerkingsakkoord over dak- en thuisloosheid

Het Samenwerkingsakkoord van 12 mei 2014 over dak- en thuisloosheid bundelt die verdeelde en verspreide aandacht. Het somt de afzonderlijke bijdragen op van bijvoorbeeld de federale overheid, het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap.

Het verwijst naar alle relevante regelgeving en artikelen. Bijvoorbeeld: het recht op maatschappelijke dienstverlening en integratie, het recht op een referentieadres, het recht op een huurwaarborg zoals dat geregeld is in het Burgerlijk Wetboek, het decreet van 8 mei 2009 over algemeen welzijnswerk, en het decreet van 15 juli 1997 over de Vlaamse Wooncode.

Het Samenwerkingsakkoord sluit af met de belofte dat de werkgroep dakloosheid van de Interministeriële Conferentie Integratie in de Samenleving elk jaar een inventaris zal maken van bestaande en geplande acties om dak- en thuisloosheid te voorkomen en te bestrijden. De ondertekenende partijen – alle 18 betrokken ministers of staatssecretarissen van België, van de verschillende deelstaten en beleidsniveaus – erkennen de meerwaarde van gegevensinzameling, -uitwisseling en -afstemming. Ze benadrukken dat dat nodig is om een dak- en thuislozenbeleid te ontwikkelen.

Elk jaar zullen de ondertekenende partijen het Samenwerkingsakkoord ondertekenen en evalueren. De lokale overheden worden betrokken bij de jaarlijkse evaluatie.

Vlaanderen bouwt aan globale aanpak tegen dak- en thuisloosheid

Ook Vlaanderen bouwt aan een globale aanpak tegen dak- en thuisloosheid. De Vlaamse stuurgroep thuisloosheid bereidt de globale aanpak voor, ondersteunt hem en volgt hem op. De stuurgroep bestaat uit welzijnsactoren, woonactoren en hun bevoegde departementen en kabinetten.

Getuigenissen onderstrepen belang van samenwerking

De getuigenissen van de ouders en kinderen laten zien dat samenwerking een essentieel verschil kan betekenen voor alle partijen.

Als ouders en kinderen amper geld hebben en het OCMW ze niet ondersteunt, ondanks het protocol tussen de CAW's en de OCMW's, dan is opvang in de thuislozenzorg niet evident.

Goede en vlotte samenwerking tussen thuislozenzorg, jeugdhulp, onderwijs en jeugdbeleid kan een verschil maken voor het recht op gezinsleven, gezinsondersteuning en onderwijs van dak- en thuisloze kinderen.

3.2.

Beleidsstappen naar samenwerking

De twee genoemde samenwerkingsinitiatieven illustreren dat elk beleidsniveau en relevant beleidsdomein het belang van samenwerking duidelijk erkent en inspanningen doet om samen te werken.

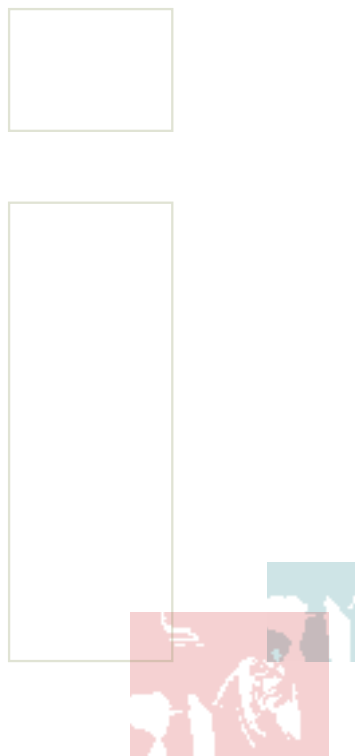
Kindperspectief vraagt om doorgedreven samenwerking

Vanuit het perspectief van dak- en thuisloze kinderen en jongeren kunnen we niet genoeg benadrukken hoe belangrijk vlotte samenwerking is tussen thuislozenzorg, OCMW, lokaal beleid, sociale huisvestingsmaatschappijen en verhuurkantoren, Jongerenwelzijn, onderwijs en jeugdbeleid.

Kom beloftes in samenwerkingsakkoord na

We hopen dat de aandacht voor het samenwerkingsakkoord niet afzwakt. Ideaal slagen de federale en Vlaamse Regering erin hun jaarlijkse beloftes na te komen.

- Gegevensuitwisseling en -analyse kunnen wijzen op onderbescherming van dak- en thuisloze gezinnen en kinderen.
- Administratieve gegevens, zoals het aantal ambtelijke schrappingen van gezinnen met kinderen, het aantal overnachtingen in crisiscentra of winteropvang, het aantal vonnissen tot uithuiszetting voor gezinnen met kinderen kunnen jaarlijks gebundeld worden.
- De Ethos-typologie van Feantsa kan een kader bieden in de zoektocht naar goede indicatoren.

4. Zorg voor sterk lokaal woon- en welzijnsbeleid

4.1.

Kindperspectief vraagt om sterk lokaal woon- en welzijnsbeleid

Vluchteling in eigen land

Het leven van dak- en thuisloze kinderen en jongeren is onvoorspelbaar. Van de ene op de ander dag wordt hun leven overhoopgehaald. Zekerheid en continuïteit in hun leven wordt op het spel gezet. Ze trekken weg uit hun eigen streek omdat ze in hun eigen streek geen behoorlijke woning of opvang vinden. Ze verlaten niet alleen hun thuis, maar ook hun school, hun juf, hun klasgenoten. Ze worden vluchteling in eigen land.

Als ze in eigen stad een woning of opvang vinden, kunnen ze naar hun vertrouwde school blijven gaan. Ze kunnen hun hobby's houden of hun vrienden woensdagnamiddag blijven zien. Is de opvang of nieuwe verblijfplaats in een andere stad, dan moeten ze naar een nieuwe school, soms midden in het schooljaar. Dak- en thuisloze kinderen veranderen in één schooljaar soms verschillende keren van school.

Sommige ouders zeggen hun baan op nadat ze door dak- en thuisloosheid moeten wegtrekken uit hun streek. De afstand tussen de opvang en hun werk is niet te overbruggen.

Wat met lokale binding?

Ouders maken zich zorgen als ze naar een andere stad of gemeente moeten verhuizen. Ze willen de binding met hun gemeente niet op het spel zetten. Ze zijn bang dat ze hun plaats op de wachtlijst van een sociale woning verliezen. Ze hebben schrik om eventuele financiële en materiële hulp van het OCMW te verliezen, als ze door te verhuizen bij een ander OCMW moeten aankloppen.

Loket nodig voor vragen

Ouders, jongeren en kinderen weten niet waar ze terecht kunnen als dak- en thuisloosheid dreigt. Ze missen een loket voor al hun vragen rond dak- en thuisloosheid.

Waar kunnen ze terecht als ze vluchten voor huiselijk geweld? Wie kan verklaren waarom ze soms zakken op de wachtlijst van een sociale huurwoning? Waar vinden ze hulp en opvang als ze hun woning moeten verlaten door een uithuiszetting, de verbreking van een huurovereenkomst, een dispuut met de eigenaar of een onbewoonbaarverklaring?

4.2.

Lokale besturen kunnen verschil maken

Steden en gemeenten spelen een belangrijke rol in het recht op wonen van gezinnen en kinderen¹⁷ en in hun bescherming tegen dak- en thuisloosheid.

In principe kunnen ze alles doen wat niet verboden is en wat het 'gemeentelijk belang' dient. Ze kunnen zelf nacht-, winter- of noodopvang organiseren en een sociaal lokaal woonbeleid uittekenen. Ze kunnen dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren materieel ondersteunen en een gecoördineerd sociaal beleid uittekenen.

Troeven van lokaal woonbeleid

Sociale woonprojecten stimuleren

Lokale besturen realiseren de Vlaamse ambities in de uitbreiding van het sociaal woonaanbod. Binnen een vastgestelde termijn moeten ze op hun grondgebied extra sociale huurwoningen, koopwoningen of verkavelingen realiseren.

Waken over de woningkwaliteit

Ze waken over de woningkwaliteit in hun stad of gemeente. Ze gaan bijvoorbeeld na of een woning voldoet aan de minimale wettelijke kwaliteitseisen, of dat er ernstige risico's zijn voor de veiligheid en de gezondheid van de bewoners en de woning dus in aanmerking komt voor onbewoonbaarverklaring. Op eigen initiatief of op vraag van de verhuurder of de bewoner.

Herhuisvesting van bewoners van slechte woningen

Lokale besturen staan in voor de herhuisvesting van bewoners van slechte woningen. De burgemeester moet daarvoor inspanningen leveren.

¹⁷ <https://www.wonenvlaanderen.be/themas-voor-lokale-besturen>.

Hij kan bijvoorbeeld: transitwoningen oprichten, samenwerkingsovereenkomsten sluiten met sociale woonactoren en OCMW's, woonbegeleiders aanstellen of dienstverlening garanderen via de woonwinkel of gebruik maken van de mogelijkheden van de Vlaamse Wooncode. Zoals: iemand onder voorwaarden voorrang geven voor een sociale huurwoning, tegemoetkomen in de huurprijs en de herhuisvestingskosten recupereren bij de eigenaar.

Mensen met de zwaarste woonnod ondersteunen

Via een woonloket of woonwinkel ondersteunen gemeenten hun inwoners en de mensen met de zwaarste woonnod. Bewoners krijgen er eerste- en tweedelijnsdienstverlening, met hulp van het OCMW of van het Sociaal Huis. Ze worden doorverwezen naar gespecialiseerde diensten. De woonwinkel werkt samen met andere instanties en weegt actief op het woonbeleid.

Woonbeleidsvisie uitwerken

Gemeenten ontwikkelen een visie op het woonbeleid en maken die concreet in een woonbeleidsplan. In dat plan staan strategische en operationele doelstellingen en daaraan gekoppelde acties en budgetten. De prioritaire doelstellingen en acties komen in het meerjarenbeleidsplan.

Lokaal woonoverleg faciliteren

Gemeenten zorgen voor overleg, goede onderlinge afstemming en samenwerking met het eigen bestuur, het OCMW en verschillende lokale woonactoren, zoals sociale verhuurkantoren. Op de agenda van het lokaal overleg staan onder andere: de ontwikkeling en uitvoering van beleidsdoelstellingen en -acties, de planning en financiering van sociale woonprojecten, de opmaak van een gemeentelijk actieprogramma en van een lokaal toewijzingsreglement.

Gemeentelijk toewijzingsregels voor woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij

Gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden kunnen in het gemeentelijk toewijzingsreglement sociale woningen toewijzen op basis van de leefbaarheid in een wijk of deelgemeente, de lokale binding en de woonbehoefte van specifieke doelgroepen.

Winteropvang van dak- en thuislozen organiseren

Lokale besturen zijn verantwoordelijk voor de winteropvang. Al dan niet samen met het OCMW, de provincie, het CAW of andere organisaties bieden gemeentebesturen doorgangswoningen, en winter- en nachtopvang aan.

Instrumenten van lokaal sociaal beleid

Om onderbescherming tegen te gaan en de toegang tot de grondrechten te bevorderen, realiseren lokale besturen een lokaal sociaal beleid, in navolging van het decreet van 19 maart 2004 daarover.

Sociale doelstellingen en acties formuleren

Samen met de OCMW's formuleren gemeenten in hun strategische meerjarenplanning doelstellingen en actieplannen.

Ze betrekken lokale actoren en de bevolking, vooral de meest kwetsbare doelgroepen, bij de voorbereiding, uitvoering en voortgang van hun lokaal sociaal beleid.

Een Sociaal Huis en lokaal overleg realiseren

Lokale besturen optimaliseren en ondersteunen de samenwerking en onderlinge afstemming tussen de lokale actoren.

Ze realiseren een Sociaal Huis dat minstens een informatie-, loket- en doorverwijfsfunctie heeft. Het Sociaal Huis geeft informatie over voorzieningen en over de lokale en regionale opvang- en hulpvormen. De ruime samenwerking met de lokale actoren ondersteunt de doorverwijfsfunctie.

Ondersteuning vanuit Vlaanderen

Vlaanderen ondersteunt de lokale besturen in hun lokaal sociaal beleid. Het financiert experimentele projecten voor vernieuwend lokaal sociaal beleid.

4.3.

Beleidsstappen naar een sterker lokaal dak- en thuislozenbeleid

Lokale besturen moeten op goede samenwerking met andere bestuursniveaus kunnen rekenen

Lokale besturen hebben veel instrumenten om te zorgen dat dak- en thuisloze kinderen geen vluchteling in eigen land worden. Maar ze kunnen het niet alleen. Lokale besturen moeten kunnen rekenen op de steun van andere overheden. Voor een geslaagde sterke lokale bescherming tegen dak- en thuisloosheid bij kinderen moeten deze voorwaarden vervuld zijn:

- Lokale besturen moeten kunnen rekenen op goede samenwerking met regionale of nationale besturen.
- Er moet het nodige gebeuren om die samenwerking op korte en lange termijn te garanderen en te stroomlijnen.
- Het moet duidelijk zijn wie welk stuk van de gedeelde verantwoordelijkheid opneemt.

Zet lokale besturen mee aan tafel

Elk bestuursniveau hoort binnen zijn bevoegdheden zijn verantwoordelijkheid op te nemen voor de bescherming van kinderen en jongeren tegen dak- en thuisloosheid. Geen enkel bestuur kan in zijn eentje de volledige beleidsverantwoordelijkheid voor dak- en thuisloze kinderen dragen.

Een sterke lokale bescherming tegen dak- en thuisloosheid bij kinderen kan slagen als lokale besturen mee aan tafel zitten bij de opmaak van Vlaamse en nationale plannen tegen dak- en thuisloosheid. Dan kunnen ze duidelijk aangeven wat er nodig is om dak- en thuisloosheid bij kinderen te vermijden. Ze kunnen aangeven waar de grootste uitdagingen liggen om ouders, kinderen en jongeren in crisissituaties op te vangen, of wat er nodig is om een snelle uitstroom uit de opvang te bevorderen.

Ondersteun lokale besturen financieel in hun dak- en thuislozenbeleid

Lokale besturen kunnen een beroep doen op federale en Vlaamse middelen om kinderen te beschermen tegen dak- en thuisloosheid. Met Vlaamse middelen kunnen ze een sociaal woonbeleid en lokaal sociaal beleid realiseren. Met federale middelen kunnen ouders, kinderen en jongeren een beroep doen op maatschappelijke dienstverlening. Maar dat is nog niet genoeg om een sterk lokaal dak- en thuislozenbeleid uit te bouwen voor ouders, kinderen en jongeren.

De getuigenissen van kinderen, jongeren en ouders tonen aan dat ze wegtrekken uit eigen streek omdat ze in de eigen gemeente geen opvang of behoorlijke woning vinden.

Ideaal kunnen steden en gemeenten op structurele middelen rekenen om een sterk lokaal dak- en thuislozenbeleid uit te tekenen. Vlaanderen kan via het gemeentefonds lokale besturen aanmoedigen om werk te maken van de bescherming van kinderen en jongeren tegen dak- en thuisloosheid.

Vermijd grote verschillen tussen lokale besturen in de aanpak van dak- en thuislozenbeleid

De ouders en kinderen uit het belevingsonderzoek getuigen over verschillen tussen lokale besturen. Ze gaan in discussie met lokale besturen om hun rechten af te dwingen. De materiële dienstverlening in de ene gemeente is anders dan in de andere. Kinderen en jongeren die opgroeien in een stad hebben meer kans op opvang dan kinderen en jongeren in een dorp.

De federale en Vlaamse overheid moeten erop toezien dat ouders, kinderen en jongeren kunnen rekenen op gelijkwaardige bescherming tegen dak- en thuisloosheid. Waar ze ook opgroeien, ze moeten kunnen rekenen op gelijkwaardige behandeling en respect voor hun rechten. Steunpunten, platformen om ideeën en praktijken uit te wisselen, engagementsverklaringen, toezicht- en klachtenmechanismen en een degelijke monitoring kunnen bijdragen aan de gelijkwaardige bescherming van kinderen en jongeren tegen dak- en thuisloosheid.

Lanceer experimentele en vernieuwende projecten in kleine gemeenten

Lokale besturen kunnen bij Vlaanderen aankloppen voor financiële ondersteuning van experimentele en vernieuwende projecten in hun lokaal sociaal beleid.

De getuigenissen van ouders en kinderen illustreren het belang van lokale bescherming van kinderen en jongeren tegen dak- en thuisloosheid.

We vragen Vlaanderen om lokale experimentele en vernieuwende projecten te financieren vanuit het perspectief van dak- en thuisloze kinderen en jongeren. Vooral in kleine gemeenten maken die projecten een verschil. Ideaal zitten ze op de snijlijn tussen lokaal sociaal en lokaal woonbeleid. En wordt er gezocht naar kapstukken die ertoe bijdragen dat kinderen hun lokale binding, hun school, hun vrienden, hun hobby's niet verliezen.

Lokale besturen moeten hun Vlaamse troeven meer benutten

Dak- en thuisloosheid in lokale woon- en welzijnsplannen

Lokale woon- en welzijnsbeleidsplannen, maar ook lokale kinderarmoedebeleidsplannen, kunnen strategische en operationele doelstellingen formuleren met daaraan gekoppelde acties en budgetten ten voordele van dak- en thuisloze gezinnen, kinderen en jongeren.

Dak- en thuisloosheid op lokaal woon- en welzijnsoverleg

Preventie en herhuisvesting van dak- en thuisloze gezinnen kan een vast agendapunt zijn op het lokaal woonoverleg en het overleg lokaal sociaal beleid. Dankzij dat overleg kunnen lokale besturen inspelen op acute woonproblemen en werken aan een meer structurele aanpak van dak- en thuisloosheid van kinderen zodat die de continuïteit in hun recht op onderwijs, geschikte huisvesting en welzijn niet verliezen.

Verschillende steden tonen nu al dat ze via samenwerking en overleg een verschil kunnen maken.¹⁸

Antwerpen richtte een stuurgroep wonen-welzijn op. Kortrijk werkt aan een regionale strategie tegen thuisloosheid. Genk zet in de schoot van het 'lokaal sociaal beleid: wonen' de woon- en welzijnsactoren samen om thuisloosheid te voorkomen. Sint-Niklaas ondersteunt maatschappelijk kwetsbare gezinnen met een LETS-groep ter preventie van dak- en thuisloosheid.

Versterk woonwinkel en Sociaal Huis

Steden en gemeenten hebben woonwinkels en sociale huizen die dak- en thuisloze gezinnen de weg kunnen wijzen naar hulp en opvang of naar een behoorlijke woning.

Uit de getuigenissen van ouders en kinderen blijkt dat de woonwinkel en het Sociaal Huis meer bekendheid verdienen.

Ideaal richten ze zich tot verschillende doelgroepen en actoren, bijvoorbeeld het Huis van het Kind. Want dak- en thuisloosheid bij kinderen en jongeren heeft veel oorzaken: armoede en schulden, werkloosheid, problemen met de eigenaar, problemen met de woning, uithuiszetting, intrafamiliaal geweld, familieconflicten, immigratie of ontslagen worden uit een jeugdinstelling omdat je meerderjarig wordt.

Blijvende lokale inspanningen voor opvang in crisissituaties

Gezinnen en kinderen die hun woning moeten verlaten vanwege een gebrek aan kwaliteit, kunnen voor hun herhuisvesting rekenen op inspanningen van de burgemeester en van hun lokaal bestuur.

De studie van het VVSG maakt duidelijk dat steeds meer lokale besturen inspanningen leveren om opvang in crisissituaties mogelijk te maken. Bijvoorbeeld via doorgangswoningen bedoeld voor mensen in een acute noodsituatie zoals een uithuiszetting, een woning die onbewoonbaar verklaard is, een breuk in de familie-relatie.

De getuigenissen van ouders en kinderen tonen dat die inspanningen nog niet volstaan. Dak- en thuisloze gezinnen of alleenstaande jongeren botsen op een tekort aan transit- en noodwoningen. Ze zoeken onderdak bij vrienden en kennissen, leven een tijd op straat of proberen het huiselijk geweld te doorstaan.

De burgemeester moet inspanningen leveren om effectieve opvang te realiseren.

Ideaal breiden lokale besturen hun opvang in crisisituaties uit en maken ze snelle uitstroom uit de crisisopvang mogelijk. De overheid belooft tegen 2017 een oproep voor de gemeenten om noodwoningen te bouwen of te kopen, al dan niet met cofinanciering.¹⁹

‘Lokale binding’: zet het in als inclusie-instrument

Vanuit het perspectief van kinderen kunnen we de lokale nadruk in het woonbeleid alleen meer aanmoedigen. Dat moedigt lokale besturen aan om op zoek te gaan naar lokale oplossingen voor de dak- en thuisloze kinderen en jongeren in de gemeente. Vinden ze opvang of een geschikte woning in hun eigen gemeente, dan kunnen ze blijven rekenen op continuïteit in onderwijs. Hun band met de buurt, de school en vrienden blijft behouden. Zo ingevuld is ‘lokale binding’ een ideaal inclusie-instrument.

De getuigenissen van de kinderen en ouders tonen dat ze ‘lokale binding’ niet altijd als een inclusie-instrument ervaren. Het werkt inclusief als ze effectief kunnen rekenen op opvang of op een woning. Is er een tekort aan opvang of aan woningen, dan werkt het in hun nadeel. Want dan moeten ze wegtrekken naar een andere gemeente, verliezen ze de jaren ‘lokale binding’ in hun gemeente en botsen op nul jaar lokale binding in de andere gemeente.

We vragen om ‘lokale binding’ in te zetten als inclusie-instrument en niet als exclusie-instrument. Leidt het tot exclusie, dan moet Vlaanderen erop toezien dat er geen onevenwicht ontstaat tussen de verschillende steden en gemeenten. Vlaanderen kan impulsen geven tot intergemeentelijke en intersectorale samenwerking zodat de jaren ‘lokale binding’ niet verloren gaan als gezinnen in crisissituaties uit hun gemeente moeten wegtrekken.

5. Werk aan oorzaken van dak- en thuisloosheid bij kinderen

5.1. Armoede

Veel dak- en thuisloze gezinnen en jongeren leven in armoede. Het inkomen – vaak uitkeringen – is te laag. Ze slepen schulden met zich mee, zitten met onbetaalde boetes en facturen. Met huurachterstal en verlies van hun woning als gevolg. De infografieken van de kinderen van de nulmeting laten zien dat meer dan de helft van de kinderen opgroeit in een gezin met schulden.

De kinderarmoede in Vlaanderen blijft voortdurend toenemen. In 2013 bedroeg ze 11,19%, een jaar later 11,38% en in 2015 al 12,01%.²⁰ Kinderen met een migratieachtergrond lopen het grootste risico op armoede. Het armoederisico van mensen die buiten de EU geboren zijn, ligt vijf keer hoger dan gemiddeld.

Zowel het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) als het derde Federaal Plan Armoedebestrijding hebben oog voor kinderarmoede en de woonproblemen van mensen die in armoede leven.

Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken

Bescherming tegen dak- en thuisloosheid begint bij armoedebeleid

Bescherming van kinderen en jongeren tegen dak- en thuisloosheid begint bij bescherming tegen armoede en tegen een ontoereikende levensstandaard. Om schendingen van verschillende rechten te voorkomen, moeten ouders en kinderen in armoede kunnen rekenen op aangepaste ondersteuning en basisvoorzieningen.

Kinderrechtenperspectief vraagt om structurele aanpak van armoede

We betreuren dat het VAPA niet méér de kaart van kinder- en mensenrechten trekt. Een kinderrechtenkader voorziet in *protectierechten* die kinderen en jongeren beschermen tegen gedrag of

leefomstandigheden die schadelijk zijn voor hun ontwikkeling of hun welzijn. Bijvoorbeeld tegen geweld, discriminatie of dak- en thuisloosheid.

Provisierechten verplichten de overheid ertoe zich in het armoedebeleid te richten op ontplooiingskansen voor alle kinderen. Daarvoor moeten kinderen kunnen rekenen op basisvoorzieningen. Toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, geschikte huisvesting, sociale zekerheid of gezinsondersteuning (sociale zekerheid, gezinstoeslagen, kinderopvang) is essentieel voor hun ontwikkeling.

Participatierechten en preferentiële rechten impliceren dat elk kind moet kunnen participeren op school, in de buurt, in het sociaal leven. De overheid moet waken over de gelijke toegang tot voorzieningen voor alle kinderen en jongeren. Is die gelijke toegang er niet, dan moeten kinderen preferentiële rechten krijgen om toch volop van hun rechten te genieten. Die extra rechten zorgen ervoor dat kinderen gelijkwaardig kunnen participeren aan de samenleving, ook dak- en thuisloze kinderen, of kinderen die dak- of thuisloos dreigen te worden.

Preferentiële rechten voor dak- en thuisloze kinderen

We vragen een meer structurele aanpak van armoede die strookt met de genoemde kinderrechten. De overheid moet structurele uitsluitingsmechanismen tegengaan en inzetten op preferentiële rechten zodat dak- en thuisloze kinderen, net als alle andere kinderen, kunnen blijven participeren in de samenleving.

Zelfredzaamheid kan met ondersteuning

Het VAPA wil de zelfredzaamheid van kinderen en gezinnen in armoede vergroten.

De getuigenissen van ouders en kinderen laten zien dat dak- en thuisloze ouders en kinderen hun problemen eerst zelf proberen op te lossen. Met een stevig netwerk en een financiële buffer slagen ouders en kinderen erin onderdak te vinden. Ze trekken in bij vrienden, of verblijven in hostels. Mensen met gelijkaardige ervaringen en een eigen thuis ontfermen zich over dak- en thuisloze jongeren.

Anderzijds vertellen ouders en kinderen dat ze nooit lang bij familie en vrienden kunnen of willen blijven. De draagkracht van een netwerk of een financiële buffer is beperkt. Na verloop van tijd zoeken ouders financiële steun en ondersteuning. 90% van de Vlaamse OCMW's krijgt meer dan één keer per maand hulpvragen van mensen die bij vrienden en familie verblijven.²¹

Ouders en kinderen zonder netwerk en zonder financiële buffer kunnen niet zelfredzaam zijn, ze moeten onmiddellijk kunnen rekenen op ondersteuning en thuislozenzorg.

We vragen de overheid om de zelfredzaamheid van dak- en thuisloze ouders en kinderen nooit te definiëren in termen van 'alles of niets'. Zelfredzaamheid is tijdsgebonden en kan pas als mensen kunnen terugvalen op een stevige basis.

5.2. Schulden

De getuigenissen van de ouders en kinderen illustreren dat schulden een zware druk leggen op het leven en de toekomst van dak- en thuisloze gezinnen. Ouders en jongeren kunnen in de thuislozenzorg en bij woonbegeleiding terecht voor budgetbemiddeling. Ook OCMW's doen aan schuldbemiddeling.

De infografieken tonen dat 20% van de dak- en thuisloze kinderen een ouder heeft met minder dan 2.500 euro schuld.

Ouders en jongeren getuigen dat budgetbegeleiding een grote steun is. Ze betalen hun schulden af en kunnen soms sparen voor later. Sommige ouders voelen zich onzeker zonder budgetbegeleiding. Ze vertrouwen zichzelf niet. Ze zijn bang dat ze nieuwe schulden maken.

Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken

Investeer in budgetbegeleiding en schuldbemiddeling

We vragen de overheid om het belang van schuldbemiddeling en budgetbeheersing te blijven erkennen. Dankzij budgetbegeleiding en schuldbemiddeling krijgen dak- en thuisloze ouders en jongeren weer controle over hun budget. Hun financiële zelfredzaamheid wordt ondersteund.

Het VAPA en de beleidsnota 2014-2019 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin beloven verduurzaming van curatieve inspanningen en preventie van schuldenlast bij gezinnen via de initiatieven van het Vlaams Centrum Schuldenlast, de CAW's en hun samenwerking met de OCMW's.

20% heeft minder dan 2.500 euro schuld: nieuwe start door schulden kwijt te schelden?

De infografiek toont ook dat een extra factuur of een schuld van 2.500 euro al genoeg kan zijn om gezinnen en kinderen in dak- en thuisloosheid te drijven. Gezinnen en kinderen die in armoede leven, leven op het scherp van de snee. Eén extra tegenslag, factuur of boete kan het gezin in woononzekerheid duwen, met extra schulden als gevolg.

Bij een collectieve schuldenregeling kan de vrede-rechter schulden kwijtschelden. Kan de overheid niet vroeger tussenbeide komen en eenmalig een schuld overnemen als vorm van maatschappelijke dienstverlening? Bijvoorbeeld als het afbetalingsplan bij budgetbegeleiding of schuldbemiddeling uitwijst dat het om een onoverbrugbare minimale schuld gaat, en niet-aflossing leidt tot dak- en thuisloosheid van ouder, kind en jongere?

21 De Boyser K., Linchet S. en Van Dijk L., *Onderzoek naar de OCMW-hulpverlening aan dak- en thuislozen*, 2010, POD Maatschappelijke Integratie, p. 54.

Waak over kindperspectief in collectieve schuldenregeling

Bedoeling van een collectieve schuldenregeling is: een gerechtelijke procedure opstarten en via een afbetalingsplan schulden afbetalen, menswaardig kunnen blijven leven en bescherming krijgen tegen schuldeisers.

Uit getuigenissen van kinderen blijkt dat ouders, kinderen en schuldbemiddelaar niet altijd op dezelfde lijn zitten als het over levensnoodzakelijke spullen gaat. Zijn pc en internet 'noodzakelijk' om in onze samenleving menswaardig te kunnen leven of niet?

Er is onderzoek nodig over de collectieve schuldenregeling en hoe die toegepast wordt. Hoe geven afbetalingsplannen vorm aan de bescherming van een menswaardig leven? Omdat de impact op het leven van kinderen zo groot is, moet het perspectief van de kinderen aan bod komen, naast dat van de betrokken volwassenen. Want achter één op de vier dossiers schulen kinderen.

Bezorg regelmatig budget- en schuldenoverzicht

Bij een collectieve schuldenregeling verliezen ouders controle over hun gezinsbudget. Ze getuigen dat ze nauwelijks een overzicht krijgen van hun uitgaven en inkomsten. Ze weten niet hoe groot hun schuld is of hoeveel ze al afbetaalden. Ze voelen zich rechtsonzeker. Ze krijgen te weinig informatie om ze gerust te stellen.

De regelgeving stelt dat de ouders samen met de schuldbemiddelaar afspreken hoe ze geïnformeerd worden. We pleiten voor een wettelijk verplicht maandelijks gratis overzicht. We geloven dat een duidelijk overzicht de gezinnen toekomstperspectief biedt. Ze zien hun schulden slinken dankzij hun dagelijkse inspanningen. Dat geeft moed.

Humaniseer de schulden

Uit getuigenissen van de ouders en de jongeren blijkt dat kleine schulden en boetes heel snel kunnen oplopen. Een parkeerboete van 15 euro groeit tot een schuld van 500 euro. Een boete van een jongere bij

de NMBS groeit uit tot een schuld van 3.000 euro. Een moeder getuigt dat ze schulden heeft omdat ze de schoolkosten en de medische kosten van haar zoon niet kan betalen. Uit schrik voor de deurwaarder blijven ze soms langer in de thuislozenzorg.

We pleiten voor een meer humane omgang met schulden en vragen om werk op maat. Snel oplopende interesten en inningskosten moeten vermeden worden.

5.3. Problemen met woning en wanpraktijken op huurmarkt

Onbewoonbaar of ongeschikt verklaard

Eén oorzaak van dak- en thuisloosheid is dat de woning van het gezin ongeschikt of onbewoonbaar verklaard wordt.

Ouders en kinderen getuigen over dak- en thuisloosheid door een ongeschiktverklaring. Ze hadden een huis dankzij kennissen. Ze woonden er graag. Ze waren graag gezien in de buurt. Maar het huis voldeed niet aan de kwaliteitsnormen. Eerst vonden ze onderdak bij vrienden, daarna verblijven ze in de thuislozenzorg. Toegang tot een noodwoning of sociale woning was er niet.

Het Grote Woononderzoek 2013 concludeert dat 37% van de Vlaamse woonvoorraad van ontoereikende kwaliteit is. En op de private huurmarkt is dat zelfs 47%.

Uit huis gezet ook als het recht aan je kant staat

De getuigenissen – en ander onderzoek²² – tonen dat kwetsbare ouders en jongeren weinig kunnen doen tegen wanpraktijken op de huurmarkt, ook al hebben ze het recht aan hun kant.

Maatschappelijk kwetsbare ouders zijn bereid huur te betalen voor een woning die niet voldoet aan de kwaliteitsnormen. Ze knappen de woning of kamer soms op met hun eigen geld. Of ze tolereren de situatie omdat ze bang zijn dat de huisbaas anders de huishuur verhoogt

²² Moris M. en Loopmans M., Label: *allochtoon, middelen: beperkt, Discriminatie-ervaringen en vermijdingsstrategieën van financieel beperkte huurders van buitenlandse origine op de private huurmarkt*, In De Decker P., Meeus B., Pannecoucke I., Schillebeeckx E., Verstraete J. en Volckaert, E., *Woonnood in Vlaanderen. Feiten/Mythen/Voorstellen*, Garant, 2015. Geldof D., *Veranderende woonbehoeften in een context van superdiversiteit*, In Luyten D., Emmery K., Pasteels I. en Geldof D., *De sleutel past niet meer op elke deur. Dynamische gezinnen en flexibel wonen*.

of ze op straat zet. Soms zoeken ze raad bij professionals als ze de woning moeten verlaten. Als die professionals bevestigen dat ze onrechtvaardig behandeld zijn, worden ze soms toch nog op straat gezet.

Captive renters

Maatschappelijk kwetsbare ouders en jongeren zitten gevangen tussen een geldgebrek om een woning van 'toereikende kwaliteit' te huren en een tekort aan geschikte woningen in het goedkoopste huursegment.

De gemiddelde huurprijs voor een woning van ontoereikende kwaliteit ligt beduidend lager. Willen maatschappelijk kwetsbare ouders en jongeren een betere woning, dan moeten ze een veel hoger bedrag op tafel leggen, en dat geld is er niet.²³

Eén op de vijf slachtoffers van krotverhuur is minderjarig

De Vlaamse Wooninspectie staat in voor de strafrechtelijke opsporing en vaststelling van inbreuken op de Vlaamse Wooncode en het Kamerdecreet.

Ze brengt in kaart wie slachtoffer is van de meest ernstige vormen van krotverhuur. Zoals: verdere verhuur van ongeschikte en onbewoonbare woningen of woningen met gebreken die ernstige veiligheids- en gezondheidsrisico's inhouden, of flagrante overbewing.

In 2015 vond de Wooninspectie 2.391 slachtoffers van krotverhuur.

Eén vijfde van die mensen (21,46%) was minderjarig. Er waren acht baby's bij van nog geen jaar oud.²⁴ 37% is Belg, 34% EU-burger en 29% niet-EU-burger. Polen, Roemenen en Bulgaren zijn oververtegenwoordigd onder de EU-burgers. Bij de niet-EU-burgers komt de grootste groep uit Afghanistan, India, Marokko en Turkije. 63 krotbewoners kwamen uit de oorlogslanden Syrië en Irak.²⁵

Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken

Pak tekort aan noodwoningen en woonvoorraad aan

De Vlaamse Wooninspectie ziet toe op de naleving van de minimale woonkwaliteitsnormen. Voldoet een woning niet aan de kwaliteitsnormen? Dan verklaart de burgemeester ze onbewoonbaar of ongeschikt.

In principe kunnen ouders en kinderen rekenen op inspanningen van de burgemeester, kunnen ze terecht in een noodwoning, krijgen ze voorrang in de toegang tot een sociale woning en kunnen ze herhuisvestingskosten terugvorderen.

Ouders getuigen dat ze niet kunnen rekenen op een noodwoning of sociale woning. Ze hebben onderdak moeten zoeken bij vrienden en de thuislozenzorg.

Vlaanderen plant in 2017 een oproep voor gemeenten om noodwoningen te bouwen of aan te kopen. We hopen dat Vlaanderen genoeg middelen uittrekt om een stevige lokale bescherming tegen dak- en thuisloosheid te realiseren.

Beperkte afwijking van kwaliteitsnormen bij dak- en thuisloosheid

Kwaliteitshandhaving heeft soms verstrekken gevolgen. Na een onbewoonbaar- of ongeschiktverklaring komen ouders, kinderen en jongeren op straat te staan. De infografieken tonen dat gezinnen of alleenstaande ouders soms jaren op de wachtlijst staan omdat de kwaliteitsnormen een bepaald aantal slaapkamers opleggen.

Anderzijds stelt Vlaanderen zich ook flexibel op. Het wijkt soms af van kwaliteitsnormen ten voordele van dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren.

23 Vanderstraeten L. en Ryckewaert M., *De kwaliteit van de Vlaamse woningen. Het verhaal van noodkoop en 'captive renters'*, In: De Decker P., Meeus B., Pannecoucke I., Schillebeeckx E., Verstraete J. en Volckaert, E. (red.), *Woonnood in Vlaanderen. Feiten, mythen en voorstellen*, Garant, 2015.

24 Vlaamse Wooninspectie, *Jaarverslag 2015. Woningkwaliteit en handhaving onder één dak*, p. 52.

25 Vlaamse Wooninspectie, *Jaarverslag 2015. Woningkwaliteit en handhaving onder één dak*, p. 49-50.

Artikel 5, §3 van de Vlaamse Wooncode

De Vlaamse Regering kan voor de tijdelijke huisvesting van gezinnen of alleenstaanden die dakloos zijn of dreigen te worden en voor de huisvesting van bewoners van sociale huurwoningen, die tijdelijk ontruimd moeten worden voor renovatiewerkzaamheden, beperkte afwijkingen toestaan van de vereisten en normen die ze vaststelt met toepassing van paragraaf 1 of 2. De Vlaamse Regering bepaalt de aard van die afwijkingen. Ze bepaalt ook een termijn, die niet langer mag zijn dan zes maanden, waarbinnen die afwijkingen gelden.²⁶

Zolang Vlaanderen kampt met een tekort aan geschikte woningen, vragen we, om in het belang van dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren, beperkte afwijkingen toe te staan. De beperkte afwijkingen mogen wel de gezondheid van kinderen nooit aantasten.

Nieuwe zuurstof voor 'terugvordering herhuisvesting'?

Wooninspectie weet dat herhuisvesting de zwakke schakel is bij kwaliteitshandhaving. Daarom startten de Wooninspectie en het agentschap Wonen-Vlaanderen in 2011 met het proefproject 'terugvordering herhuisvesting'. Het project wil de toepassing van artikel 17bis van de Vlaamse Wooncode bevorderen. Sinds september 2007 bestaat de mogelijkheid om de kosten van de herhuisvesting te verhalen op de eigenaar van de ongeschikte of onbewoonbare woning. Gemeenten begeleiden de herhuisvesting van de bewoners, en het Vlaamse Herstelfonds betaalt de kosten en vordert die terug van de verhuurder.

Na evaluatie van het proefproject en herstructurering van het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed is het project voortaan in handen van het agentschap Wonen-Vlaanderen.

We hopen dat het agentschap het project nieuw leven inblaast. Het beperkte zich tot herhuisvesting van bewoners uit verkrotte panden. Ideaal breidt het project zich uit naar herhuisvesting door ongeschikt- of onbewoonbaarverklaring en heeft het oog voor de vierdubbele kwetsbaarheid van de getroffen kinderen. Ideaal kunnen lokale besturen blijven terugvallen op het agentschap.

Heb oog voor migrantenfamilies

We vragen de overheid oog te hebben voor de extra kwetsbare positie van mensen met een migratieachtergrond op de private huurmarkt. Ze lopen extra risico op armoede. Ze worden gediscrimineerd. Hun zwakke onderhandelingspositie, in combinatie met het tekort aan geschikte woningen in het goedkoopste huursegment, maakt ze weerloos tegen wanpraktijken.

We scharen ons achter het advies 'Huisvestingsnood en vluchtelingen' van de Vlaamse Woonraad.²⁷ De vluchtelingencrisis is voelbaar in het goedkoopste huursegment van de private huurmarkt en in de sociale huisvesting. De crisis accentueert de pijnpunten op de woningmarkt, zoals het tekort aan betaalbare en kwaliteitsvolle huurwoningen. De Woonraad vraagt om eerst dat tekort weg te werken, in plaats van aparte circuits op te zetten voor erkende vluchtelingenfamilies.

5.4. Uithuiszetting

Bij een kwart van de vorderingen zijn kinderen betrokken

In 2014 werden in Vlaanderen 12.958 procedures tot uithuiszetting opgestart. Bij een op de vier vorderingen zijn rechtstreeks kinderen betrokken.

Niet elke vordering leidt tot effectieve uithuiszetting. Onderzoekers schatten dat een op de vier effectief uitgevoerd wordt.²⁸

Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken

Met verschillende projecten voorkomt Vlaanderen uithuiszettingen.

Ouders en kinderen die dakloos dreigen te worden, krijgen in verschillende steden extra woonbegeleiding. Sommige preventieve woonbegeleidingen zijn al structureel uitgebouwd. Andere zijn projecten in het Vlaamse armoedebeleid. Vlaanderen richtte in 2013 het Fonds ter bestrijding van uithuiszetting op en wil in de toekomst andere mogelijkheden onderzoeken.

26 Artikel 5 §3 Decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode.

27 Vlaamse Woonraad, Advies 2015/10, *Huisvestingsnood en vluchtelingen*, 15-10-2015.

28 Verstraete J. en De Decker P., *De gerechtelijke uithuiszetting nog steeds in het duister*, In De Decker P., Meeus B., Pannecoucke I., Schillebeecx E., Verstraete J. en Volckaert, E. (red.), *Woonnood in Vlaanderen. Feiten/Mythen/Voorstellen*, Garant, 2015.

Meer preventieve woonbegeleiding nodig op private woonmarkt

Preventieve woonbegeleiding is cruciaal vanuit het perspectief van kinderen. Ouders en kinderen kunnen blijven rekenen op hun woning, hun school, hun vrienden, hun band met de buurt. Ouders die begeleid worden om uithuiszetting te voorkomen, waren in het begin weigerachtig. Ze voelden de begeleiding aan als extra controle en bemoeienis. Maar door de intensieve, participatieve en flexibele aanpak van de woonbegeleidingsdienst werden ze overtuigd.

Uit een recente enquête van de Vereniging van Vlaamse Huisvestingsmaatschappijen blijkt dat er op de sociale huurmarkt minder procedures opgestart worden dan op de private huurmarkt. Globaal wordt per jaar ongeveer 1 procedure opgestart per 100 sociale huurwoningen, en 2,4 per 100 private huurwoningen.²⁹ 79% van de effectieve uithuiszettingen speelt zich af op de private huurmarkt.³⁰

We vragen Vlaanderen preventieve woonbegeleiding structureel uit te bouwen en extra oog te hebben voor de behoefte aan preventieve woonbegeleiding op de private huurmarkt.

Sinds 1 september 2015 kunnen de CAW's rekenen op een uitbreiding met 8,80 VTE of 570.808,84 euro voor preventieve woonbegeleiding.

Tot 2016 lopen de preventieve woonbegeleidingsprojecten met toelagen voor armoedebestrijding. Die projecten richten zich tot de sociale en de private huurmarkt. We hopen dat de toelagen ook na 2016 blijven doorlopen.

Ga voor wijdverspreide en integrale uitbouw van preventieve woonbegeleiding

Voorbeelden uit andere Europese landen laten zien dat woonbegeleiding gemiddeld 7 keer goedkoper is dan uithuiszetting, opvang en herhuisvesting³¹ en dat woonbegeleiding uithuiszettingen met succes kan voorkomen. Vooral als de begeleiding vroeg start, als zowel private als sociale huurders er een beroep op kunnen doen, als de begeleiding intensief en flexibel is in uren en zich niet beperkt tot een informatief briefje, als ze multidisciplinair is waar dat nodig is (met bijvoorbeeld focus op woonvaardigheden, budgetbegeleiding, schuldbemiddeling, administratieve

begeleiding, aanpak van onderbescherming) en als de begeleidingsdiensten genoeg middelen krijgen.³² In Zweden zijn lokale welzijnsactoren verplicht bij het gezin langs te gaan en het te begeleiden als de eerste huurachterstallen zich opstapelen.

- Het is nodig de preventieve woonbegeleiding structureel uit te bouwen met extra VTE's.
- Het is belangrijk preventieve woonbegeleiding integraal aan te pakken en rekening te houden met de kinderen.
- Ook kleine steden en gemeenten moeten kunnen rekenen op preventieve woonbegeleiding.

Blijf inzetten op preventie van uithuiszetting door huurachterstand

De infografieken laten zien dat huurachterstand de grootste oorzaak is van een uithuiszetting.

Fonds ter preventie van uithuiszettingen

Het Fonds ter preventie van uithuiszettingen bood tot nu toe wat soelaas voor gezinnen die kampen met huurachterstal. Kunnen gezinnen de huur niet betalen? Hebben ze drie maanden huurachterstand? En slagen ze er niet in om het opgelegde afbetalingsplan van de vrederechter te betalen? Dan kan een huurgarantie voor de verhuurder een gerechtelijke uithuiszetting voorkomen. De verhuurder kan zich voor een bepaalde aansluitingsvergoeding vrijwillig aansluiten bij het fonds. In ruil daarvoor blijven zijn huurinkomsten gegarandeerd.

Verzekering gewaarborgd wonen

De minister van Wonen evalueert momenteel het Fonds ter preventie van uithuiszettingen. De overheid stelt voor om voor huurders een gelijkaardig systeem te onderzoeken als dat van de verzekering gewaarborgd wonen voor eigenaars.³³ Ouders kunnen hun woonrecht veiligstellen door zich te verzekeren tegen huurachterstanden.

We hopen dat de overheid blijft zoeken naar mechanismen om een uithuiszetting te vermijden vanwege huurachterstanden door extra financiële tegenslagen. We hopen dat het onderzoek ook rekening houdt met het woonrecht van ouders en kinderen die nu al huurachterstallen hebben.

²⁹ Mallants B., *Uithuiszettingen door sociale huisvestingsmaatschappijen: focus op preventie*, De gids op maatschappelijk gebied, september 2016.

³⁰ <https://www.vlaamsparlement.be/commissies/commissievergaderingen/1029419/verslag/1030086>.

³¹ Kenna P., Benjaminsen L., Busch-Geertsema V. en Nasarre-Aznar S., *Pilot project – Promoting protection of the right to housing – Homelessness prevention in the context of evictions*, European Commission, 2016, p. 112.

³² Kenna P., Benjaminsen L., Busch-Geertsema V. en Nasarre-Aznar S., *Pilot project – Promoting protection of the right to housing – Homelessness prevention in the context of evictions*, European Commission, 2016, p. 158.

³³ Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, *Conceptnota private huur*, p. 34

5.5.

Jong of jongvolwassen: extra kwetsbaar

Jeugdbescherming valt weg bij overgang van minder- naar meerderjarigheid

Jongvolwassenen zijn extra kwetsbaar voor dak- en thuisloosheid. Als ze meerderjarig worden, verliezen jongeren die in een jeugdinstelling verblijven de bescherming van de jeugdhulp en komen ze alleen te staan.

Ook minderjarige kinderen komen alleen te staan

Uit de getuigenissen van de ouders en jongeren in het belevingsonderzoek blijkt dat niet alleen jongeren maar ook minderjarigen soms alleen op straat komen te staan. Ze gaan op de loop voor mishandeling en geweld door een ouder. Ze verblijven bij vrienden, bij vreemden of schuilen in een leegstaand appartement. Sommige kinderen vinden de weg naar de jeugdhulp. Andere verblijven in een jeugdhulpvoorziening maar lopen verschillende keren weg, of keren na een tussenstop thuis niet meer terug.

Integrale jeugdhulp biedt hulp en onderdak

Vlaanderen probeert preventief te werk te gaan in de bescherming van jongeren en jongvolwassenen tegen dak- en thuisloosheid.

- Vlaanderen begeleidt jongeren al terwijl ze in een jeugdinstelling verblijven. Ze worden ondersteund in hun zoektocht naar woonzekerheid.³⁴
- Vlaanderen zet in op nazorg. Tussen 17 en 21 jaar kan een jongere terugvallen op 'Contextbegeleiding in functie van Autonoom Wonen' (CBAW), georganiseerd door de integrale jeugdhulp en mits goedkeuring van de toegangspoort.
- Jongeren kunnen terecht bij het CAW voor begeleid zelfstandig wonen (BZW) of voor opvang voor jongvolwassenen.

In crisissituaties kunnen minderjarigen zich aanmelden bij een crisismeldpunt. Bij hoge nood kunnen ze rekenen op een crisised voor zeven dagen in een voorziening of crisisopvanggezin van het crisisnetwerk. Daar wordt nagegaan of ze verder direct of indirect toegankelijke hulp nodig hebben van de integrale jeugdhulp.

Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken

Crisismeldpunt functioneert als aanbod crisisnetwerk volstaat

Het Jaarverslag Jongerenwelzijn 2015 telt 6.527 aanmeldingen bij de crisismeldpunten. Achter die aanmeldingen gaan 7.679 minderjarigen schuil.³⁵ Om de toegang tot hulp, begeleiding en opvang in crisissituaties te bevorderen, wordt de toegangspoort ingeschakeld als tweede lijn. De jeugdhulpregisseur klampt het crisisnetwerk aan om de toegang tot hulp te versnellen.

We vinden de aanklappende houding van de jeugdhulpregisseur bij het aanbod in crisissituaties een goede zaak. Het verhoogt de kans op opvang voor de jongere in een crisissituatie. Zeker als je weet dat er geen wachtlijsten zijn en er dus elke keer opnieuw gebeld moet worden. Anderzijds hopen we dat de reorganisatie ook gepaard gaat met uitbreiding van het aanbod in het crisisnetwerk. Reorganisatie kan toegang bespoedigen, maar als er te weinig aanbod is, kan er ook geen toegang zijn.

Niemand die minderjarig is mag thuisloos worden door een tekort aan aanbod in de jeugdhulp of aan begeleidings- en herhuisvestingsmogelijkheden. Daarom vragen we de overheid oog te blijven hebben voor het tekort aan jeugdhulpaanbod in crisissituaties.

We vragen extra inspanningen voor minderjarigen die door gebrek aan continuïteit in de hulp zonder opvang en onderdak dreigen te vallen.

³⁴ Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, p. 57.

³⁵ Jongerenwelzijn, *Jaarverslag Jongerenwelzijn 2015. Crisisjeugdhulp*, 2016, p.4, www.Jongerenwelzijn.be.

Creativiteit van crisismeldpunt en jeugdhulpverlener verdienen meer aandacht

Het Jaarverslag Jongerenwelzijn 2015 rapporteert over gebrek aan aanbod in de crisisnetwerken. Het nodige aanbod behoort soms niet tot het netwerk, en is soms volzet. In de twee gevallen geeft het crisismeldpunt zo goed mogelijk raad, registreert 'volzet' of 'aanbod ontbreekt', of legt zoveel mogelijk creativiteit aan de dag om toch nog opvang te vinden. Bijvoorbeeld opvang voor korte tijd in een klooster, of de omgeving van de jongere afbellen in de hoop daar opvang te vinden. Klachten bij onze Klachtenlijn tonen dat jongeren niet altijd kunnen rekenen op continuïteit in de hulpverlening waardoor ze door de mazen van het net dreigen te vallen. Bijvoorbeeld: als terugkeer naar huis geen optie is door intrafamiliaal geweld, moeten jeugdhulpverleners creatief te werk gaan om toch nog te voorzien in opvang, bijvoorbeeld een week jeugdkamp.

In het Jaarverslag Jongerenwelzijn vinden we geen informatie over de creatieve oplossingen van het crisismeldpunt. Ook vinden we geen gegevens over de tekorten in het aanbod van het crisisnetwerk. Ideaal worden die gegevens wel geanalyseerd: om het tekort in crisisopvang voor minderjarigen bloot te leggen, om *good practices* rond de opvang van jongeren aan de oppervlakte te brengen, om de verhouding tussen vermaatschappelijking van de zorg en de behoefte aan ondersteuning te belichten. Die gegevens kunnen een verscholen realiteit blootleggen van minderjarigen in crisis.

Tijd is rijp voor actieve bekendmaking crisismeldpunt bij kinderen en jongeren

De grootste aanmelders bij de crisismeldpunten zijn de politie, de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp, het Ondersteuningscentrum Jeugdhulp, het CLB of de kinderen en jongeren zelf.

Hoewel het decreet niet aanmoedigt dat kinderen en jongeren zelf contact opnemen met het crisismeldpunt – dat mag alleen als hulpverlening niet bereikbaar is – vinden kinderen en jongeren toch de weg naar de crisishulp en worden ze ook geholpen. Is de tijd nu wel rijp om de crisismeldpunten actief bekend te maken bij kinderen en jongeren?³⁶

Een buddy die overgang van minder- naar meerderjarigheid begeleidt

'Niemand die jongvolwassen wordt of is, mag thuisloos worden als gevolg van de overgangssituatie naar zelfstandigheid.' Met deze doelstelling benadrukt Europa de extra kwetsbaarheid van wie meerderjarig wordt.

Jongeren moeten kunnen rekenen op een buddy bij de overgang van minder- naar meerderjarigheid. Ideaal kunnen jongeren daarvoor terecht bij een Jongerenadviescentrum (JAC). Jeugdhulpverleners van een JAC kunnen bruggen slaan tussen een verblijf in een jeugdinstituut en een zelfstandig leven. Ze kunnen erop toezien dat jongeren hun weg vinden naar het OCMW, het CAW, andere basisvoorzieningen en begeleidingsdiensten.

Zet nog meer in op CBAW en BZW

Jongeren moeten door het tekort aan CBAW soms tot na hun minderjarigheid wachten op CBAW waardoor hun hulpaanvraag vanwege hun meerderjarigheid van meet af aan herbegint.³⁷ De diensten CBAW en BZW melden een tekort aan geschikte woningen in het laagste huursegment waardoor jongeren niet snel genoeg begeleiding kunnen krijgen. Jongeren betreuren dat ze pas vanaf 17 jaar in aanmerking komen voor CBAW.³⁸

We vragen de overheid oog te blijven hebben voor het tekort aan CBAW en BZW.

CBAW en BZW ook voor jongeren onder 17?

Jongeren krijgen pas toegang tot een sociale huurwoning als ze begeleid worden door een erkende dienst. Begeleiding kan pas vanaf 17 jaar. Het Kaderbesluit legt geen leeftijdsgrenzen op, de begeleidingsdiensten wel.

We vragen de begeleidingsdiensten om de leeftijdsgrens van 17 jaar te herbekijken. Zeker als CBAW voor de jongeren de meest gewenste hulpvorm is, bijvoorbeeld voor zwangere jongeren, en ze pas toegang tot een sociale woning krijgen als ze begeleid worden.

36 KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Strookt ontwerp decreet integrale jeugdhulp met rechten minderjarigen?*, 2012-2013/7, www.kinderrechtencommissariaat.be.
37 Kinderrechtencommissariaat en Arteveldehogeschool Gent, *Waarheid, durven of doen. Ervaringen van jongeren en ouders met jeugdhulp*, maart 2016, www.kinderrechtencommissariaat.be.
38 Kinderrechtencommissariaat en Arteveldehogeschool Gent, *Waarheid, durven of doen. Ervaringen van jongeren en ouders met jeugdhulp*, maart 2016, www.kinderrechtencommissariaat.be.

Pak het tekort aan woningen voor begeleide jongeren aan

Jongeren die begeleid worden door een erkende dienst kunnen net als dak- en thuisloze ouders en kinderen rekenen op prioritaire toegang tot of versnelde toewijzing van een sociale woning. Ondanks die voorrang blijven jongeren en jongvolwassenen botsen op een tekort.

5.6. Intrafamiliaal geweld

Een van de grote oorzaken van dak- en thuisloosheid is intrafamiliaal geweld. Kinderen getuigen in het belevingsonderzoek over het geweld tussen hun ouders. Ze willen tussenbeide komen. Soms zijn ze zelf slachtoffer. Moeders vertellen over het geweld waarvan ze het slachtoffer werden. Sommige moeders zijn fysiek en psychisch verslagen.

Vaak is de politie al verschillende keren langsgekomen. Sociale hulpverleners weten soms van het geweld in het gezin. De jeugdhulp is soms al ingeschakeld en waakt over de belangen van de kinderen.

Veel actoren strijden tegen intrafamiliaal geweld

Al sinds 2001 werken verschillende bestuursniveaus in België gecoördineerd samen om vrouwen en kinderen te beschermen tegen intrafamiliaal geweld. Politie, parket en magistratuur, medische sector, hulpverlening, onderwijs en coördinerende instanties spelen allemaal een belangrijke rol in de aanpak van partnergeweld.

Het nationaal actieplan tegen partnergeweld bundelt sinds 2001 de verschillende acties van al die actoren. Zoals: hulp, bescherming en opvang voor slachtoffers, begeleiding en therapieën voor geweldplegers, doeltreffende repressieve maatregelen, sensibilisering en efficiënt netwerk creëren voor overleg, samenwerking en uitwisseling tussen professionals.³⁹

België ratificeerde op 14 maart 2016 het Verdrag van de Raad van Europa om geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden. Het nationaal actieplan kadert voortaan in de verplichtingen van België tegenover dat 'Verdrag van Istanbul'.

Al sinds 1997 is partnergeweld strafbaar in België en recentere wetten hebben de strijd ertegen aangescherpt en de bestraffing verzwaaard.⁴⁰

- Partnergeweld is een verzwarende omstandigheid bij de bestraffing van geweld.
- Zwijgplichtigen kunnen ondanks hun beroepsgeheim toch aangifte doen van ernstige misdrijven op een minderjarige of een slachtoffer van partnergeweld, of van ernstige aanwijzingen voor zulke misdrijven.
- Er is een regeling die de gezinswoning bij voorkeur toewijst aan het slachtoffer.
- Daders kunnen huisverbod krijgen en uit huis geplaatst worden.
- Er is een uniforme aanpak bij politie en parket.

Vlaanderen zet in op 1712, begeleiding, opvang en Family Justice Centers

Kinderen, jongeren en ouders kunnen in Vlaanderen bij het meldpunt 1712 terecht met al hun vragen. 1712 is een wegwijzer voor iedereen die met geweld in aanraking komt.

Slachtoffers van geweld kunnen rekenen op begeleiding door de CAW's. Die begeleiden slachtoffers, plegers, koppels of het hele gezin. Doel is: veiligheid brengen, het geweld stoppen en voorkomen dat het geweld zich opnieuw voordoet.

Ouders en kinderen kunnen terecht in vluchthuizen en opvanghuizen voor vrouwen georganiseerd door de CAW's, als ze willen vluchten, veiligheid zoeken, geen opvang vinden.

Er zijn sensibiliseringscampagnes die kinderen, jongeren en volwassen blijven alarmeren dat geweld niet toelaatbaar is.

Projecten als Protocol van Moed en CO3 stroomlijnen de samenwerking tussen veiligheid (parket, politie), lokale overheid (stad en provincie) en hulpverlening (CAW, Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, Ondersteuningscentrum Jeugdhulp). Een Family Justice Center⁴¹ bundelt al deze diensten onder één dak en werkt met een multidisciplinair team van professionals aan een geïntegreerde aanpak. Verschillende levensdomeinen worden daar bij betrokken: medische zorg, huisvesting,

39 www.partnergeweld.be/nl/algemene_informatie/belgische_beleid/nationaal_actieplannap

40 Berghmans M., *Uithuisplaatsing bij huiselijk geweld*, 2013-05. www.jeugdenkinderrechten.be.

41 Simons D. en Franck P., *Family Justice Centers zijn de toekomst. Nieuwe aanpak intrafamiliaal geweld*, Sociaal.Net, 22-9-2015. <http://sociaal.net/analyse-xf/family-justice-centers-zijn-de-toekomst/>

opvoedingsondersteuning, juridische hulp en schuldbemiddeling. Bij intrafamiliaal geweld wil Vlaanderen de justitiehuisen uitbouwen als structurele schakel tussen het justitie- en het welzijnsbeleid.⁴² De overheveling van de justitiehuisen naar Vlaanderen biedt kansen voor een versterkte samenwerking met wonen, werk, onderwijs, huisvesting, welzijn, gezondheidszorg.

Beleidsstappen om oorzaken aan te pakken

Ondanks de vele inspanningen van overheden op alle bestuursniveaus worden ouders en kinderen nog altijd slachtoffer van intrafamiliaal geweld. De politie telt 40.000 aangiften van partnergeweld per jaar.⁴³

De getuigenissen van de ouders en kinderen in het belevingsonderzoek spreken voor zich.

Geen toegang tot vluchthuis = geweld blijven trotseren

Door gebrek aan toegang tot vluchthuizen moeten ouder en kind het geweld doorstaan tot er wel plaats is. Ouders en kinderen zonder netwerk kunnen nergens naartoe als ze willen vluchten. Dankzij de schooldirecteur, de lerares Nederlands, de VDAB-medewerker of de politie vinden geïsoleerde ouders en gezinnen de weg naar een CAW.

We vragen de overheid om het belang van vluchthuizen en opvanghuizen voor vrouwen en kinderen nooit te onderschatten. Ze helpen gegarandeerd schrijnende gezinsdrama's te voorkomen, ook al is dat moeilijk te bewijzen. Ouder en kind kunnen dankzij de veiligheid en de begeleiding weer tot zichzelf komen. Stilaan kunnen ze beginnen te bouwen aan een leven zonder geweld. Zorg ervoor dat ouder en kind nooit te lang moeten wachten op opvang.

Wie trekt weg bij wie?

Er is een regeling die de gezinswoning bij voorkeur toewijst aan het slachtoffer. Daders kunnen huisverbod krijgen en uit huis geplaatst worden. En toch zijn het meestal ouder en kind die de eigen woonst opge-

ven als ze slachtoffer worden van partnergeweld. Geen enkele ouder in het belevingsonderzoek had het over de toewijzing van de woning aan het slachtoffer of over uithuisplaatsing van de dader.

Vanuit de rechten van kinderen bieden de twee wettelijke bepalingen veel kansen. Ze voorkomen dat ouder en kind vluchteling worden in eigen land. Ouder en kind houden hun woning en kinderen houden continuïteit in hun leven. Er is onderzoek nodig over de toepassing van de twee bepalingen. Schiet de regelgeving of de toepassing tekort? Blijven ouder en kind schrik hebben? Kunnen ze niet rekenen op de nodige bescherming bij de toepassing van de twee bepalingen?

Recht op bescherming en recht op contact

Vluchthuizen organiseren vanuit het recht op contact tussen ouder en kind, ook al is de ouder gewelddadig, contactmomenten tussen ouder en kind in een neutrale bezoekruimte onder toezicht. Dat doen ze in opdracht van de rechter. Ook het Verdrag van Istanbul wijst op het belang van het recht op contact met de gewelddadige ouder.

Sommige kinderen zijn blij met de contactmomenten, andere niet. Ze worden herinnerd aan het geweld. De ouder zet ze soms onder druk in de contactmomenten. Hij wil via de kinderen te weten komen waar het vluchthuis is.

We vragen om het recht op contact tussen ouder en kind in situaties van intrafamiliaal geweld niet absoluut in te vullen. Vanuit het belang van het kind is flexibiliteit geboden.

Family Justice Centers zijn ook voor kinderen goede zaak

Vlaanderen wil meer inzetten op Family Justice Centers. Dat is een goede zaak. De multidisciplinaire teams van professionals werken op verschillende levensdomeinen: medische zorg, huisvesting, opvoedingsondersteuning, juridische hulp en schuldbemiddeling. Vanuit het perspectief van kinderen kunnen we de integrale aanpak alleen maar toejuichen. Zeker als ze ook de relevante levensdomeinen van kinderen meenemen.

⁴² Beleidsnota 2014-2019 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

⁴³ www.caw.be/partnergeweld-moet-prioriteit-blijven-van-politie.

6. Kindvriendelijke opvang: wat is er nodig?

6.1.

Kindvriendelijke opvang ≠ opvang van lange duur

Zijn ouders, kinderen en jongeren dak- of thuisloos of dreigen ze het te worden, dan moet er snel een oplossing komen: crisisopvang, gezinsopvang, vrouwenopvang of een doorgangswoning. Ouders, kinderen en jongeren kunnen er even terecht in afwachting van een nieuwe thuis of van hun terugkeer naar huis.

Door het tekort aan geschikte woningen blijven ouders, kinderen en jongeren veelal langer dan gepland in de opvang. Sommige ouders en kinderen zitten al meer dan een jaar in dezelfde opvang. Andere ouders en kinderen vertellen over nog langere periodes van opvang. Ze hebben verschillende vormen van opvang doorlopen (vluchthuis, gezinsopvang, transitappartement). Na anderhalf jaar zitten ze nog in de opvang.

Lange periodes van opvang eisen hun tol, zeker als er amper perspectief is op uitstroom. Ouders en kinderen krijgen stress. Ze worden moedeloos van de uitzichtloze situatie. Stress en wanhoop wegen op de relaties tussen ouder en kind, tussen ouder en begeleider en tussen de bewoners onderling. Spanningen lopen op. Schulden stapelen zich op als het OCMW niet tussenbeide komt. Ouder en kind zitten constant in een situatie van tijdelijkheid, terwijl ze net stabiliteit en standvastigheid nodig hebben.

6.2.

Zoeken naar balans tussen collectieve opvang, gezinsleven en privacy

De opvangvoorzieningen proberen het samenleven van ouders en kinderen zoveel mogelijk in goede banen te leiden. Van ouders en kinderen wordt verwacht dat ze zich aan de huisregels houden. Die zijn in elke infrastructuur en opvang anders.

Opvangvoorzieningen met aparte woonentiteiten bieden veel meer ruimte aan ouders om hun gezinsleven

samen met de kinderen vorm te geven. In collectieve opvangvoorzieningen weegt ook het collectieve belang door en wordt van ouders, kinderen en jongeren verwacht dat ze zich houden aan de regels en de dagindeling van de opvang. Bijvoorbeeld: afspraken over wie wanneer kookt en poetst, hoe de privacy van de bewoners gerespecteerd wordt, wanneer het bedtijd is, wanneer iedereen overdag naar zijn kamer moet.

Niet alle ouders en kinderen volgen de regels even moeiteloos. Ouders en kinderen moeten eigen gewoonten en gezinsleven opzij schuiven voor het groepsgebeuren. In principe zijn ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken. Met collectieve regels in groepsverband leven, zet de ouderlijke verantwoordelijkheid soms onder druk en de beslissingsvrijheid die daarmee gepaard gaat.

Nogal wat opvangvoorzieningen proberen via inspraakmomenten tegemoet te komen aan de noden van ouders en kinderen. Ze zoeken een balans tussen de collectieve en de individuele gezinsbelangen. Ze proberen misverstanden en spanningen tussen bewoners onderling en spanningen met begeleiders op te lossen.

6.3.

Nacht- en winteropvang niet geschikt voor kinderen

Voorzieningen voor nacht- en winteropvang zijn niet geschikt voor kinderen. Ze zijn ook niet voor kinderen bedoeld. Ze bieden alleen bad, bed en brood aan. De openingstijden zijn niet afgestemd op een kinderleven. Ouders, kinderen en jongeren leven er samen met dak- en thuisloze mensen met verschillende problemen.

Toch zetten sommige nacht-, of winteropvangvoorzieningen in hoogste nood hun deuren open voor kinderen en proberen ze ook tegemoet te komen aan de noden van die kinderen.

Dat doen ze bijvoorbeeld met extra speelmogelijkheden en activiteiten, en openingstijden die meer overeenstemmen met het dagritme van kinderen. Ouders en kinderen zijn dankbaar voor de opvang, zeker als de begeleiding vriendelijk en de straat het alternatief is.

6.4.

Ruimte voor kinderen, iets minder voor tieners

Veel opvangvoorzieningen leveren veel inspanningen om rekening te houden met de rechten van kinderen, zeker als de opvangvoorziening bedoeld is voor ouders en kinderen.

Er wordt onmiddellijk een school gezocht. Er is een tuin met speeltoestellen. Voorzieningen organiseren uitstappen en activiteiten voor kinderen. Een verjaardag wordt altijd gevierd. Er is een kinderbegeleidster. Er is een speelkamer met speelgoed en knutselgerief. Vrijwilligers komen langs om ouders en kinderen praktisch te ondersteunen of activiteiten te organiseren. Er wordt contact gezocht met de afwezige ouder of de afwezige kinderen om bezoek en recht op contact mogelijk te maken.

Sommige opvangvoorzieningen hebben duidelijk ervaring met de opvang van baby's, peuters en kinderen. In de opvang van tieners zijn ze soms minder beslagen en tieners voelen dat. Tieners willen meer inspraak in de organisatie van hun leven. Ze botsen op regels en afspraken die goed zijn voor jonge kinderen maar niet voor hen. Ze willen meer vrijheid en autonomie. Hun behoefte aan privacy neemt toe. Net zoals andere tieners willen ze wat langer opblijven of na schooltijd vrienden ontmoeten.

6.5.

Opvangkosten van kind wegen door

Verblijf in de thuislozenzorg is niet gratis. De verblijfskosten voor een gezin lopen op, soms tot meer dan 80 euro per dag. Sommige opvangvoorzieningen rekenen per kind een opvangkost per dag. Ouders maken soms extra schulden om het verblijf van het gezin in de thuislozenzorg te betalen. Ouders kunnen hun kinderen geen extraatjes meer geven voor verjaardag of nieuwjaar. Uit schrik voor extra dokterskosten laten sommige ouders hun kinderen niet buiten spelen. Niet alle kinderen van hetzelfde gezin mogen mee op schoolreis of GWP-uitstap vanwege de extra kosten.

6.6.

Niet overal internet

Een veel gehoorde klacht is dat er in de opvang geen internet is. Kinderen en jongeren hebben een computer en internet nodig voor hun schooltaken en voor hun ontspanning. Via internet blijven ze in contact met vrienden en familie.

Ouders gebruiken het internet om op zoek te gaan naar een job, een woning en om in contact te blijven met ondersteunende diensten.

In behoorlijk wat opvangvoorzieningen kunnen ouders en kinderen rekenen op internet, soms dankzij herhaald aandringen van de bewoners. In andere voorzieningen proberen ouders en kinderen mee te profiteren van het abonnement van een andere ouder.

6.7.

Beleidsstappen naar kindvriendelijke opvang

Van opvanggerichte naar woongerichte oplossing

Ook wij vinden dat er een paradigmashift⁴⁴ nodig is voor een woongerichte oplossing voor dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren:

- Resoluut inzetten op preventie van uithuiszetting.
- Dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren zo kort mogelijk opvangen.
- Snel een woning zoeken.
- Investeren in extra woningen voor dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren. Experts pleiten voor 5.000 extra woonegelegenheden voor dak- en thuislozen.

Extra pleiten we voor een lokale woongerichte aanpak van dak- en thuisloosheid van ouders, kinderen en jongeren. Kinderen mogen geen vluchteling in eigen land worden.

Housing-Firstprojecten ook voor alleenstaande ouder met complexe problematiek?

De Housing-Firstprojecten zijn in de eerste plaats bedoeld voor chronisch daklozen die intensieve begeleiding nodig hebben door een complexe problematiek. Het basisidee is eerst een woonst aanbieden en daarna intensieve zorg en begeleiding. Kinderen zijn veeleer indirect betrokken.

In het belevingsonderzoek getuigen sommige alleenstaande moeders over de vele problemen waarmee ze kampen. Ze hebben zware psychische problemen, stress en angsten. Hun zelfvertrouwen is volledig zoek door het aanslepende intrafamiliale geweld. Ze worden begeleid door een psychiater en nemen medicijnen. De kinderen worden begeleid door jeugdhulpverleners. De situatie van dak- en thuisloosheid, de schulden die daarmee gepaard gaan en de zwakke positie van ouders op de huurmarkt bezorgen enorme stress.

Is er ruimte om de Housing-Firstprojecten uit te breiden naar alleenstaande dak- en thuisloze ouders die kampen met dit soort complexe problemen? Woonzekerheid is voor deze ouders en kinderen een essentiële voorwaarde om met de complexe problematiek aan de slag te kunnen gaan.

Opvang die recht op gezinsleven en privacy maximaliseert

We vragen opvangvoorzieningen die zoveel mogelijk de privacy van gezinnen respecteren. Zowel qua infrastructuur als qua afspraken en regels.

- Zoek een infrastructurele indeling die het recht op gezinsleven en privacy maximaal ondersteunt.
- Waak over de balans tussen de ouderlijke verantwoordelijkheid en die van de voorziening zelf.
- Organiseer intervisiemomenten over hoe de opvangvoorziening het recht op privacy en op gezinsleven kan maximaliseren. Hoever reikt de verantwoordelijkheid van de ouder en hoe kunnen voorzieningen ouders maximaal ondersteunen om die verantwoordelijkheid op te nemen? Probeer ouders, tieners en kinderen hierbij te betrekken.
- Ga voor intervisie met medewerkers van andere soorten voorzieningen die waardevol zijn. Bijvoorbeeld kinderopvang, thuisbegeleiders, centra voor kindercare en gezinsondersteuning. Hoe ondersteunen zij de ouderlijke verantwoordelijkheid maximaal?

Zoek naar alternatieve nacht- en winteropvang voor gezinnen en minderjarigen

De nacht- en winteropvang worstelt met een veranderende realiteit. De dak- en thuislozenpopulatie verjongt. Alarmsignalen van voorzieningen in de pers klagen het gebrek aan opvangplaatsen aan. Ze vragen extra opvang- en woonmogelijkheden voor ouders en kinderen in de winteropvang nadat die zijn deuren sluit.

We pleiten voor een paradigmashift van opvanggerichte naar woongerichte aanpak voor dak- en thuisloosheid. Blijft nacht- en winteropvang nodig, dan moet er alternatieve nacht- en winteropvang voor gezinnen en minderjarigen komen die bijvoorbeeld de privacy van gezinnen respecteert en waarvan de openingstijden afgestemd zijn op het dagritme van schoolgaande kinderen.

Valideer ervaring in een kinderscan

Vluchthuizen, gezinsonopvang en vrouwenopvang hebben jaren ervaring met opvang van kinderen. De jongvolwassenopvang is vertrouwd met opvang van jongeren. De tijd is rijp om die ervaringen te valideren in een kinderscan.

Verschillende kinderrechten kunnen deel uitmaken van de kinderscan. Bijvoorbeeld: recht op vrije tijd, op contact met de ouder, op opvoedingsondersteuning, op participatie en inspraak.

Ook hoe opvangvoorzieningen kinderen en tieners opvangen, kan een scaelement zijn. Haalt de voorziening inspiratie bij andere soorten voorzieningen? Is er overleg en personeelsuitwisseling met Jongerenwelzijn? Zeker voor de opvang van tieners zou uitwisseling met Jongerenwelzijn vruchtbaar zijn.

Vermijd schulden door verblijf in thuislozenzorg

Artikel 18 van het Verdrag van Istanbul somt de algemene verplichtingen op om geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden. Een van de verplichtingen is 'het aanbieden van beschermings- en ondersteuningsdiensten', zoals vluchthuizen, opvanghuizen voor ouder en kind en de nodige sociale, administratieve en psychologische begeleiding. Het Verklarend Rapport⁴⁵ bij het verdrag duidt de begeleiding en stelt dat beschermings- en ondersteuningsdiensten het liefst gratis zijn.

Verklarend Rapport over artikel 18:

'120. Lastly, paragraph 3 requires Parties to the Convention to ensure that the available support services are made available to vulnerable persons and address their specific needs. (...) Parties should make these services available to victims independently of their socio-economic status and provide them free of charge, where appropriate.'

Ondanks het protocol tussen de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten-Afdeling OCMW en het Steunpunt voor Algemeen Welzijnswerk⁴⁶ blijven ouders botsen op een gebrek aan tussenkomst van OCMW's. Begeleiders doen meer dan nodig is om financiële tussenkomst mogelijk te maken. Als het OCMW overtuigd is dat het gezin genoeg geld heeft, dan betaalt het OCMW niet mee. Resultaat? Opvangvoorzieningen zitten in een gewrongen financiële positie met gevolgen voor de ouders, de kinderen, de jongeren, de begeleiders en de voorziening.

We vragen de overheid om de financiering van de opvangvoorzieningen voor ouders, kinderen en jongeren te herbekijken. Zeker als het OCMW niet betaalt, de ouders schulden maken om hun verblijf te bekostigen en noodgedwongen in de opvang blijven door het tekort aan betaalbare geschikte woningen.

Gratis internet

We pleiten voor internet in elke opvangvoorziening. Het ondersteunt ouders en kinderen in hun zoektocht naar informatie. De toegang tot internet moet verder gaan dan een uurtje op de computer in het kantoor van de begeleider. Waarom niet in elke kamer of studio toegang tot internet garanderen?

45 Council of Europe, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, Istanbul, 11-5-2011, Council of Europe treaty Series – No.210, p. 22.

46 Er loopt een herziening van het protocol tussen de VVSG en de CAW-federatie. Niet langer het Steunpunt, maar de CAW-federatie zal als ondertekenaar optreden.

7. Maak snelle uitstroom mogelijk

7.1.

Moeilijke uitstroom ondanks versnelde toegang op sociale huurmarkt

Drempels op de huurmarkt

Het hoeft niet te verbazen. De kinderen en ouders van het belevingsonderzoek dromen in de eerste plaats van een eigen woning. Een villa hoeft niet. Een eigen bescheiden woning is al lang genoeg. Een plek waar ze zich goed voelen, een warm gezinsleven kunnen opbouwen en de toekomst veilig stellen.

Helaas zijn ze daar al lang naar op zoek. Ouders en jongeren getuigen over hun weinig hoopgevende zoektocht naar een geschikte en betaalbare woning. Ze blijven botsen op verschillende drempels die hun toegang tot een woning belemmeren.

- Om te huren op de private huurmarkt heb je een startkapitaal nodig, anders kun je de waarborg niet betalen.
- Ze ervaren discriminatie op de private huurmarkt: omdat ze kleurling zijn, OCMW-klant, of alleenstaande ouder met drie kinderen.
- Er is een tekort aan sociale huurwoningen. Ze staan op een wachtlijst en weten niet hoelang.

De infografieken bevestigen de moeilijke positie van kwetsbare ouders, kinderen en jongeren op de huurmarkt.

- 31% van de huurders op de private huurmarkt heeft een te zware woonkost. Bij de armste huurders stijgt dat tot 65%.
- Eenoudergezinnen (22%) en koppels met kinderen (19%) zijn ten aanzien van het beschikbare aanbod oververtegenwoordigd op de wachtlijst.
- De gemiddelde wachttijd voor een woning met drie slaapkamers is meer dan drie jaar.
- De woningen in Vlaanderen zijn doorgaans compacter geworden. Van 2001 tot 2013 steeg het aandeel 'middelkleine' (55-84 m²) sociale huurwoningen van 27% naar 58%. In het totaal beschikbare aanbod is er een stijging van 27% naar 40%.⁴⁷

De ouders en kinderen die na een lange wachttijd eindelijk een woning vinden, zijn heel dankbaar. Eindelijk kunnen ze hun nieuwe leven beginnen. Ze kunnen een

eigen gezinsleven opbouwen. De ouder-kindrelatie komt weer tot zijn recht. Kinderen kunnen weer vrienden uitnodigen en banden aanknopen op school en in de buurt. Met de installatiepremie kopen ze de nodige meubelen.

Versnelde toewijzing en beleidsinitiatieven

Toch kunnen dak- en thuisloze ouders rekenen op versnelde toewijzing voor een woning bij een sociale huisvestingsmaatschappij. Bij een sociaal verhuurkantoor is dat een verplichte prioriteit. Jongeren die begeleid worden door een erkende dienst voor begeleid zelfstandig wonen, kunnen aanspraak maken op dezelfde prioritaire behandeling. Vlaanderen kent Vlaamse huursubsidies en huurpremies toe aan gezinnen die het slachtoffer zijn van onbewoonbaarverklaring of die al minstens vier jaar wachten op een sociale huurwoning.

In 2009 wilde Vlaanderen het aantal sociale huurwoningen substantieel uitbreiden en gelijkmatiger spreiden. Vandaar de doelstelling: 43.000 extra woningen tegen 2020. Met de jaren veranderde zowel het aantal te realiseren huurwoningen als de realisatietermijn. Nu is de doelstelling 50.000 extra woningen en de einddatum schoof op naar 2025.⁴⁸

7.2.

Beleidsstappen naar snelle uitstroom

Pak discriminatie op private huurmarkt aan

Ouders en jongeren ervaren discriminatie op de private huurmarkt. Het woord OCMW schrikt eigenaars af. Mensen met een vreemde naam of alleenstaande ouders met kinderen krijgen moeilijker toegang tot de private woonmarkt. Huurders hebben het moeilijk om het geld voor de huurwaarborg bijeen te sparen.

⁴⁷ Winters S., Heylen K., Pannecoucke I. & De Decker P. (2016), *De Vlaamse sociale huur. Een vertaling van de recentste gegevens naar beleidsvragen*, Steunpunt Wonen, Leuven, p. 5.

⁴⁸ Winters S., Heylen K., Pannecoucke I. & De Decker P. (2016), *De Vlaamse sociale huur. Een vertaling van de recentste gegevens naar beleidsvragen*, Steunpunt Wonen, Leuven, p. 4.

Actieplan tegen discriminatie

Vlaanderen heeft een actieplan nodig om discriminatie op de woningmarkt te voorkomen. Informeren, sensibiliseren, andere denksporen aanreiken om gedrag te veranderen, zijn essentiële stappen. Ook moeten genoeg slagkrachtige beleidsinstrumenten uitgewerkt worden om discriminatie te bestrijden en te sanctioneren. De overheid plant een actieplan antidiscriminatie.⁴⁹ We hopen dat dat verder gaat dan het bundelen van bestaande maatregelen. In overleg met relevante actoren moet het een slagkrachtig antidiscriminatiebeleid uittekenen dat discriminatie tegengaat van alleenstaande ouders met kinderen, mensen met een vreemde naam of mensen die leven van een leefloon.

Kom tegemoet aan huurwaarborgproblemen

Ouders en jongeren kunnen bij het OCMW aankloppen voor een tegemoetkoming in de huurwaarborg, als terugvorderbare steun. Heel wat OCMW's zijn bereid die steun aan te bieden maar stoten, net als de huurder, op een verhuurder die weigerachtig staat tegenover huurders met een OCMW-uitkering.⁵⁰

De overheid werkt aan een huurwaarborgsysteem die deze huurwaarborgdrempel vermijdt. Idee is dat Vlaanderen de borg voorschiet die door de huurder zelf aan de verhuurder wordt betaald. De huurder betaalt daarna de borgsom aan Vlaanderen terug.⁵¹ We hopen dat de overheid met het nieuwe huurwaarborgsysteem niet alleen het 'stigmatiserende' van een OCMW-borg aanpakt maar ook tegemoetkomt aan de moeilijkheden om het geld voor de huurwaarborg bijeen te sparen.

Zet in op financiële tussenkomst in de huur

Als gezinnen lang op een wachtlijst staan voor een sociale huurwoning of als ze het slachtoffer zijn van bijvoorbeeld een onbewoonbaarverklaring, dan kunnen ze een beroep doen op een Vlaamse financiële tussenkomst in de huur, zoals een huurpremie of een huursubsidie. Verhuurders kunnen terugvallen op een huurgarantie.

De infografieken tonen dat het aantal aanvragen voor een financiële tegemoetkoming in de huur stijgt. Vooral mensen en gezinnen die dakloos geweest zijn, vragen een huursubsidie.⁵² In 2014 vroegen 2.091 'ex-daklozen' een tussenkomst. In 2015 waren er al 2.929 aanvragen. In 2014 werd 52% goedgekeurd. Voor 2015 werd tot nu toe 29% goedgekeurd. We hebben geen zicht op hoeveel kinderen en jongeren schuilgaan achter de aanvragen, goedkeuringen en weigeringen.

Financiële tussenkomst in huur countert vierdubbele kwetsbaarheid

We geloven dat een Vlaamse tussenkomst in de huurkosten een essentieel onderdeel is in de ondersteuning van de meest kwetsbare ouders, kinderen en jongeren. Het is een manier om iets te doen aan de vierdubbele kwetsbaarheid van kinderen. In plaats van te moeten verhuizen, kunnen gezinnen en jongeren op zoek gaan naar een woning in hun eigen gemeente. Dankzij een Vlaamse financiële tussenkomst kunnen gezinnen en jongeren hun huur blijven betalen en krijgt de verhuurder de garantie dat de huur betaald wordt.

Financiële tussenkomst moet kinderscan doorstaan

We vragen een diepgaande studie die de voor- en nadelen van een Vlaamse tussenkomst in de huurkosten in kaart brengt vanuit verschillende perspectieven.

- Houdt de financiële tussenkomst genoeg rekening met het aantal kinderen in het gezin? Wordt de financiële tussenkomst genoeg bijgestuurd als het gezin uitbreidt?
- Moet de financiële tussenkomst niet losgekoppeld worden van het aantal jaren dat het gezin op de wachtlijst staat voor een sociale huurwoning? Het Grote Woononderzoek 2013 bevestigt het beeld van steeds meer groepen met een zwak financieel profiel op de private huurmarkt.⁵³
- De overheid wil een systeem van geconventioneerd huren invoeren. Idee is dat de verhuurder financiële steun krijgt als hij engagementen aangaat rond de huurprijs, de woonkwaliteit en de duur van het contract.⁵⁴ Wat is de impact op de financiële tussenkomst voor de gezinnen? Zullen ze als geconventioneerde huurder ook op financiële steun kunnen rekenen?

49 Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, *Conceptnota private huur*, p. 31-32.

50 De Boyser K., Linchet S. en Van Dijk L., *Onderzoek naar de OCMW-hulpverlening aan dak- en thuislozen*, 2010, POD Maatschappelijke Integratie, p. 123.

51 Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, *Conceptnota private huur*, p. 30.

52 Vlaamse Woonraad, *Dak en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04 - 24 maart 2016, p. 29.

53 Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, *Conceptnota private huur*, p. 9-10.

54 Vlaamse minister van binnenlands bestuur, inburgering, wonen, gelijke kansen en armoedebestrijding, *Conceptnota private huur*, p. 35-38.

- Wat is de meerwaarde van financiële tussenkomst voor de continuïteit in het leven van kinderen en jongeren? Want woonzekerheid is het begin van ontwikkelingszekerheid.
- Wat is de impact op het aantal uithuiszettingen van gezinnen? Want de grootste oorzaak van uithuiszettingen is huurachterstal.

Zijn 50.000 sociale wooneenheden genoeg?

Op 31 december 2014 waren er in Vlaanderen 158.795 sociale huurwoningen. Dat is 5,8% van alle woningen. Het overgrote deel, 95%, is eigendom van sociale huisvestingsmaatschappijen. Lokale besturen hebben 434 sociale huurwoningen en het Vlaams Woningfonds heeft er 98. De sociale verhuurkantoren huren op de private huurmarkt 7.792 woningen.⁵⁵

Het Steunpunt Wonen berekende in 2016⁵⁶ dat meer dan 90.000 gezinnen op de wachtlijsten staan van de sociale huisvestingsmaatschappijen en sociale verhuurkantoren. Is 50.000 wooneenheden tegen 2025 dan wel genoeg? De 'voortgangstoets' concludeert dat de geplande realisaties Vlaams wel, maar gemeentelijk niet bereikt zijn. Het Rekenhof waarschuwt dat het aantal realisaties voor een deel te danken is aan de overdracht van bestaande stadswoningen.⁵⁷

We scharen ons achter de vraag van het Steunpunt Wonen om de doelstelling van 50.000 op te krikken.

Breid slagkracht van sociale verhuurkantoren uit

De infografieken tonen dat sociale verhuurkantoren erin slagen om dak- en thuisloze gezinnen te huisvesten. In 2014 wezen ze 2.141 woningen toe. 60% was voor dak- en thuisloze gezinnen. Ook slagen ze erin om hun aanbod uit te breiden. In 2014 hadden de sociale verhuurkantoren 7.792 private woningen. In november 2015 waren dat er al 8.025.⁵⁸ De basisbegeleiding van de huurder door de sociale verhuurkantoren wekt duidelijk vertrouwen bij de private verhuurders, wat ook de dak- en thuisloze huurder ten goede komt.

De getuigenissen illustreren dat huurders ook kunnen rekenen op begeleiding van welzijnsactoren. Dak- en thuisloze ouders worden bijvoorbeeld integraal (budget, administratie, woonvaardigheden) begeleid, al dan niet met een tijdelijk contract voor een transitwoning. Doen er zich geen ernstige problemen voor, dan gaat dat tijdelijk contract over in een standaardcontract en wordt de begeleiding stilaan afgebouwd.

Huurprijs niet afhankelijk van inkomen

De huurprijs van een woning bij een sociaal verhuurkantoor hangt niet af van je inkomen. De huurprijs wordt onderhandeld met de eigenaar en ligt onder de marktwaarde. Huurders kunnen wel rekenen op een huursubsidie maar die compenseert niet het verschil in huurprijs met een woning bij de sociale huisvestingsmaatschappij.

Versterk de werking

We staan achter beleidsplannen die de sociale verhuurkantoren ondersteunen en versterken.

- Sociale verhuurkantoren kunnen sneller op de bal spelen. Ze doen een beroep op al bestaande woningen op de private huurmarkt. Ouders en kinderen hoeven niet te wachten op nieuwbouw.
- Sociale verhuurkantoren hebben alle troeven in handen om ervoor te zorgen dat dak- en thuisloze kinderen niet hoeven te verhuizen en dat ze naar hun eigen school kunnen blijven gaan.
- De basisbegeleiding en de link met de welzijnsactoren biedt extra garanties aan eigenaar en huurder.
- We vragen de overheid om de sociale verhuurkantoren extra te ondersteunen in hun zoektocht naar potentiële sociale huurwoningen met verschillende slaapkamers. Voor een woning met twee of drie slaapkamers is de gemiddelde wachttijd meer dan drie jaar.
- We delen de bezorgdheid van de Vlaamse Woonraad over de ongelijkheid tussen sociale huurders bij een sociaal verhuurkantoor en een sociale huisvestingsmaatschappij.⁵⁹

55 Winters S., Heylen K., Pannecoucke I. & De Decker P. (2016), *De Vlaamse sociale huur. Een vertaling van de recentste gegevens naar beleidsvragen*, Steunpunt Wonen, Leuven, p. 3.

56 De Standaard, *Sociaal woningaanbod moet drastisch omhoog*, 14 juni 2016.

57 Winters S., Heylen K., Pannecoucke I. & De Decker P. (2016), *De Vlaamse sociale huur. Een vertaling van de recentste gegevens naar beleidsvragen*, Steunpunt Wonen, Leuven, p. 4.

58 Vlaamse Woonraad, *Dak en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04 - 24 maart 2016, p. 21.

59 Vlaamse Woonraad, *Dak en thuisloosheid in Vlaanderen: pistes voor een meer woongericht beleid*, Advies 2016/04 - 24 maart 2016, p. 52.

Schep klaarheid in de wachtlijsten

We vragen de overheid om klaarheid te scheppen in de wachtlijsten, zeker als ouder en kind dakloos zijn of dreigen te worden. Ouders willen hun plaats op de wachtlijst niet verliezen als ze moeten verhuizen naar een andere gemeente bij gebrek aan opvang in de eigen gemeente.

De overheid moet nagaan hoe dak- en thuisloze gezinnen en jongeren kunnen rekenen op versnelde toewijzing door het systeem van de wachtlijsten aan te passen. De Vlaamse Woonraad stelt een combinatie van chronologie en verhoogde woonneed voor.

Gevraagd: sociale woning met verschillende slaapkamers voor dakloos gezin

Er zijn meer sociale huurwoningen nodig met verschillende slaapkamers, en dit om verschillende redenen. Er dreigt een acuut tekort aan grotere sociale huurwoningen. Meer ouders, kinderen en jongeren zijn dak- en thuisloos of dreigen het te worden. Het aantal nieuw samengestelde gezinnen met meerdere kinderen neemt toe.⁶⁰ De sociale woningmarkt riskeert te evolueren richting middelkleine woningen. Grote gezinnen hebben een minimum wachttijd van drie jaar.

Stimuleer alternatieve woonvormen

Op 15 oktober 2015 nam het Vlaams Parlement een resolutie aan om nieuwe woonvormen te faciliteren.⁶¹ Daarin vraagt het Vlaams Parlement de Vlaamse Regering om werk te maken van alternatieve en innoverende woonconcepten.

- Cohousing, samenhuizen en andere vormen van gemeenschappelijk wonen zijn voor het Vlaams Parlement evenwaardige woonconcepten.
- De Vlaamse Regering moet ze definiëren en de regelgeving erop afstemmen: Er moet een nieuw regelgevend kader komen. Regelgeving die gemeenschappelijk wonen bemoeilijkt of verhindert, moet bijgestuurd worden. Onderzoek naar financiële stimuli is nodig.

- Op elk bestuursniveau moeten alle mogelijke hinderpalen in kaart gebracht worden.
- De ruimtelijke draagkracht voor gemeenschappelijk wonen moet onderzocht worden zonder verlies aan woonkwaliteit en veiligheid.
- Er moeten specifieke samenhuis- of huurcontracten komen en in overleg met de federale regering moet gekeken worden wat nodig is om een apart adres per gezin in een samenhuisverband te kunnen invoeren bij de burgerlijke stand van de gemeente.
- Het Vlaams Parlement vraagt de Vlaamse Regering om proefprojecten te stimuleren die gemeenschappelijk wonen als nieuw element in het sociaal woonbeleid proberen te integreren.
- Daarna moet de burger geïnformeerd worden over gemeenschappelijk en vernieuwend wonen.

De Vlaamse Regering werkt aan regelgeving die deze alternatieve en innoverende woonconcepten mogelijk maakt. Ze werkt aan een ontwerp van decreet⁶² dat een regelluwe proefomgeving instelt. We scharen ons achter de inspanningen van de Vlaamse Regering. Alternatieve en innoverende woonconcepten bieden veel kansen. Bijvoorbeeld aan jongeren die op eigen benen willen staan en die al dan niet onder begeleiding zelfstandig gaan wonen. Of aan dak- en thuisloze ouders, kinderen en jongeren, die dankzij de proefomgeving nu al van de voordelen van de woonconcepten kunnen genieten.

60 Mallants B., Luyten D. en Mechels E., *Diverse en dynamische gezinnen en sociaal wonen*, In Luyten D., Emmery K., Pasteels I. en Geldof D. (red.), *De Sleutel pas niet meer op elke deur. Dynamische gezinnen en flexibel wonen*, Garant, 2015.

61 Voorstel van resolutie betreffende het faciliteren van nieuwe woonvormen, *Parl. St. VI. Parl. 2014-2015*, nr. 391/ 4.

62 Voorontwerp van decreet in verband met een proefomgeving voor experimentele woonvormen en de coördinatie van de woninghuurwetgeving.

Colofon

(n)ergens kind aan huis
Dak- en thuisloosheid vanuit kindperspectief
oktober 2016

Redactie Kinderrechtencommissariaat

Leen Ackaert
Naima Charkaoui
Hilde Cnudde
Bruno Vanobbergen
Inge Schoevaerts

Redactie externen

Isa Van Dorsselaer
Diederik Vermeir (UAntwerpen, Steunpunt Wonen)

Eindredactie

Leen Ackaert

Tekstredactie

Mark Van Bogaert

Concept & Vormgeving

CIBE

Foto's

Koen Broos

Met dank aan Kim, Kasper, Louise, Thelma, Vic, Ine, Bono, Mai, Ella en Pauline. De ouders, kinderen en jongeren die op de foto's staan, verblijven zelf niet in een precare woonsituatie.

Druk

Drukkerij Artoos

Verantwoordelijke uitgever

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN: 9789077021347

Wettelijk depotnummer: D/2016/9680/003

Online raadplegen op www.kinderrechtencommissariaat.be.

Dak- en thuisloosheid vanuit kindperspectief

Bijna één op de drie dak- en thuislozen is minderjarig. Dat heeft verstrekkende gevolgen. Verschillende keren veranderen ze van buurt, school, vrienden en burens. Ze moeten telkens opnieuw beginnen. Het legt een zware hypotheek op hun fysiek en psychisch welzijn, op hun gezondheid en ontwikkeling. Het kleurt hun toekomst.

Toch hebben kinderen recht op bescherming tegen dak- en thuisloosheid.

Dit dossier schetst het wettelijk kader van dak- en thuisloosheid vanuit de positie van ouders, kinderen en jongeren: houdt de regelgeving rekening met kinderen en jongeren?

Het dossier vertolkt ook hoe ouders, kinderen en jongeren dak- en thuisloosheid beleven. Hun getuigenissen leggen een grote variatie aan oorzaken bloot. De weg die ze aflegden, de obstakels waarop ze botsten en hun kijk op de toekomst voeden de beleidsaanbevelingen, waarvan we hopen dat de federale, Vlaamse en lokale overheden ermee aan de slag gaan.

De beleidsstappen om kinderen meer zichtbaar te maken in regelgeving en beleidsplannen gaan over dak- en thuisloosheid en domeinen die daaraan raken. Zoals woon- en huurbeleid, problemen met woningen en wanpraktijken op de huurmarkt, preventieve aanpak van uithuiszettingen, armoedebestrijding en de aanpak van intrafamiliaal geweld.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel

Tel.: 02-552 98 00
Fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechtencommissariaat.be
<https://www.youtube.com/user/Kinderrechtencom>
<https://www.facebook.com/kinderrechtencommissariaat>

Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat: www.kinderrechten.be

Het Kinderrechtencommissariaat is een onafhankelijke instelling van het Vlaams Parlement